Isabela Nedelcu

101 greșeli gramaticale

viața cuvintelor



HUMANITAS

viața cuvintelor

Isabela Nedelcu (n. 30 aprilie 1975) este absolventă a Secției română–franceză a Facultății de Litere a Universității din Bucureşti. Doctor în filologie. Din 2008, lector universitar la Facultatea de Litere a Universității din Bucureşti. Colaboratoare la lucrările principale ale Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“ al Academiei Române (unde lucrează din 1999).

Cărți: *Categoria partitivului în limba română*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti, 2009. Coautor: *Gramatica limbii române* (GALR), coord. Valeria Guțu Romalo, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005 (tiraj nou, revizuit, 2008), vol. I: *Cuvântul* (subcap. „Substantivele masive“; cap. „Prepoziția“ [coautor: Fulvia Ciobanu]; cap. „Conjuncția“); vol. II: *Enunțul* (cap. „Grupul prepozițional“; cap. „Conectori frastici şi transfrastici“); *Mic dicționar enciclopedic* (MDE), Editura Enciclopedică & Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005; *Eşti COOL şi dacă vorbeşti corect*, carte editată de Ministerul Educației, Cercetării şi Tineretului, Consiliul Național al Audiovizualului şi Academia Română – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“, Bucureşti, 2008 (ediție revizuită, Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2010); *Morfosintaxa limbii române. Sinteze teoretice şi exerciții* (coautori: Gabriela Pană Dindelegan, Adina Dragomirescu), Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti, 2010; *Gramatica de bază a limbii române* (coord. Gabriela Pană Dindelegan), Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2010.

Isabela Nedelcu

101 greşeli gramaticale

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Al. Skultéty
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Radu Dobreci

ISBN 978-973-50-3894-6 (pdf)

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Doamnei profesoare Gabriela Pană Dindelegan,
la aniversare

Cuprins

De ce?

Într-un text, numit sugestiv „Iritări“, din cartea *Despre frumusețea uitată a vieții*, Andrei Pleşu aprecia că „despre reaua folosire a limbii române în lumea de azi, fie că e vorba de presa de toate felurile, fie că e vorba de exercițiul cotidian al comunicării, se pot scrie tomuri întregi“.

Într-adevăr, greşelile supărătoare pe care le observăm în utilizarea limbii române reprezintă un subiect mai mult decât generos, nu numai pentru lingvist, ci şi pentru oricine este preocupat de exprimarea corectă. Ele singure ar umple tomuri întregi, însă mai important decât simpla lor înregistrare, însoțită de indicația „aşa nu e corect“, este să înțelegem de ce se produc şi cum să le evităm. Chiar dacă mulți utilizatori ai limbii române neglijează cerințele exprimării corecte, considerând că important este doar conținutul unui mesaj, forma care organizează mesajul este la fel de importantă. Această formă reflectă logica limbii şi, implicit, logica celui care o utilizează. Ne dăm seama uşor de modul cum gândeşte o persoană, dar şi de nivelul ei de cultură, după felul cum se exprimă.

Este într-adevăr nevoie de „tomuri întregi“ despre folosirea corectă a limbii române, pentru că a învăța să te exprimi de la televizor sau de la radio nu este deloc o soluție sigură (de altfel, multe dintre exemplificările greşelilor cuprinse în această carte sunt culese din emisiuni de televiziune şi de radio). Ar trebui, de fapt, ca şcoala să îşi conştientizeze rolul ei dintotdeauna, cel de a pune bazele şi de a veghea la respectarea exprimării corecte, la cunoaşterea normelor gramaticii, utile nu numai pentru explicarea şi eliminarea celor mai multe abateri de la norma literară, ci şi pentru învățarea limbilor străine.

Dintre numeroasele greşeli care apar în vorbire şi în scris, am selectat peste o sută de exemple ca titluri pentru scurtele comentarii care compun această carte (numeralul „o sută una“ [greşeli] din titlul cărții se înscrie

în simbolistica titlurilor apărute şi proiectate să apară în colecţia „Viaţa cuvintelor“). Desigur că la greşelile propuse spre analiză se pot adăuga multe altele. Scopul nu a fost acela de a prezenta o listă foarte lungă de greşeli, ci de a oferi mai cu seamă strategii de analiză, care, odată asimilate, să se poată aplica în multiple situaţii. Pe lângă cele peste o sută de exemple numerotate, care constituie titlurile comentariilor, sunt date multe alte exemple care fie sprijină explicaţiile privind greşeala semnalată în titlu, fie atrag atenţia asupra unor probleme similare. În plus, în notele din interiorul textului am indicat adesea şi alte probleme care au legătură, dintr-un anume punct de vedere, cu greşeala respectivă.

Greşelile selectate privesc pronunţarea, grafia, punctuaţia, morfologia şi sintaxa (deci nu numai nivelul gramatical, în sens strict). Nu au fost incluse aici greşelile care apar la nivel semantic şi lexical, întrucât acestea fac obiectul unei alte cărţi din colecţia „Viaţa cuvintelor“, coordonată de acad. Marius Sala. Este vorba de cartea *101 greşeli de lexic şi de semantică*.

Unele greşeli sunt dintre cele mai banale, dar şi grave, fiind recunoscute şi condamnate de un număr mare de vorbitori (de exemplu, scrierea cu unu, cu doi sau cu trei *i*). Altele sunt mai „subtile“, apărând chiar în exprimarea intelectualilor (bunăoară, folosirea formei incorecte (*ei*) *trebuiesc*, în loc de (*ei*) *trebuie*).

În selectarea greşelilor, am avut în vedere deopotrivă frecvenţa şi gravitatea lor; nevoia de explicaţii suplimentare pentru a înţelege şi pentru a elimina unele tipuri de greşeli a apărut ca urmare a includerii unor noutăţi în ultima ediţie a *Dicţionarului ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (DOOM^2, 2005). Am încercat să evidenţiez şi să explic totodată o serie de dificultăţi de exprimare, de ezitări, de care am luat cunoştinţă în experienţa mea de vorbitor al limbii române, de telespectator ori de cadru didactic (multe dintre exemplele discutate aici le-am discutat şi cu studenţii de la Facultatea de Litere, la cursul de „Normă şi abatere“).

Exemplele din titluri sunt atestate începând cu anul 2004, cu o excepţie, construită prin „valorificarea“ titlului cărţii de faţă: „Am selectat *o sută una de greşeli*“ (în loc de *o sută una greşeli*, cum este corect). Şi celelalte exemple, care fac parte din comentariu, sunt, în mare măsură, atestate începând cu acest an. Faptul că sunt înregistrate dă informaţii interesante despre uzul limbii, despre frecvenţa greşelii şi circumstanţele favorabile producerii ei, despre tendinţele care se manifestă în limbă, despre tipul de emiţători la care apare greşeala etc.

Exemplele utilizate în enunțurile-titlu sau în comentariul pe marginea greşelii sunt preluate de pe internet (publicații online, forumuri), precum şi din monitorizările unor emisiuni de radio şi de televiziune. Menționez că monitorizările – personale şi ale câtorva colegi din Sectorul de gramatică al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“ din Bucureşti – au fost efectuate, în cea mai mare parte, în cadrul unui parteneriat al Institutului cu Consiliul Național al Audiovizualului, în perioada 2007–2011, fiind coordonate de prof. univ. Rodica Zafiu şi de cercetător principal Marina Rădulescu Sala. Pentru toate exemplele atestate sunt indicate sursa şi data (pentru exemplele preluate de pe internet, aceste informații apar, integral sau parțial, aşa cum au fost disponibile). Pentru că uneori exemplul era prea lung şi nu interesa în totalitate, l-am redus, păstrând doar ce era relevant pentru greşeala respectivă. În plus, pentru a focaliza atenția asupra unei greşeli, acolo unde, în context, existau şi alte greşeli, le-am corectat pe cele care nu făceau obiectul comentariului (a fost cazul, mai ales, al contextelor de pe diverse site-uri). Pe lângă exemplele înregistrate, am folosit pentru demonstrarea unui aspect sau a altuia şi exemple construite.

Pentru a analiza greşelile, este nevoie şi de „puțină gramatică“ – ca să parafrazez titlul cărții marelui lingvist Alexandru Graur, pe care am utilizat-o drept model. Este important să înțelegem de ce facem o anumită greşeală, pentru a nu o mai repeta. Ne putem verifica, de multe ori, consultând DOOM-ul, alteori însă avem nevoie de o analiză gramaticală mai amplă, pentru a alege soluția de exprimare corectă.

Pentru că această carte se adresează, în primul rând, vorbitorului preocupat de exprimarea corectă, şi nu specialiştilor în lingvistică, terminologia gramaticală folosită în explicarea greşelilor a fost transpusă într-o formă accesibilă, apropiată în cea mai mare măsură de interpretările gramaticii tradiționale. Aspectele teoretice pe care le-a presupus analiza greşelilor reflectă, într-o manieră adaptată scopului acestei cărți şi destinatarului ei, concepția din cele două gramatici actuale de referință, care îmbină perspectiva tradițională şi cea modernă de analiză gramaticală – *Gramatica limbii române* (GALR 2005/2008) şi *Gramatica de bază a limbii române* (GBLR 2010). Am încercat să găsesc o formulă de echilibru, care sper să fie mulțumitoare şi pentru cititorul filolog, şi pentru cel nefilolog, interesat de cultivarea limbii.

În capitolele destinate pronunțării şi grafiei, am dat uneori, între paranteze pătrate, transcrierea fonetică, pentru a indica (uneori, aproximativ) modul

cum se pronunță cuvintele aduse în discuție. Transcrierea fonetică a fost, la rândul ei, simplificată tocmai pentru a fi înțeleasă de un public larg.

În unele locuri, am făcut referiri la limba (mai) veche. Semnalarea unor aspecte ce caracterizează fazele anterioare ale românei are rostul de a oferi informații despre evoluția limbii şi, totodată, despre evoluția şi fixarea normei literare. Aceste informații au rolul de a sugera faptul că problema exprimării corecte trebuie înțeleasă într-un cadru mai complex, care implică, pe de o parte, luarea în considerație a dinamicii limbii nu numai în plan sincronic (în limba actuală), ci şi diacronic (istoric); pe de altă parte, ele permit urmărirea evoluției şi a fixării normei. Datele oferite din texte anterioare secolului al XX-lea (menționate în note, cu corp de literă redus) ajută şi la înțelegerea mai bună a manifestării unor fapte de limbă (vezi, de exemplu, informațiile privitoare la apariția şi la utilizarea desinenței *-uri* pentru o subclasă de substantive feminine sau cele despre oscilațiile în conjugarea unor verbe). Demonstrarea vechimii unei forme sau a unei construcții, care din punctul de vedere al normei actuale constituie abatere, nu pledează însă pentru acceptarea ei.

O serie de observații, menționate tot în note, se referă la norma prevăzută în vechile lucrări normative, anterioare DOOM^2 (în special, în DOOM^1). Referirile la norma anterioară au rolul de a atrage atenția asupra unor schimbări cu care nu toată lumea este la curent şi de a arăta, implicit, că şi norma se modifică parțial în timp.

Mențiunile privitoare la unele fapte de limbă mai vechi raportate la limba actuală, ca şi cele privitoare la norma anterioară arată că şi greşelile gramaticale au o viață, pe care norma o controlează permanent, pentru ca ele să nu strice logica limbii. În felul acesta, şi greşelile de limbă constituie o parte din viața cuvintelor.

Ca răspuns la întrebarea „De ce?“, trebuie să spun şi că am scris această carte la propunerea, care m-a onorat, a domnului academician Marius Sala, coordonatorul colecției „Viața cuvintelor“. Îi mulțumesc atât pentru încrederea pe care mi-a acordat-o, cât şi pentru citirea manuscrisului şi acceptarea lui spre publicare.

Forma şi conținutul cărții au fost mult îmbunătățite în urma lecturii făcute de doamna cercetător principal Marina Rădulescu Sala, lingvist cu o experiență bogată, autoare a multe studii de gramatică şi coautoare la cele două ediții ale DOOM-ului (pe care le-am utilizat, dat fiind specificul cărții, în mare măsură). Îi mulțumesc pentru generozitatea cu care mi-a oferit numeroase sugestii şi informații extrem de utile pentru elaborarea lucrării.

M-am bucurat că această carte a fost citită de domnul redactor Alexandru Skultéty, care, pe lângă observaţiile făcute, mi-a semnalat o serie de exemple şi de sugestii de interpretare a unor aspecte care pun adesea probleme în utilizarea corectă a limbii române. Îi mulţumesc şi pentru comentariile pe care le-a făcut pe marginea diverselor greşeli aduse în discuţie, şi pentru dialogurile interesante pe care le-am avut cu dumnealui despre utilizarea limbii române.

Abrevieri

cf.	= *confer*
chin.	= chinezesc
conj.	= conjunctiv
engl.	= englezesc
ex.	= (de) exemplu
fem.	= feminin
fr.	= francez
germ.	= german
ibid.	= *ibidem*
imperf.	= imperfect
ind.	= indicativ
inf.	= infinitiv
it.	= italian
înv.	= învechit
lat.	= latinesc
magh.	= maghiar
masc.	= masculin
nr.	= număr
pers.	= persoană
pl.	= plural
pop.	= popular
prez.	= prezent
sg.	= singular
sp.	= spaniol
subst.	= substantiv
vs	= *versus*

Semne şi convenţii grafice

ã – indică sunetul, inexistent în limba română, *a* nazalizat (ex.: fr. *champ* [şã]);

č – indică sunetul redat în ortografia românească prin *ce* sau prin *ci* (ex.: *ceas* [čas], *dulce* [dulče]; *cine* [čine], *ciorap* [čorap]);

e̯ – indică sunetul *e* cu statut de semivocală (ex.: *rea* [re̯a]);

k – indică sunetul consonantic redat prin *c* sau prin *k* (ex.: *actor* [aktor]; *karma* [karma]);

k' – indică sunetul redat în ortografia românească prin *che* sau prin *chi* (ex.: *cheamă* [k'amă], *pachet* [pak'et]; *chior* [k'or], *chitară* [k'itară]);

g' – indică sunetul redat în ortografia românească prin *ghe* sau prin *ghi* (ex.: gheară [g'ară], *ghem* [g'em]; *deghiza* [deg'iza], *maghiar* [mag'ar]);

ğ – indică sunetul redat în ortografia românească prin *ge* sau prin *gi* (ex.: *ager* [ağer], *geantă* [ğantă]; *argint* [arğint], *legiuitor* [leğuitor]);

i̯ – indică sunetul *i* cu statut de semivocală (ex.: *ia* [i̯a]);

^{i} – indică sunetul *i* final desonorizat/„şoptit“ (ex.: *pomi* [pom^{i}]);

o̯ – indică sunetul *o* cu statut de semivocală (ex.: *roade* [ro̯ade]);

ö – indică sunetul, inexistent în limba română, *ö* (vocală anterioară semideschisă labială) (ex.: germ. *Goethe* [göte], *Köln* [köln]);

u̯ – indică sunetul *u* cu statut de semivocală (ex.: *meu* [meu̯]);

ü – indică sunetul, inexistent în limba română, *ü* (vocală anterioară închisă labială) (ex.: fr. *Bruxelles* [brüsel], *Jules* [jül]);

Ø – indică nerealizarea fonetică a unui component al cuvântului (ex.: desinenţa de singular în *an*Ø, în raport cu pluralul *ani*);

_ – sublinierea unei vocale cu o linie indică locul accentului (ex.: *simb<u>o</u>l*);

/ – separă variantele; separă alternanțele fonetice;

[ ] – se utilizează pentru a indica locul unui semn de punctuație, pentru a indica pronunțarea (transcrierea fonetică), pentru a adăuga un cuvânt sau o construcție în scopul de a explicita un anumit sens ori pentru a delimita între ele unități sintactice şi semantice;

* – se utilizează înaintea variantei greşite presupuse (în „Indice de materii“);

< – „provine din...“;

→ – „a dat…, a rezultat…“.

I. Norma şi uzul limbii

Preocupările pentru cultivarea limbii au o tradiție bogată în lingvistica românească. Un moment semnificativ în acest domeniu îl constituie lucrarea din 1943 a lui Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor“*. Direcția de cercetare deschisă de Iorgu Iordan a fost continuată de contribuțiile notabile ale unor lingvişti precum Alexandru Graur, Mioara Avram, Valeria Guțu Romalo, Theodor Hristea, G. Gruiță. La aceştia se adaugă, bineînțeles, mulți alți lingvişti implicați în elaborarea unor lucrări normative sau ale căror reflecții pe marginea diverselor fapte de limbă au fost consemnate în cărți şi articole. O parte însemnată dintre studiile referitoare la cultivarea limbii au fost menționate şi în paginile acestei cărți (a se vedea bibliografia).

În spatele regulilor de exprimare corectă stau numeroase cercetări privind raportul dintre normă şi uz şi raportul dintre limba actuală şi fazele anterioare, adică ceea ce constituie *dinamica limbii*. Abaterile, ierarhizabile după gradul lor de gravitate, fac parte inevitabil din această dinamică inerentă a limbii şi primesc explicații de natură diferită, în funcție de tipul în care se încadrează (influența pronunțării asupra grafiei sau a grafiei asupra pronunțării, influența altei limbi, analogia etc.). Explicațiile nu pledează însă în favoarea acceptării lor, ci au rostul de a face cunoscute cauzele greşelilor, pentru ca ele să nu se mai producă. În stabilirea limitei dintre normă şi abatere, trebuie să se țină seama de cerințele limbii literare, formulate de specialişti în lucrările normative cu caracter oficial (cum este

DOOM[2]), să se ia în considerație o perioadă determinată a limbii (un fapt de limbă veche poate fi în contradicție cu norma actuală), să se aibă în vedere registrul stilistic în care e consemnat un fapt neconform cu norma literară.

Raportul dintre normă şi abatere. Dinamica limbii şi dinamica normei

În uzul limbii, se manifestă o serie de tendințe, cu explicații diverse; pe unele norma le respinge (vezi, de exemplu, exprimarea complementului direct prin *care* în loc de *pe care*), dar de altele ține seama, admițându-le la un moment dat, pe baza unor argumente convingătoare (vezi construcția, admisă de norma actuală, *un prieten de-al meu*, în locul căreia norma veche recomanda *un prieten de-ai mei*).

Fiind un fenomen viu, limba nu poate fi surprinsă decât în dinamica permanentă a uzului. Sunt relevante în acest sens, de pildă, volumele din ultimii zece ani dedicate dinamicii limbii actuale, coordonate de Gabriela Pană Dindelegan: *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. I (2002) şi vol. al II-lea (2003), sau *Dinamica limbii române actuale* (2009), care oferă o imagine largă asupra utilizării limbii române astăzi.

În studierea dinamicii limbii, se iau în considerație diverşi factori, dintre care influența altor limbi, evenimentele socio-politice, amprenta unor personalități asupra utilizării limbii într-o anumită perioadă au un rol important. Dinamica limbii nu se limitează la stadiul actual; ea poate fi urmărită şi în diacronie, comparând un stadiu al limbii cu altul, anterior, pentru a surprinde schimbările, pentru a înțelege cum a evoluat limba şi ce influențe s-au manifestat. În sistemul limbii, sunt domenii în care se produc schimbări, dar şi domenii care sunt rezistente la acestea. Lexicul, de exemplu, fiind deschis împrumuturilor, e supus mai frecvent schimbărilor decât morfologia, mult mai rigidă, care păstrează în mare măsură tiparele flexionare vechi

(vezi totuşi apariția unui tipar nou de flexiune a substantivelor masculine care include împrumuturi, caracterizat prin desinențele sg. -*o* – pl. -*i*: *paparazzo* – *paparazzi*, *picolo* – *picoli*).

Nu numai limba cunoaşte o dinamică, ci şi norma. Dinamica normei este determinată de intervenția specialiştilor, care stabilesc, pe bază de argumente, ceea ce aparține limbii literare şi ceea ce nu este acceptabil. Mioara Avram (2003: 16) arăta că „în studierea dinamicii normei este esențială distincția dintre norma oficializată şi diverse propuneri normative «de autor» exprimate în diverse perioade". Unul dintre exemplele date de autoarea citată este cel al dinamicii din domeniul ortografiei, care s-a manifestat prin dezbaterile din anii 1991–1993 privitoare la scrierea cu *â*. În raport cu limba, norma este, evident, mai puțin dinamică, pentru că ea trebuie să reflecte un echilibru între subiectiv şi obiectiv.

Suntem martori cu toții la tensiunile dintre nou şi vechi, dintre propriul mod de exprimare şi cel colectiv sau cel oficial. Dar, dincolo de tendințele manifestate în limbă, de preferințele vorbitorilor, norma, care are caracter stabil şi unitar, trebuie respectată. Cum spunea profesorul Iorgu Iordan (1977 [1956]: 46), „corectitudine însemnează respectarea legilor structurii gramaticale, ale sistemului lexical şi ale celui fonetic: întocmai ca legile după care se desfăşoară fenomenele naturii şi ale vieții sociale, legile limbii sunt legi obiective, există independent de voința oamenilor şi, în consecință, aceştia trebuie să li se conformeze, cu riscul, în caz contrar, de a fi sancționați, nu pe cale «legală», e adevărat, ci pe cale «socială», care, dacă nu duce la pedepse propriu-zise, este totuşi, în ce priveşte rezultatul, tot aşa de eficace ca şi cea «legală»."

Cauzele producerii greşelilor

Mai multe cauze determină producerea greşelilor. Nivelul scăzut de cultură, dezinteresul față de exprimarea corectă, neatenția, lipsa de inspirație sau graba sunt doar o parte dintre

acestea, care ar putea fi considerate externe procesului propriu-zis de formulare a enunțurilor.

Ne oprim asupra câtorva cauze ale apariției greşelilor, care sunt mai mult de natură lingvistică. Una dintre ele este neglijarea caracteristicilor morfologice sau/şi sintactice ale cuvintelor. Utilizarea formei adjectivale *drage* la plural (*dragele mele colege*), în locul formei corecte *dragi* (*dragile mele colege*), sau nemarcarea cu *pe* a complementului direct exprimat prin *care* (*cartea care am citit-o*, în loc de *cartea pe care am citit-o*) sunt doar două exemple de acest tip.

Contextul poate oferi o serie de circumstanțe care favorizează producerea greşelilor. Un exemplu de greşeală favorizată de context este acordul prin atracție („Neînțelegerea problemelor *au făcut* să apară tensiuni între angajați", în loc de „Neînțelegerea problemelor *a făcut* să apară tensiuni între angajați").

Influența masivă a limbilor străine, în special a englezei, reprezintă sursa a numeroase greşeli. Pentru a le evita, trebuie să se țină seama de faptul că unele împrumuturi nu au fost adaptate şi, de aceea, păstrează caracteristicile limbii din care provin (de pildă, particularitățile de pronunțare a cuvintelor din engleză), dar altele au fost parțial sau integral adaptate şi, de aceea, trebuie să respecte normele aplicabile limbii române (se pronunță, de exemplu, *postură*, *cazinou*, nu *postiură*, *cazino*, după franceză). Se preiau adesea nejustificat modele străine, care le înlocuiesc pe cele existente în limba română (vezi, bunăoară, structura *a discuta pe*, în loc de *a discuta despre*). Influența limbilor străine se poate observa, în grade diferite, în toate domeniile la care ne referim: pronunțare, grafie, punctuație, morfologie şi sintaxă.

Uneori, greşeala este chiar rezultatul „grijii" pentru o exprimare corectă. Este vorba, în acest caz, de fenomenul cunoscut în lingvistică sub numele de *hipercorectitudine*, discutat de Theodor Hristea (1976: 8): „Ca tip special de abatere lingvistică, hipercorectitudinea se datoreşte, în ultimă analiză, efortului conştient al subiectelor vorbitoare de a se conforma

normelor în vigoare ale limbii literare. În dorința lor de a evita anumite greşeli (în special de pronunțare), vorbitorii ajung să modifice chiar aspectul corect al cuvintelor şi, mai rar, să comită unele erori de scriere sau de ordin gramatical." Hipercorectitudinea explică greşeli de diverse tipuri (de exemplu, pronunțarea [este], în loc de [i̯este], forma de genitiv *săptămânei*, în loc de *săptămânii*, acordul greşit al verbului impersonal *a fi*: „Ce-*s* cu banii ăştia?").

Cauzele menționate vor fi invocate în capitolele acestei cărți. În funcție de exemplele care urmează a fi discutate, vor fi semnalate şi alte cauze răspunzătoare de apariția diverselor greşeli.

Distincții necesare pentru evaluarea unei exprimări în raport cu norma

Pentru a eticheta drept greşeală o anume exprimare, ca şi pentru a aprecia gravitatea ei, trebuie să se țină seama de o serie de aspecte relevante, cum ar fi: caracterul intenționat sau involuntar, mediul în care are loc comunicarea, faptul că o comunicare e scrisă sau orală, particularitățile populare şi regionale.

Din punctul de vedere al raportului cu norma literară, este neadecvată cercetarea calității exprimării într-un ziar de satiră precum *Academia Cațavencu*, care, în transmiterea informațiilor, valorifică în mod ironic limbajul cotidian, cu toate caracteristicile lui (oferind, prin aceasta, şi o imagine despre dinamica limbii actuale). Iată câteva exemple în care apar mai multe abateri, vădit intenționate, pe care cititorul, obişnuit cu stilul acestui ziar, le va remarca uşor: „În lumea civilizată, o gigacalorie de agent termic costă, la producător, fie el de stat, fie el privat, în jur de 30 de euroi" (*Academia Cațavencu*, 5.08.2011), „Scena s-a petrecut cu mulți ani în urmă, în separeul unui restaurant bucureştean – nu spui care, să nu-i fac reclamă gratuit…" (*ibid.*, 18.08.2011), „Dac-ar fi pe bune şi nu s-ar tot povesti la teve, ar trebui să rezulte cam 1,6 milioane de români

geți-begeți, cu drept de vot“ (*ibid.*, 10.08.2011), „Păi, se merită să mergi undeva, la străinezi, fără să-ți iei şi tu ceva de-acolo?“ (*ibid.*, 14.08.2011).

În evaluarea unei exprimări în raport cu norma, este important, de asemenea, să se țină seama de situația în care are loc comunicarea şi, implicit, de rolul persoanelor care o realizează. Într-o emisiune de ştiri, în cadrul unei prelegeri sau în orice cadru oficial, abaterile de la normă nu sunt tolerabile. Nici chiar greşelile intenționate produse în astfel de situații nu sunt scuzabile, pentru că sunt inadecvate stilistic. În schimb, într-un cadru familiar, colocvial, exprimarea „neliterară“, cu intenție stilistică evidentă, nu este, în anumite limite, condamnabilă. Se impune totuşi ca intenția stilistică de a vorbi familiar, de a ironiza sau de a fi glumeț să fie adecvată situației în care se desfăşoară comunicarea şi statutului participanților la discuții.

Greşeli se produc şi în limba scrisă, şi în limba vorbită. Dacă însă în registrul oral greşelile sunt într-o oarecare măsură scuzabile, având în vedere problemele care pot interveni în formularea enunțului (întreruperea, revenirea pentru a lămuri un lucru neînțeles, adăugarea unui element etc.), în scris acestea sunt intolerabile. Scrisul trebuie să aibă un aspect îngrijit, cu atât mai mult cu cât autorul textului are timp să se gândească asupra formulării ideilor şi asupra alegerii cuvintelor. Un anacolut apărut în exprimarea orală (bunăoară, „*Eu*, când merg la cumpărături, nu *îmi* place să fiu însoțită“) nu este atât de incriminant cum este într-un enunț scris.

Unele abateri de la normă sunt exprimări populare sau/şi regionale. De exemplu, construcția cu prepoziția *la* („Dau *la copii* bomboane“) în locul formei de dativ („Dau *copiilor* bomboane“) sau folosirea desinenței *-i* la pluralul unor substantive feminine (*ciocolăți*, *înghețăți*) aparțin registrului popular. Multe greşeli caracterizează vorbirea locuitorilor unei anumite regiuni, cum este, de pildă, utilizarea invariabilă *a* din structura genitivului, în loc de *al*, *ai*, *ale*. În legătură cu această abatere, justificabilă prin particularități regionale, reproducem răspunsul dat unui cititor de Al. Graur (1987: 205), într-un

articol cu titlul „*a* sau *al*?“: „Un cititor îmi semnalează două greşeli care l-au surprins neplăcut într-un articol publicat de un universitar ieşean într-o mare revistă din Bucureşti: *spirite partizane a unei separări* şi *în serviciul sensibilității şi a imaginației.* Cititorul îşi închipuie că vina trebuie să fie a corectorului. De fapt, întrebuințarea lui *a* pentru *al*, *ai*, *ale* nu este propriu-zis o greşeală, ci un «moldovenism». Bănuiesc că aparține autorului. Dar revista în chestiune nu ține să fie tipărită corect, căci refuză să dea corecturi autorilor (o ştiu din propria mea experiență)“. Şi de această dată, raportul dintre normă şi abatere trebuie nuanțat.

Multe abateri sunt valorificate în creațiile literare, pentru a caracteriza personajele şi cadrul în care se desfăşoară evenimentele. Evident că, în acest caz, nu vorbim de greşeli, ci de o marcare stilistică intenționată.

În afara unor situații speciale, cum sunt cele amintite mai sus, abaterile de la norma literară sunt greşeli mai mult sau mai puțin grave şi ele trebuie să fie evitate.

II. Greşeli de pronunțare

Regulile ortoepice (de pronunțare corectă) au la bază diverse criterii: vechimea cuvintelor în limbă, statutul de cuvinte împrumutate, tradiția, contextul fonetic. Pentru o pronunțare corectă, trebuie să aplicăm, de la caz la caz, aceste criterii, iar când avem ezitări, să consultăm DOOM^2 (dicționarul care dă indicații de pronunțare în situațiile speciale), dar şi alte lucrări normative (unele vor fi menționate în această secțiune).

Printre greşelile frecvente, ne vom referi la cele care privesc pronunțarea lui *e* în cuvinte neologice şi în cuvinte din fondul vechi al limbii, pronunțarea lui *x* (care se realizează fie ca grupul de sunete [ks], fie ca [gz]), înlocuirea lui *ă* cu *e* după consoanele *ş* sau *j* ori apariția alternanței *a/ea* după *ş* sau *j*, pronunțarea unor cuvinte preluate din alte limbi şi locul accentului.

Pronunțarea unor sunete sau a unor grupuri de sunete

Regulile ortoepice diferențiază variantele corecte de pronunțare de variantele concurente incorecte, apărute din neglijarea unor aspecte care țin de etimologia cuvintelor sau de contextul fonetic. Vom discuta, mai întâi, prin exemplele de mai jos, despre regulile care trebuie aplicate în pronunțarea lui *e*, a lui *x*, ca şi despre cele care intervin în rostirea unor sunete sau grupuri de sunete aflate după consoanele *ş* şi *j*.

1. „Şedinţa anuală a *euroregiunii* [i̯euroreğiuni]“ (Radio România Actualităţi, 30.03.2011)

Norma ortoepică condamnă rostirea [i̯e] a lui *e* de la începutul unor cuvinte neologice sau de la începutul unor silabe care fac parte din asemenea cuvinte. Prin urmare, rostiri precum [i̯euro], [i̯epokă], [i̯edukaţie], [i̯europe̯an]; [idei̯e], [alei̯e], [poi̯ezie] sunt total nerecomandate.

E posibil ca greşeala să apară din cauză că vorbitorii cunosc o altă regulă, conform căreia *e* se pronunţă [i̯e], numai că aceasta se aplică doar unor cuvinte din fondul vechi (vezi exemplul de mai jos), nu şi neologismelor. O greşeală precum cea din titlu poate fi explicată, aşadar, prin pronunţare populară.

2. „*El* [el] a fost împuşcat în cap.“ (Naţional TV, 1.09.2008)

Dacă, în titlul anterior, pronunţarea cu [i̯e] la iniţala cuvântului compus *euroregiunii* nu este conformă cu norma, dimpotrivă, în exemplul din acest titlu, *e* de la începutul pronumelui personal trebuia rostit [i̯e].

Rostirea cu diftongul [i̯e] este corectă numai în câteva cuvinte din fondul vechi, prin tradiţie. Astfel, se rostesc cu [i̯e] la iniţială formele pronumelui personal: *eu* [i̯eu̯], *el* [i̯el], *ei* [i̯ei̯], *ele* [i̯ele]) şi formele verbului *a fi*: *eşti* [i̯eşt^{i}], *este* [i̯este], *e* [i̯e], *eram* [i̯eram], *erai* [i̯erai̯], *era* [i̯era], *eraţi* [i̯eraţ^{i}], *erau* [i̯erau̯]. Greşeala care apare în pronunţarea cu [e] în loc de [i̯e] a acestor forme se explică prin influenţa grafiei (se pronunţă cum se scrie) sau prin hipercorectitudine.

Nici în forma pronumelui personal *ea* sau în cea a demonstrativelor *aceea*, *aceeaşi*, *e* de la început de cuvânt sau de silabă nu se pronunţă corect [e], ci [i̯] ([i] semivocală): *ea* [i̯a], *aceea* [ačei̯a], *aceeaşi* [ačei̯aş^{i}].

3. „Spune *exact* [eksakt] ceea ce ați spus dumneavoastră.“ (OTV, 27.03.2011)

Litera *x* nu se pronunță întotdeauna *cs* [ks]. În funcție de contextul fonetic, adică de vecinătatea altor sunete, aceasta corespunde fie grupului de sunete [ks], fie grupului [gz]. Uneori însă, deşi contextul fonetic e similar, litera *x* se pronunță diferit de la un cuvânt la altul, norma (prevăzută în DOOM²) stabilind pronunțarea corectă a fiecărui cuvânt.

Ca regulă generală, *x* se pronunță [ks] atunci când este prima sau ultima literă a cuvântului ori când este urmat de o consoană: *xilofon* [ksilofon], *xenofob* [ksenofob], *xerox* [kseroks], *pix* [piks], *excursie* [ekskursie], *export* [eksport].

În schimb, dacă *x* se află între două vocale, acesta se poate reda fie prin grupul de sunete sonore [gz], fie prin grupul de sunete surde [ks]. Altfel spus, în context vocalic, grupul de sunete care corespunde literei *x* se poate sonoriza sau nu.

În exemplul din titlu, ca şi în exemplele următoare, *x* a fost pronunțat incorect [ks] în loc de [gz]: „Ar trebui să *existe* [eksiste]“ (Radio România Cultural, 2.04.2009), „*examenul* [eksamenul] medico-legal“ (OTV, 27.03.2011), „spre *exemplu* [eksemplu]“ (Antena 1, 30.03.2011), „memoria *exilului* [eksilului̯] românesc“ (TVR Cultural, 9.11.2007). Pronunțarea corectă este aşadar: [egziste], [egzamenul], [egzemplu], [egzilului̯].

Totuşi, destul de frecvent, *x* între vocale se pronunță [ks], cum o dovedesc şi exemplele: *aproximativ* [aproksimativ], *axă* [aksă], *bauxită* [bauksită], *fixare* [fiksare], *lexic* [leksik], *luxemburghez* [luksemburg'ez], *maxim* [maksim], *reflexiv* [refleksiv].

Modul de pronunțare a lui *x* ca grupul de sunete [ks] sau [gz] poate avea şi alte explicații decât influența contextului fonetic. Pronunțarea ca în limbile din care provin cuvintele conținând litera *x*, faptul că unele împrumuturi au intrat în română pe cale scrisă sau tradiția pot justifica redarea lui *x* într-un fel sau în altul. De exemplu, *x* se pronunță [ks] în anumite cuvinte, deşi etimoanele lor franceze se pronunță cu [gz] (ca în *execrabil* [eksekrabil], *exegeză* [ekseğeză], *exigență* [eksiğență]).

Pronunțarea literei *x* ridică şi alte probleme, cu consecințe uneori în plan grafic.

A. Pronunțarea [ks] a lui *x* generează confuzia acestuia cu grupul de litere pronunțat la fel, *cs*. Cuvintele următoare, de pildă, nu se scriu cu *x*, ci cu *cs*: *îmbâcseală*, *rucsac*, *sconcs*, *a ticsi*. Pe de altă parte, trebuie distinse în pronunțare şi în scriere cuvintele care încep cu *ex* [ks], de tipul *a excava*, *excrescență*, de cuvintele pronunțate şi scrise cu *es*: *escroc*, *escadrilă*, *a escalada*, *a escamota*.

B. Când un cuvânt terminat în *x* sau într-un grup consonantic format cu *x* îşi ataşează desinența de plural -*i*, se produce alternanța fonetică *x/cş* ori *x/şt*, prin urmare, la plural, cuvântul nu conține litera *x*: sg. *complex* – pl. *complecşi*, sg. *fix* – pl. *ficşi*, sg. *linx* – pl. *lincşi*, sg. *sfinx* – pl. *sfincşi*; sg. *mixt* – pl. *micşti*. Excepție fac unele cuvinte savante, cum este sg. *ambidextru* – pl. *ambidextri* (nu *ambidecştri*).

C. Pronunțarea literei *x* ca [s] este neliterară în cuvinte precum *expansiv*, *explicație*, *a exploata* (corect: [ekspansiv], [eksplikație], [eksplo̯ata]).

D. În cazul unor nume proprii străine sau al altor cuvinte străine, *x* corespunde unui singur sunet, cum este [s] (fr. *Bruxelles* [brüsel], chin. *Xiamen* [siamăn]), sau nu se pronunță (fr. *bordeaux* [bordo] „vin din regiunea Bordeaux", „roşu-închis", dar *Aix* [eks]).

4. „A ridicat-o din *cenuşe*." (Acasă TV, 17.10.2007)

Pronunțarea cu -*e* la finală, în loc de -*ă*, în cuvinte cum sunt *cenuşe*, *mătuşe*, *păpuşe*, *uşe*, *grije*, *loje*, *vraje*, este neliterară. O asemenea pronunțare este o particularitate muntenească şi este cauzată de influența consoanelor *ş* sau *j* (care sunt rostite în zona prepalatală/anterioară a cavității bucale) asupra lui *ă* (care este înlocuit cu -*e*, pentru că această vocală are acelaşi loc de articulare; Graur 1987: 26–27).

Forme precum *broşe*, *plaje*, *tije* sunt greşite cu această pronunțare (uneori, apar şi scrise aşa!) la singular; dar, folosite la plural, sunt, evident, corecte (sg. *broşă* – pl. *broşe*, sg. *plajă* – pl. *plaje*, sg. *tijă* – pl. *tije*).

5. „Lucrurile *se* mai *aşează* puţin.“ (Pro TV, 18.09.2008)

Conform normei, în cazul unor verbe ca *a aşeza*, *a deşerta*, *a înşela*, cu -*ş*- în interiorul radicalului, -*e*- care îi urmează nu alternează cu -*ea*-, ci cu -*a*-. Astfel, sunt corecte formele de persoana a 3-a sg. şi pl. pronunţate şi scrise *aşa*z*ă*, *deşa*r*tă*, *înşa*l*ă* (nu *aşea*z*ă*, *deşea*r*tă*, *înşea*l*ă*).

În schimb, alternanţa *e/ea* se realizează în structura sufixului verbal -*ez*- atunci când este ataşat unui radical terminat în -*ş*- sau în -*j*-: (*eu*) *detaş*ez – (*el/ei*) *detaş*ează, (*eu*) *înfăţiş*ez – (*el/ei*) *înfăţiş*ează, (*eu*) *angaj*ez – (*el/ei*) *angaj*ează, (*eu*) *aranj*ez – (*el/ei*) *aranj*ează (ca şi la celelalte verbe cu infinitivul în -*a*, fără -*ş*- sau -*j*- la finala radicalului: (*eu*) *cercet*ez – (*el/ei*) *cercet*ează, (*eu*) *lucr*ez – (*el/ei*) *lucr*ează). Uneori, verbe cu radicalul terminat în -*j*-, ca *a erija*, *a şarja*, care se conjugă cu sufixul -*ez*-/-*ează*, se pronunţă (şi se scriu) greşit, ca în exemplele: „*Se erijază* în patron şi ne tratează cu indiferenţă“ (megaajutor.bizoo.ro), „Aceştia *şarjază* şi, în doar şapte minute, dau peste cap bateriile“ (www.referate-ok.com). Corecte sunt deci formele: *se erij*ează, *şarj*ează.

Şi în cazul altor cuvinte, după -*ş*- de la finala radicalului apare -*ea*-, dacă acest grup de sunete (care formează un diftong) face parte dintr-un sufix lexical: -*eală* (*greşeală* < *a greşi* + -*eală*, *oblojeală* < *a obloji* + -*eală*), -*ean* (*argeşean* < *Argeş* + -*ean*, *clujean* < *Cluj* + -*ean*), -*eaţă* (*roşeaţă* < *roşu* + -*eaţă*), -*esc*/-*ească* (*ostăşească* < *ostaş* + -*ească*, *vitejească* < *viteaz* + -*ească*). Formele cu -*a*-, în loc de -*ea*-, precum cele care apar în exemplele următoare, se explică prin hipercorectitudine: „Ce ne facem dacă din *greşală* am cumpărat un automobil furat?“ (forum.4tuning.ro, 5.04.2005), „Un *gorjan* a cerut să fie eutanasiat“ (www.curentul.ro, 23.03.2011).

Pronunţarea unor cuvinte străine

Fiind neadaptate sau numai parţial adaptate la sistemul limbii române, cuvintele străine pun adesea probleme de pronunţare. Pentru a le pronunţa corect, trebuie să se ţină seama de normele ortoepice din limba din care au fost preluate.

6. „Apa sau *spray-ul* [şprei̯ul] de gură“ (Radio România Actualităţi, 2.09.2008)

Pe lângă pronunţarea din exemplul dat în titlu, neologismul *spray* cunoaşte şi variantele de pronunţare [sprai̯], [şprai̯], tot incorecte. Acest neologism, care reproduce şi grafia din limba de origine, trebuie pronunţat ca în engleză: [sprei̯].

Greşeli de pronunţare se întâlnesc atât la unele neologisme pătrunse în limbă mai demult, cât şi – mai ales – la împrumuturile recente. Nerespectarea regulilor ortoepice din limba de origine explică şi alte pronunţări greşite ale unor împrumuturi recente, precum cele înregistrate în emisiuni de televiziune de Laurenţia Dascălu Jinga (2006: 121–122): „traducerea *acquis-ului* [ak'isului̯] european“ sau „problema *acquis-ului*“ [ai̯k'iului̯], în loc de [ak'iului̯]; „*bodyguarzii* [bodigu̯arzi] angajaţi“, în loc de [bodigarzi]/[badigarzi]; „aromă de *curry*“ [k'uri]/[k'ori], în loc de [kari]; „*stafful* [ştaful] lui“, în loc de [staful]. La acestea, se pot adăuga, desigur, multe alte exemple de pronunţări greşite ale cuvintelor împrumutate. Mai menţionăm aici doar pronunţarea [pas-te-u-ri-zat] a cuvântului *pasteurizat* – împrumutat din franceză (*pasteuriser*) –, ca în sintagma „lapte praf *pasteurizat* [pas-te-u-ri-zat]“ (Radio România Actualităţi, 25.04.2012), despre care puţini ştiu că trebuie pronunţat [pas-tö-ri-zat].

Pentru a pronunţa corect cuvintele împrumutate, este necesar, evident, să ştim limba de origine sau să folosim DOOM[2], care indică, în cazul neologismelor, pronunţările speciale.

7. „De pe *Champs-Élysées* [şampelize]“ (Naţional TV, 27.11.2007)

Greşeli de pronunţare apar adesea şi în cazul numelor proprii străine. Primul element din denumirea bulevardului parizian *Champs-Élysées* [şãzelize], de pildă, care apare în titlu, se pronunţă, ca în franceză, cu *a* nazal şi fără *p*: [şã].

Semnalăm şi alte exemple de nume proprii, în pronunţarea şi în scrierea cărora trebuie să avem grijă să aplicăm normele

limbii din care provin: engl. *Manchester* [menčestăr], *Shelley* [şe-li]; fr. *Jules Michelet* [jül mişle], *Strasbourg* [strasbur]; germ. *Haendel/Händel* [hendăl], Köln [köln], *Richard Wagner* [rihard vagnăr]; it. Brescia [breşşa], Cosenza [kozenţa]; magh. Borbély [bor-bei], *Liszt* [list]; sp. *Chile* [čile], *Ciudad de México* [siuda de mehiko].

În unele nume de origine străină, care au finala -*i*, aceasta trebuie pronunţată ca vocală, nu ca *i* „şoptit“, de exemplu, în numele *Darvari* [dar-va-ri] (nu [dar-var^{i}]), *Gori* [go-ri] (nu [gor^{i}]), *Karachi* [ka-ra-či] (nu [ka-rač]), *Lahovari* [la-ho-va-ri] (nu [la-ho-var^{i}]), *Moruzi* [mo-ru-zi] (nu [mo-ruz^{i}], nici [mo-ruţ^{i}]), *Soci* [so-či] (nu [soč]).

Pentru unele nume proprii străine, se dau indicaţii de pronunţare în DOOM^{2} şi în DIN, dar, pentru a afla cum se pronunţă şi alte nume de acest tip, este recomandabil să se consulte dicţionare speciale, ca *Dicţionar de pronunţare. Nume proprii străine* (Florenţa Sădeanu, 1973; 2000) şi *Dicţionar ortografic, ortoepic, morfologic şi explicativ de nume proprii româneşti şi străine* (Ion Toma, Ana-Maria Botnaru, 2007).

Locul accentului în cuvinte româneşti şi împrumutate din alte limbi

În general, norma ortoepică acceptă o singură variantă accentuală, pentru care există şi o explicaţie. Cu toate acestea, de multe ori apar în uz şi variante greşite, aşa cum vom arăta în exemplele de mai jos.

8. „Vopsitoria era plină cu *butelii*.“ (Antena 1, 11.09.2008)

Accentuarea corectă a substantivului din titlu este *butelii*, explicabilă prin etimonul francez *bouteille.*

Greşite sub aspectul accentuării sunt şi pronunţările din următoarele înregistrări: „un *simbol* al unităţii naţionale“ (OTV, 29.05.2011), „are un *alibi*“ (Naţional TV, 10.12.2007). Cuvin-

tele din aceste exemple trebuie să fie accentuate ca în limba franceză, de unde au fost împrumutate: *simbol*, *alibi*. Accentuarea neconformă cu norma ilustrează tendința vorbitorilor de a le adapta la tiparul de accentuare paroxitonă (pe penultima silabă), moştenit din latină, cel mai frecvent în română. În cazul cuvântului *simbol*, accentuarea pe prima silabă, întâlnită frecvent, poate fi explicată şi prin influența limbii engleze (în engleză, *symbol* se pronunță [simbăl]).

Unele neologisme, intrate de mai multă vreme în limbă, au două variante de pronunțare, ambele considerate corecte. De exemplu, alături de *antic*, *profesor*, *trafic* (variante care reproduc pronunțarea etimonului francez), DOOM[2] acceptă şi variantele *antic*, *profesor*, *trafic*, cu accentul adaptat conform tiparului limbii române (în cazul ultimelor două, poate fi vorba şi de reproducerea pronunțării din engleză şi/sau din germană).

Greşeli sau ezitări de accentuare apar şi la cuvinte împrumutate din engleză. Un asemenea caz îl reprezintă anglicismul adaptat grafic *seif* (*cf.* engl. *safe*), care nu trebuie pronunțat în două silabe şi cu accent pe *i* [se-if], ca în exemplul: „Niciun *seif* nu este prea greu de furat" (Antena 1, 16.09.2008), ci ca în engleză, într-o singură silabă [seif].

Lista cu exemple de cuvinte împrumutate la care apar oscilații de accentuare ar putea fi mult lărgită. Pentru a accentua corect neologismele, trebuie să se țină cont de mai mulți factori: pronunțarea din limba de origine, vechimea împrumuturilor, tradiția, modul cum au intrat cuvintele în română (pe cale scrisă sau orală). Greşelile de accentuare se pot evita simplu, prin consultarea DOOM[2], care ține seama de factorii menționați.

Greşeli de accentuare se întâlnesc nu numai în cazul neologismelor, ci şi în cel al cuvintelor din fondul vechi, ca în exemplele: „Toți îți răspund cu *furie*" (B1 TV 30.11.2007), „studiul cu *pricina*" (Radio 21, 11.12.2007), în loc de *furie*, *pricina*.

Accentuarea greşită se constată, de asemenea, la unele cuvinte formate în română. O veche greşeală de acest tip apare în exemplul „*prevederile* directivei-cadru" (OTV, 29.05.2011), care trebuie accentuat *prevederile*. Substantivul *prevedere*, cu pluralul *prevederi* (articulat *prevederile*), format în română de

la *a prevedea* + sufixul accentuat -*ere*, trebuie să fie accentuat la fel ca alte substantive din familia lexicală a verbului *a vedea*: *vedere*, *revedere* (ca toate substantivele derivate cu acest sufix de la verbe cu infinitivul în -*ea*: *plăcere*, *tăcere* etc.).

Față de formele considerate corecte în DOOM[1], DOOM[2] a recomandat fie o altă variantă de accentuare (*avarie*, față de *avarie*; *radar*, față de *radar*; *regizor*, față de *regizor*), fie două variante, în variație liberă (pentru perechile următoare, cu ambele variante corecte, DOOM[1] indica ori numai varianta de după bară: *antic/antic*, *penurie/penurie*, *trafic/trafic*, ori numai pe cea de dinaintea barei: *gingaş/gingaş*, *pojghiță/pojghiță*), fie a renunțat la una dintre variantele admise de norma precedentă (DOOM[2] a păstrat doar variantele *calcar*, nu şi *calcar*; *simpozion*, nu şi *simpozion*).

O altă greşeală care priveşte locul accentului, diferită ca tip de cele menționate mai sus, apare în cursul flexiunii unor substantive împrumutate. În cazul celor mai multe astfel de substantive, accentul trebuie să fie stabil în flexiune. Prin urmare, accentuări precum cele din exemplele următoare nu sunt recomandate: „Din fericire, în *taxi* nu era nimeni în momentul accidentului“ (Antena 1, 2.06.2011), în loc de *taxi* (ca în *taxiul*); „Mă gândesc doar la *derbiul* cu Steaua“ (Realitatea TV, 15.11.2007), în loc de *derbiul* (ca în *derbi*). Numai la câteva substantive (împrumutate sau moştenite), locul accentului se schimbă în flexiune: *radio*, dar *radioul*, *radiouri*; *zero*, dar *zeroul*, *zerouri*; *noră*, dar *nurori*; *soră*, dar *surori*.

Pentru greşelile de accentuare a unor forme verbale, vezi **73**.

9. „La telefon este domnul O. *Morariu*.“ (Realitatea TV, 30.10.2007)

Numele de familie formate cu sufixul vechi -*ariu*/-*eriu* se accentuează la fel ca substantivele comune corespunzătoare din care provin (inițial fiind porecle) şi care sunt formate cu sufixul de agent accentuat -*ar*/-*er* (*morar*, *olar*, *pescar*, *pivnicer*). Din păcate însă, în ultima vreme se întâlnesc mai frecvent pronunțări

cu accentul pus greşit pe *i*, ca în exemplele: *Olariu* (TVR Cultural, 11.12.2007), în loc de *Olariu*; *Ciubotariu* (Național TV, 2.09.2008), în loc de *Ciubotariu*; *Ferariu* (Național TV, 23.10.2007), în loc de *Ferariu*. Tot greşit se aude frecvent pronunțarea „ministrul D. Funeriu“ (Antena 3, 7.04.2010), în loc de *Funeriu* (care provine din substantivul comun *funer*, variantă a lui *funier* „persoană care face sau/şi vinde funii“). Deplasarea accentului a apărut şi în pronunțarea numelui unui mare lingvist: „E. Coşeriu“ (TVR 1, 20.11.2007), în loc de *Coşeriu* (care provine din substantivul comun *coşer*, variantă regională a lui *coşar* „persoană care face sau/şi vinde coşuri“).

După cum explică Valeria Guțu Romalo (2002: 222), deplasarea accentului la substantivele derivate cu sufixul -*ariu*/-*eriu* este influențată de un tipar derivativ grecesc, reprezentat de o serie de nume precum *Alexiu*, *Dumitriu*, *Gheorghiu*, *Grigoriu*, *Vasiliu*.

10. *Dobrogea* (Pro TV, 19.04.2010)

Numele regiunii româneşti se pronunță, conform DOOM[2], cu accent pe primul *o* – *Dobrogea* –, nu pe al doilea, ca în titlu.

Tot greşit pronunțat se aude frecvent numele propriu străin *Kuweit*, ca în exemplul: „primele săpături din *Kuweit* [ku-ve-it]“ (TVR Cultural, 10.10.2011), în loc de pronunțarea în două silabe şi cu accentul pe *e*: [ku-veit].

Pronunțări greşite sub aspectul locului accentului apar şi în cazul altor nume proprii româneşti, dar mai ales străine. Iată câteva exemple de nume proprii de persoane şi de locuri asupra cărora atrage atenția Theodor Hristea (2002: 193–194): *Armand Călinescu*, în loc de *Armand Călinescu*; *Apolodor din Damasc*, în loc de *Apolodor din Damasc*; *Ankara*, în loc de *Ankara*; *Montevideo*, în loc de *Montevideo*.

III. Greşeli de scriere

Cele mai multe greşeli de scriere fac parte din categoria greşelilor „dezonorante“, pentru că trădează lipsa de cultură elementară în materie de gramatică. Scrierea cu unu, cu doi sau cu trei *i*, scrierea cu sau fără cratimă, scrierea într-un cuvânt sau în două, scrierea cu *â* sau cu *î* ridică adesea probleme. La baza acestora stau mai multe cauze: necunoaşterea structurii cuvintelor şi a modului cum s-au format, influența pronunțării asupra grafiei, nediferețierea în scris a unităților omofone (adică pronunțate la fel), necunoaşterea ori nerespectarea normelor ortografice în vigoare. Aplicarea mecanică a unor reguli, fără a fi atent la contextul dat, ca şi teama de a nu greşi pot reprezenta, de asemenea, sursele unor greşeli frecvente de grafie.

Fiind greşeli care apar în scris, deci în condițiile în care avem posibilitatea să reflectăm asupra construcțiilor utilizate, ele pot fi evitate fie printr-o corectă analiză gramaticală, fie prin consultarea unor lucrări normative (în special, DOOM^2 şi DIN).

Dacă înțelegem de ce s-a produs o anumită greşeală, ea nu mai are şanse să apară. Modelul de analiză a exemplelor din această secțiune se poate extinde şi la alte exemple, necuprinse aici. Pe lângă analiza greşelilor, unele părți din această secțiune vor atrage atenția asupra normei actuale în privința grafiei (aşa cum este ilustrată în DOOM^2 şi în DIN), care aduce unele modificări sau completări față de norma anterioară.

Scrierea cu -i*, cu* -ii *sau cu* -iii *la finala cuvântului*

Pentru scrierea corectă a cuvintelor cu unu, cu doi sau cu trei *i*, trebuie să fim atenți la structura lor, în contextele în care apar, şi să nu fim influențați de felul cum sunt pronunțate. Exemplele următoare arată că pronunția poate cauza unele greşeli de scriere.

11. „Vizita a doi *membrii* din Comisia Europeană“ (www.covasint.eu, 2.04.2009)

La finală de cuvânt, după o consoană, *-i* este în general desonorizat (sau „şoptit“) şi, nefiind vocală plină, nu formează silabă, ca în exemplele: *puşti* [puşt^{i}], *elevi* [e-lev^{i}], *pomi* [pom^{i}], *cumperi* [cum-per^{i}], *ieşi* [i̯eş^{i}], *albi* [alb^{i}], *senini* [se-nin^{i}] etc. În schimb, în cazul cuvintelor al căror radical se termină într-un grup format dintr-o consoană urmată de *l* sau *r* (grup numit *muta cum liquida*), *i* vocalic este sonor şi formează silabă: *aştri* [aş-tri], *membri* [mem-bri], *intri* [in-tri], *umpli* [um-pli], *albaştri* [al-baş-tri], *negri* [ne-gri], *noştri* [noş-tri], *voştri* [voş-tri] etc. Sub influența pronunțării (*aştri* şi *aştrii*, *monştri* şi *monştrii* se pronunță la fel), cuvintele de acest tip se scriu greşit cu doi *-i* şi atunci când corect este să fie scrise cu un *-i*.

La exemplul din titlu, adăugăm altele câteva, care conțin acelaşi tip de greşeală: „Eu nu stau la *socrii*, dar nici nu vreau“ (www.stilfeminin.ro, 1.09.2009), „Cum să nu *intrii* într-o intersecție“ (www.deoplay.com), „E bine că ai cu ce să îți *umplii* timpul“ (www.220.ro, comentariu, 14.06.2007), „Locuitorii oraşului Dăbuleni sunt nişte oameni *simplii*“ (www.dabuleni.go.ro), „Unde-s banii *noştrii*?“ (Antena 1, 11.03.2008).

Pentru a evita o asemenea greşeală, indicăm în continuare regulile de scriere cu unu şi cu doi *-i* după radicalul terminat în grupul format dintr-o consoană urmată de *l* sau *r.*

(1) Se scriu cu un *-i* final următoarele cuvinte al căror radical se termină în grupul [consoană + *l/r*]:

– verbele la persoana a 2-a singular care au desinența *-i* ((*tu*) *afli*, *umpli*, *intri* etc.);

– pronumele/adjectivele pronominale posesive de persoana 1 şi a 2-a plural ((*ai*) *noştri*, (*ai*) *voştri*);

– adjectivele masculine la plural, plasate după substantiv (*ochii albaştri*/*negri*);

– substantivele masculine la plural precedate de diverşi determinanți, ca: *nişte* (*nişte membri*); *aceşti*, *aceiaşi*, *ceilalți* (*aceşti tigri*); *ai noştri*, *ai voştri*, *ai lor* (*ai noştri miniştri*); *unii* (*unii scafandri*); *alți* (*alți scafandri*); *anumiți* (*anumiți membri*); *care*, *ce*, *câți* (*câți aştri*); *mulți*, *puțini* (*mulți centimetri*); *doi*, *unsprezece*, *douăzeci de*, *o mie de* etc. (*doi metri*);

– substantivele masculine la plural precedate de o prepoziție, fără a fi urmate de un subordonat: *la cuscri*, *despre monştri* (face excepție prepoziția *cu*, care, în unele contexte, cere un substantiv articulat, deci scris cu -*ii*, al doilea -*i* fiind articolul hotărât: „Merge *cu socrii* [lui] în excursie“ vs „A văzut un film *cu monştri* [nu cu extratereştri]“);

(2) Scrierea cu -*ii* este corectă numai dacă substantivul masculin (sau adjectivul) cu radicalul terminat în grupul consoană + *l*/*r* este la plural şi primeşte articolul hotărât -*i*, ceea ce se întâmplă atunci când:

– substantivul nu este precedat de un determinant din seria celor de mai sus şi apare într-o poziție sintactică în care este cerută articularea sa („*Miniştrii* vor lua o decizie importantă“, „*Socrii* locuiesc în altă parte“);

– substantivul este precedat de *toți* (*toți membrii*);

– substantivul e precedat de o prepoziție şi urmat de un element subordonat (*la cuscrii mei*, *despre monştrii din poveşti*);

– adjectivul este plasat înaintea substantivului şi îi preia articolul (*celebrii cântăreți*, *mediocrii absolvenți*).

Articularea sau nearticularea unui substantiv al cărui radical se termină în consoană + *l* sau *r* depinde şi de ceea ce exprimă substantivul în context. Astfel, numai dacă trimite la o entitate cunoscută, individualizată, acesta se articulează („Bântuie *codrii* bătrâni“, dar „Bântuie *codri* bătrâni [orice codri bătrâni]“; „Merge cu *socrii* în excursie“, dar „Merge cu *socri* în excursie [nu cu prieteni]“; „*Celebrii* cântăreți din toată lumea s-au întâlnit la

acest eveniment“, dar „*Celebri* cântăreți din toată lumea s-au întâlnit la acest eveniment“ [cântăreți celebri, nu necunoscuți] ş.a.).

Unii nu cunosc regulile scrierii cu *-i* sau cu *-ii* după radicalul terminat consoană + *l* sau *r*; aşa se explică faptul că un cuvânt cu un asemenea radical e scris tot cu un *-i* şi atunci când trebuie să fie articulat cu articolul hotărât *-i*. Această greşeală apare în exemplele următoare, unde substantivele ar fi trebuit să fie scrise cu *-ii*, unul reprezentând desinența de plural, iar celălalt, articolul (pentru că referentul substantivului, adică ceea ce denumeşte substantivul, este cunoscut): „*Membri* a opt familii riscă să rămână fără case“ (Antena 1, 2.09.2008), „Toți *miniştri* şi toți politicienii trebuie demişi!“ (www.petitieonline.ro, 8.09.2011).

Cei care nu au învățat regulile de mai sus se pot însă „descurca“ prin procedeul substituției: vor trebui doar să înlocuiască cuvântul despre a cărui scriere au dubii cu alt cuvânt, care nu se termină în *muta cum liquida* şi care, când se scrie cu *-ii*, se pronunță altfel decât când se scrie cu *-i*. De pildă: *toți miniştrii* se scrie la fel ca *toți oamenii*, iar *unii miniştri* se scrie la fel ca *unii oameni*.

12. „Şantajați de *proprii* copii“ (www.kudika.ro)

De utilizarea adjectivului *propriu* sunt legate două greşeli, care apar destul de frecvent în uz.

Una priveşte scrierea adjectivului cu *-ii*, în loc de *-iii*, când acesta e antepus substantivului regent, ca în exemplul din titlu (corect este „*propriii* copii“). Scrierea cu *-iii* se justifică astfel: primul *-i-* face parte din radicalul adjectivului, prin urmare este inclus în toate formele din paradigmă (propr*i*u, propr*i*e, propr*i*i); la plural, al doilea *-i-* este desinența de număr (propri*i*), iar al treilea *-i* este articolul hotărât, cerut în condițiile în care adjectivul precedă substantivul (proprii*i*). De altfel, forma de plural articulat (*propriii*) se şi pronunță diferit de cea de plural nearticulat (*proprii*).

Pentru a înțelege de ce trebuie scris cu trei *i* adjectivul la care ne referim, putem să îl comparăm, pe de o parte, cu formele

de singular antepuse şi, pe de altă parte, cu alte adjective la plural. Astfel, aşa cum articulăm forma de singular când adjectivul precedă regentul („propriu*l* copil“, „propri*a* avere“), tot aşa articulăm şi forma de plural în aceeaşi poziție („proprii*i* copii“, la masculin, dar „proprii*le* averi“, la feminin). Articolul -*i* se ataşează, în mod similar, şi altor adjective cu formă de masculin plural aflate înaintea substantivului („frumoşi*i* copii“, „buni*i* cetățeni“). La forma de plural (orice gen), adjectivul se scrie cu *-ii* numai când nu are articol, fiind plasat după substantiv, ca în exemplele: „Pentru a avea succes, e nevoie să ai încredere în forțele *proprii*“, „Am construit casa din veniturile *proprii*“. În această poziție, adjectivele masculine care nu au radicalul terminat în -*i* se scriu cu un *i* („copii *frumoşi*“, „cetățeni *buni*“).

La fel se explică şi scrierea cu -*iii*, nu cu -*ii*, în cazul substantivelor *copil* şi *fiu* la forma articulată de plural; greşeala aceasta, în ciuda numeroaselor atenționări (ale profesorilor, ale autorilor de manuale şcolare sau de lucrări de cultivare a limbii), continuă să se producă, cum o dovedesc exemplele: „Da, *copii* vin la şcoală!“ (Antena 1, 17.09.2008), „Nu vreau să îmi sperii *copii*“ (Antena 1, 16.03.2011), „Luni am chemat-o pentru a-i lua o declarație privitoare la doi dintre *fii* ei“ (www.adevarul.ro, 18.10.2009). Aşadar, când sunt la plural, forma articulată, substantivele de acest tip au un *i* al radicalului (cop*i*l, f*i*u), al doilea *i* este desinență de plural (copi*i*, fi*i*), iar al treilea *i* este articol hotărât (copii*i*, fii*i*). Formele de plural nearticulat (*copii*, *fii*) se pronunță diferit de formele de plural articulat (*copiii*, *fiii*).

Pentru scrierea corectă cu un *i* sau cu doi *i* a unor forme verbale, vezi mai departe **64**, **67**, **69**, **70**.

Cealaltă greşeală, de natură semantică, este pleonasmul rezultat din asocierea adjectivului *propriu* (care indică posesorul) cu adjectivul pronominal posesiv sau cu pronumele în genitiv cu valoare posesivă, ca în exemplele: „Nicio companie nu e scutită de riscul de a fi furată de *propriii săi* angajați“ (www.libertatea.ro, 27.06.2011), „Pasionat de munca sa, Iulian îngrijeşte

caii ca pe *propriii lui* copii“ (www.adevarul.es, 22.03.2010), „Se certase cu *propriul lui* fiu“ (Pro TV, 22.09.2008). Corecte sunt structurile: „*propriii* angajați“, „*propriii* copii“, „*propriul* fiu“.

Deseori, cele două greşeli apar împreună: „J. M., huiduit de *proprii săi* susținători“ (www.jurnalul.ro, 11.10.2008), „A iubit băutura mai mult decât pe *proprii ei* copii“ (stirileprotv.ro, 2009), „De multe ori, cu tinerii nu vorbeşte nimeni, nici chiar *proprii lor* părinți“ (www.ziarullumina.ro, 9.07.2007).

Alte grafii influențate de pronunțare

Nu numai oscilația dintre *-i* sau *-ii* la finala unor cuvinte este influențată de pronunțare. În cele ce urmează, atragem atenția asupra unor situații în care pronunțarea corectă poate corespunde unei forme grafice greşite sau situații în care pronunțarea greşită determină şi scrierea greşită a cuvântului.

13. „M-am îndrăgostit de fata *aceia* de la balcon.“ (www.-versuri.ro)

Ortografia actuală a limbii române are la bază principiul fonetic, conform căruia scriem cum pronunțăm. Acest principiu este cel mai important, dar nu e singurul de care ascultă ortografia românească (pentru principiile care guvernează ortografia românească – tradițional-istoric, morfologic, sintactic, simbolic –, vezi Hristea (1981: 99–109)).

Formele de feminin singular ale demonstrativului de depărtare şi de identitate, care se scriu corect *aceea* şi *aceeaşi*, se pronunță, prin tradiție, la fel ca formele de masculin plural, care se scriu *aceia*, *aceiaşi*: [ačei̯a], [ačei̯aş^{i}]. Greşeli ca aceea din titlu sau ca aceasta din exemplul „Alege-o pe ace*ia* care ți se potriveşte cel mai bine“ (dieta-plus.blogspot.com, 2.06.2009) se explică tocmai prin faptul că unii scriu demonstrativul de depărtare feminin singular cum se pronunță. Pentru a diferenția însă forma de feminin singular de cea de masculin plural (cu

silaba finală pronunțată identic) – *aceia* („băieții ace*ia*“) – este important să ştim că forma de feminin singular se scrie cu -*ea*, conform normei, iar forma de masculin plural se scrie cu -*ia*.

Greşeala apare, cum am spus, şi în cazul pronumelui (şi al adjectivului pronominal) demonstrativ de identitate. Silaba finală a formelor de feminin singular la nominativ şi la acuzativ se scrie -*eaşi* („ace*eaşi* carte“), iar silaba finală a celor de masculin plural se scrie -*iaşi* („ace*iaşi* oameni“), deşi ambele cuvinte se pronunța la fel [a-če-i̯aş^{i}]; regula de scriere corectă nu s-a respectat în exemplele: „*Aceiaşi* carte îndeamnă oamenii să aibă curajul de a se destănui“ (www.astronet.ro), „Pe *aceiaşi* bandă circulai?“ (Antena 1, 4.10.2011).

Dacă la formele de nominativ şi de acuzativ feminin singular demonstrativul de depărtare şi de identitate se scriu cu -*ea/-eaşi* (ace*ea*, ace*eaşi*), în schimb, la genitiv-dativ, aceste demonstrative se scriu cu -*ia*, respectiv cu -*iaşi*, în silaba finală: acele*ia*, acele*iaşi*. Această scriere e justificată de faptul că segmentul -*ei*- din interiorul formelor *aceleia*, *aceleiaşi* e specific pronumelui la feminin singular (vezi şi forme ca *un*ei*a*, *alt*ei*a*), aşa cum sunt segmentele -*ui*- la masculin (*un*ui*a*, *alt*ui*a*, *acel*ui*a*, *acel*ui*aşi*) şi -*or*- la masculin şi feminin plural (*un*or*a*, *alt*or*a*, *acel*or*a*, *acel*or*aşi*). În exemplele următoare, în locul lui -*ei*-, apare grupul -*ee*-, greşeală explicabilă prin necunoaşterea regulii de scriere a demonstrativelor, dublată de dorința de a nu greşi (fenomen numit „hipercorectitudine“): „Nu ar fi rău dacă te-ai uita la anul maşinii *aceleea*“ (www.gmclub.ro, discuții, 27.09.2008), „lacrimile uscate ale *aceleeaşi* fete“ (www.imaginelife.ro).

14. „Toți au *acelaş* gând.“ (forum.softpedia.com, 30.07.2011)

Nenotarea lui -*i* final după o consoană este, în general, o greşeală pe care o fac străinii atunci când învață limba română. Greşeala apare însă şi la unii vorbitori nativi de română.

O posibilă explicație pentru producerea greşelii din titlu o reprezintă influența pronunțării asupra scrierii (în forma scrisă corect *acelaşi*, -*i* final este „şoptit“ – [ačelaş^{i}] –, nu este o vocală

plină). Altă explicație ar putea fi aceea că *-i* final din forma demonstrativului de identitate *acelaşi* este interpretat greşit ca desinență de plural (după modelul unor substantive şi al unor adjective terminate la singular în *-ş*, iar la plural în -(*ş*)*i*: *bebeluş* – *bebeluşi*, *pescăruş* – *pescăruşi*; *drăgălaş* – *drăgălaşi*, *golaş* – *golaşi*), care n-ar trebui să apară în cazul unui cuvânt la singular cum este *acelaşi*. În cazul demonstrativului de identitate, *-şi* este un segment final cuprins în toate formele, atât cele de singular, cât şi cele de plural: acea*şi*, acelea*şi*, acela*şi*, aceia*şi*, acelora*şi* ş.a. Opoziția singular – plural pe care o realizează demonstrativul este marcată în interiorul formelor lui, prin finala primului component variabil: *acel*aşi – *acei*aşi, *acee*aşi – *acele*aşi.

Segmentul final *-şi* se găseşte şi în forma altor cuvinte, cum sunt adjectivul pronominal de întărire la persoana a 3-a singular şi plural – *însuşi*, *însăşi*, *înseşi*, *înşişi* – sau adverbul *totuşi*. De altfel, şi în utilizarea acestor forme se poate întâlni greşeala menționată: „*Totuş* nu e rău că ne mai aducem aminte“ (www1.-jurnalul.ro, comentariu, 10.04.2010).

Alteori, se înregistrează fenomenul invers: forme adjectivale scrise greşit la singular cu *-şi*, în loc de *-ş*. Adăugarea lui *-i* în asemenea situații se poate explica prin confuzia dintre segmentul *-şi* din componența unor cuvinte ca acelea de mai sus şi gruparea disociabilă *-ş* + *-i* (unde *-ş* face parte din radical, iar *-i* este desinență de plural), favorizată de rostirea înmuiată a lui *-ş*, în vorbirea unor persoane, care le influențează scrierea. Greşeala aceasta apare în exemplul: „Sunt un băiat *drăgălaşi* atâta timp cât nu sunt călcat pe bătături“ (full.ro.backend.netlog.com).

15. „Cum să-mi *creiez* adresa de messenger?“ (teste-si-intrebari.ro)

Tot pronunțarea greşită influențează scrierea incorectă a verbelor conjugate cu sufixul *-ez-* ataşat unui radical terminat în *-e-*, pentru că la neologisme *e* nu se pronunță [i̯e] (cum se întâmplă, prin tradiție, în cazul pronumelor *eu* [i̯eu̯], *el* [i̯el], *ei*

[i̯ei̯], *ele* [i̯ele]) şi al formelor verbale *eşti* [i̯eşt^{i}], *este* [i̯este], *e* [i̯e] *eram* [i̯eram], *erai* [i̯erai̯], *era* [i̯era], *erați* [i̯eraț^{i}], *erau* [i̯erau̯]). Sunt afectate de această greşeală verbe ca *a agrea*, *a crea*, *a procrea*, *a* (*se*) *recrea* la indicativ prezent şi la conjunctiv prezent. Pentru a elimina din scriere forme greşite precum *creiez*, *agreiezi*, *procreiez*, *se recreiază* ş.a., trebuie însuşită (sau conştientizată) regula de formare a prezentului indicativ şi conjunctiv, potrivit căreia se îndepărtează sufixul -*a* de infinitiv şi se ataşează la radicalul verbului sufixul -*ez*- (-*eaz*-). Prin urmare, corecte sunt formele *creez*, *agreezi*, *procreez*, *se recreează*.

Scrierea greşită cu *i*, sub influența pronunțării greşite, apare şi în cazul altor forme din paradigma acestor verbe, care nu conțin sufixul -*ez* (-*eaz*-), ca în exemplele: „V-ați angajat *să creiați* locuri de muncă în Mangalia“ (www.domnuleprimar.ro, 16.04.2006), „Cine *a creiat* televizorul?“ (pe-gratis.com). Corecte sunt deci formele: *creați*, *creat*.

În scrierea acestor verbe, apare şi altă greşeală: „Fericirea *crează* dependență“ (alexutzasay.blogspot.com, 5.05.2011), „Observ că nu *agrezi* ideea unui centru de recuperare“ (www.dependenta.ro, forum, 4.05.2011), „Ai nevoie de un loc unde să te *recrezi*?“ (anetv.webs.com). Aceste forme verbale trebuie scrise cu doi *e*, pentru că primul *e* face parte din radical, iar celălalt, din sufixul -*ez*- (-*eaz*-); corect scrise (şi pronunțate!) sunt, aşadar, formele: *cr*ee*ază* [kre-e̯a-ză], *agr*ee*zi* [a-gre-ez^{i}], *recr*ee*zi* [re-kre-ez^{i}].

Scrierea cu doi *e* a aceloraşi verbe la persoana 1 plural indicativ prezent şi conjunctiv prezent este, de asemenea, greşită (*creem*, *agreem*, *ne recreem*). Corecte sunt formele: *creăm*, *agreăm*, *ne recreăm*, la fel ca verbele celelalte din aceeaşi clasă de conjugare: *avansăm*, *lucrăm*, *vizităm*. Tot greşită este şi forma -*ind* de sufix al gerunziului: *creind*, *agreind*, în loc de *creând*, *agreând*.

În schimb, verbele neologice cu infinitivul în -*a*, al căror radical se termină în -*i*- (*a bruia*, *a deraia*, *a graseia*), se scriu (şi se pronunță) cu -*iez*- (-*iază*) (*bruiez*, *bruiază*; *deraiez*, *deraiază*; *graseiez*, *graseiază*), respectiv cu -*iem*, -*iați*, -*iat* (*bru-*

iem, *bruiați*, *bruiat*; *deraiem*, *deraiați*, *deraiat*; *graseiem*, *graseiați*, *graseiat*), iar gerunziul cu *-ind* (*bruind*, *deraind*, *graseind*).

Scrierea cu î *sau cu* â

L-am auzit pe un cunoscut spunând că el „citeşte“ cu *î din i*, nu cu *â din a*. Gluma lui lingvistică exprima, desigur, neînțelegerea şi neacceptarea regulii de scriere când cu *î*, când cu *â*, după ce fusese obişnuit, în anii de şcoală, să scrie mai simplu, doar cu *î* (exceptând cuvântul *român* şi cuvintele formate de la acesta: *românaş*, *româneşte*, *românofil*, *neromânesc* etc.). Este clar că scrierea şi cu *î*, şi cu *â* a creat complicații în ortografia românească, guvernată, în primul rând, de principiul fonetic. Potrivit definiției date de Emanuel Vasiliu (1979: 19), „un sistem de scriere fonetic este un sistem în care fiecare sunet este denotat de o literă şi în care fiecare literă are totdeauna acelaşi sunet ca denotat“. Or, acest principiu nu este respectat, de vreme ce acelaşi sunet se scrie uneori cu *â*, iar alteori, cu *î*. Pe de altă parte, scrierea cu *â* nu respectă consecvent nici principiul etimologic: „un sistem de scriere devine etimologic prin conservarea formei scrise a cuvintelor, în ciuda faptului că forma lor fonetică se modifică în timp“ (Vasiliu 1979: 17). Scrierea cu *â* ar putea fi justificată etimologic în cuvinte moştenite din latină precum *câine* (< lat. *canis*), *lână* (< lat. *lana*), *pâine* (< lat. *panis*), *strâmb* (< lat. pop. *strambus*) etc., însă nu şi în alte cuvinte de origine latină, precum *râde* (< lat. *ridere*), *râpă* (< lat. *ripa*), *râu* (< lat. *rivus*), *strânge* (< lat. *stringere*) sau *vânt* (< lat. *ventus*), *fântână* (< lat. *fontana*) etc.

Atitudinea cunoscutului meu în raport cu scrierea unuia şi aceluiaşi sunet fie cu *â*, fie cu *î* nu e singulară. Constatăm cu toții că, după nouăsprezece ani de la Hotărârea Academiei Române privind scrierea în anumite contexte cu *â*, iar în altele cu *î*, norma ortografică nu este general respectată. Unele edituri, ca şi anumite cotidiene practică scrierea numai cu *î*, la fel ca

înainte de reforma ortografică din 1993. În şcoală însă, este obligatorie respectarea normei ortografice impuse de Academie (la examene, elevii sunt depunctați dacă nu scriu cu *â*, respectiv *î*, după cum prevede regula). Importante lucrări, care constituie repere pentru manualele şcolare, cum sunt *Dicționarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (ediția a II-a, 2005), *Gramatica limbii române* (2005 şi 2008) şi *Gramatica de bază a limbii române* (2010), apărute sub egida Academiei Române, sunt scrise în acord cu norma ortografică în vigoare. Chiar dacă reglementările stabilite acum aproape două decenii complică ortografia şi nu i-au convins pe unii, este necesar să le respectăm (aşa cum trebuie să respectăm orice normă), pentru că o scriere unitară este o dovadă de civilizație şi în plan lingvistic. Normele ortografice sunt, de fapt, convenții grafice aparținând unui anumit stadiu din existența unei limbi.

Înainte de ultima reformă ortografică, cea din 1993, conform normelor ortografice stabilite prin reforma anterioară, cea din 1953, se scria cu *î* în toate situațiile, iar printr-un amendament din 1965, se scriau cu *â* doar cuvântul *român* şi familia de cuvinte formată de la acesta. În ciuda reacțiilor lingviştilor (Mioara Avram, Valeria Guțu Romalo, Theodor Hristea şi alții), consemnate în mai multe articole, care apărau principiul fonetic, prin Hotărârea Academiei Române din 17 februarie 1993 s-a impus revenirea la scrierea cu *â* în interiorul cuvintelor în anumite condiții (o descriere a atmosferei create în jurul noii reforme ortografice se găseşte în Stelian Dumistrăcel (1993)). Reforma ortografică din 1993 a impus, de asemenea, utilizarea formelor *sunt*, *suntem*, *sunteți*, în locul formelor *sînt*, *sîntem*, *sînteți*, recomandate prin reforma din 1953. Şi înainte de 1953 existaseră discuții în legătură cu scrierea cu *â*, Ovid Densusianu, Nicolae Iorga, Alexandru Philippide şi revistele *Contemporanul* şi *Viața românească* pronunțându-se împotriva utilizării acestui semn grafic. Totuşi, scrierea cu *â*, considerată un argument pentru demonstrarea originii latine a multor cuvinte, s-a păstrat până în 1953 (Şuteu 1981: 92).

Discutarea greşelii din titlul următor constituie un prilej pentru a indica regulile actuale de scriere cu *â* şi cu *î*.

16. „Romanul «Cain şi Abel» este o poveste captivantă despre doi oameni de afaceri puternici şi *neândurători*." (www.librarie.net)

Aşa cum se precizează în DOOM[2] (pp. XXIX şi XXXIII), sunetul [î] trebuie scris cu litera *â* în interiorul cuvintelor (ca în *câine*, *lână*, *lângă*) şi cu litera *î* la inițială de cuvânt (*împărți*, *încet*, *înger*), la sfârşit de cuvânt (*hotărî*, *urî*, *zăvorî*), dar şi în interiorul cuvintelor compuse, cu structură transparentă (*bine-înțeles*, *nemaiîntâlnit*) ori al derivatelor cu prefixe de la cuvinte care încep cu *î* (*preîntâmpina*, *reîncălzire*).

În cazul numelor proprii de persoană, după cum se arată în DOOM[2] (p. XXXIV), regula nu este obligatorie, numele fiind scrise conform cu grafia din actele civile şi după cum doresc purtătorii lor. În schimb, în numele de localități se aplică norma scrierii cu *â* (*cf.* DIN, p. 479): *C*â*mpulung*, *R*â*mnicu-V*â*lcea*, *T*â*rgu-Jiu*, *T*â*rgu-Mureş*, *T*â*rgu-Neamț*.

Uneori, neglijându-se situațiile când în interiorul cuvintelor se scrie cu *î*, şi nu cu *â*, pentru că se ține seama de structura lor internă, se scrie greşit cu *â* în loc de *î*. O astfel de neglijență explică greşeala din titlul de mai sus: cuvântul *neîndurători* este un derivat uşor analizabil, format cu prefixul negativ *ne-* de la *îndurător*, prin urmare trebuie scris cu *î*.

Nici în exemplele următoare, care conțin derivate (cu prefixe adăugate la cuvinte care încep cu *î*) sau compuse (în care cel de al doilea element începe cu *î*), nu s-a respectat norma: „Doresc prin prezentul înscris să vă *reâmprospătez* memoria" (www.hotnews.ro, comentariu, 20.01.2008), „Aş vrea să *pre-ântâmpin* o repetare a situației, aşa că aş dori să fac toate analizele posibile (forum.desprecopii.com, 28.10.2006), „*Bineânțeles*, se vor naşte multe întrebări după lectură" (www.impact-est.ro, 1.11.2007), „Întrebarea era cu *subânțeles*" (www.topexperti.ro, 12.04.2011). Scrierea greşită cu *â* se găseşte chiar la loc de cinste, pe aripa stângă a Monumentului Ceferiştilor din zona Gării de Nord din Bucureşti, unde, pe o placă de marmură albă, stă gravat: „Slavă eroilor ceferişti ce s-au jertfit pentru apărarea României şi *reântregirea* neamului" (în loc de *reîntregirea*).

Greşeli se întâlnesc şi în cazul formelor verbului *a fi* în care apare sunetul [î] scris *â*: „Culmea ruşinii: Dacă în Europa *sântem* oricum ultimii, acum am ajuns şi de râsul… Africii!" (www.bacau.info.ro, 28.03.2010), „Asistenţii maternali *sânt* la mare căutare [la Direcţia pentru Protecţia Copilului]" (www.to-readbjbraila.ro). În conformitate cu norma actuală, formele de prezent indicativ ale verbului *a fi*, la persoanele 1 sg. şi 3 pl., 1 pl. şi 2 pl. sunt cele refăcute după latină, adică următoarele: *sunt*, *suntem*, *sunteţi*.

Scrierea cu sau fără cratimă

Folosirea corectă a cratimei presupune, în multe situaţii, analiza gramaticală şi semantică a unei structuri. Greşelile derivă şi din faptul că uneori structurile se pronunţă la fel, dar se scriu diferit, avându-se în vedere statutul componentelor. Unele exemple pe care le vom discuta aici privesc confuzia, reflectată în plan grafic, dintre o formă verbală şi gruparea alcătuită dintr-un pronume formă neaccentuată şi verb. Alte exemple reprezintă cuvinte compuse ale căror elemente se scriu corect legate prin cratimă.

Probleme speciale ridică şi scrierea cu sau fără cratimă în cazul împrumuturilor recente neadaptate cărora li se ataşează mărci flexionare (articole, desinenţe).

În toate cazurile, pentru a evita utilizarea greşită a cratimei, se recomandă să se consulte DOOM².

17. „*Lua-ţi* o pauză!" (www.realitatea.net, comentariu, 14.08.2011)

Greşeala din titlu sau cea din exemplul „*Lăsa-ţi*, domnule, să vadă cum e aici!" (Antena 1, 11.03.2008) se explică prin faptul că se confundă desinenţa *-ţi*, care indică persoana a 2-a plural, cu forma neaccentuată a pronumelui de persoana a 2-a singular, la cazul dativ.

În forma verbală din titlu, -*ți* este desinență, care se ataşează direct radicalului, spre deosebire de -*ți* dintr-o imprecație precum „*Lua-ți-ar* Dumnezeu mințile!“, în care verbul este la modul condițional, iar -*ți* este pronume personal, nu desinență, fapt probat prin aceea că poate fi reluat (redundant) prin forma accentuată *ție* a pronumelui („Lua-*ți*-ar *ție* Dumnezeu mințile!“).

Dacă greşeala din titlu ar putea fi explicată prin faptul că există în limbă şi secvența *lua-ți-ar*, o greşeală precum *î-ți*, ca în exemplul „Nu te iubeşte, oricât de greu *î-ți* vine să crezi“ (www.tpu.ro, răspuns, 3.08.2011), nu are, în schimb, nicio justificare. *Î* nu reprezintă un cuvânt al limbii române (în afara cazului „*Î* este o literă din alfabetul limbii române“).

Probabil că teama de a greşi scriind legat anumite cuvinte este mai mare, la unii utilizatori ai limbii române, decât teama de a le scrie greşit dezlegat şi cu cratimă. În anii de şcoală, profesorii atrag frecvent atenția că pronumele neaccentuate – *mi*, *ți*, *ne*, *le* etc. – se scriu corect cu cratimă în multe situații, ca în exemplele: „*Ți-a venit* rândul“, „Plânsu-*mi-te*-ai“, „Prinde-*le*!“ Segmentul -*ți* nu e însă întotdeauna pronume, el este şi desinență verbală, situație în care se scrie legat; unii îl scriu însă dezlegat, ca în construcțiile următoare, preluate dintr-un e-mail: „vă rog să îmi *spune-ți*“, „ştiu că *sunte-ți* ocupată“, „dacă reuşiți să vă *face-ți* timp“.

Asemenea greşeli sunt intolerabile. Pentru evitarea lor, este necesară analiza valorii gramaticale a cuvintelor: dacă valoarea lor este diferită (verb şi pronume), se scriu cu cratimă, iar dacă reprezintă o formă verbală, deci un singur cuvânt, se scriu legat. Aşadar, analizând componentele (radical verbal cu desinență sau verb şi pronume), putem utiliza corect, fără nicio teamă, construcții precum „*Puneți* toți mâinile pe bancă!“, dar şi „*Pune-ți* haina acolo şi aşază-te!“; „*Scrieți* corect!“, dar şi „*Scrie-ți* în agendă, ca să nu uiți!“

18. „Îmi pare rău că nu *sau* căsătorit.“ (norapentrumama.kanald.ro, comentariu, 7.06.2011)

O greşeală similară cu cea discutată anterior constă în scrierea fără cratimă a reflexivului *s*- urmat de un verb la modul indicativ, timpul perfectul compus, persoana a 3-a singular (*s-a căsătorit*) sau, ca în titlu, persoana a 3-a plural (*s-au căsătorit*). Gruparea *s-au* este omofonă (se pronunță la fel) cu conjuncția disjunctivă *sau* (ca în enunțul: „Doriți cafeaua cu zahăr *sau* fără?“).

Testul cel mai simplu, pe care suntem învățați să-l aplicăm încă din primele clase de şcoală, pentru a evita greşeala de scriere a celor două secvențe omofone, îl reprezintă posibilitatea substituirii lui *sau* prin *ori*, ambele elemente fiind conjuncții disjunctive. Este evident că, în contextul dat în titlu, această posibilitate nu există: „Îmi pare rău că nu *ori* căsătorit“ este un enunț agramatical.

Lipsa unor cunoştințe elementare de gramatică pentru înțelegerea contextului (verb reflexiv sau conjuncție disjunctivă) explică greşeli de tipul celei din titlu.

19. „*Proces verbal* de recepție“ (www.contabilitateafirmei.ro)

Cuvintele compuse reprezintă grupări de elemente care dau naştere unor unități lexicale noi. Gradul de sudură formală şi semantică a cuvintelor compuse se reflectă şi în grafia lor. Astfel, compuse precum *botgros*, *bunăvoință*, *deochi*, *fărădelege*, *untdelemn* au un grad avansat de sudură şi se scriu într-un cuvânt.

Alte compuse sunt mai puțin sudate din punct de vedere gramatical şi semantic, fapt care este marcat grafic prin scrierea lor cu cratimă. În multe situații, atunci când elementele compuselor sunt substantive şi adjective, gradul lor mai mic de sudură este dovedit de participarea la flexiune fie a ambelor componente, fie numai a primului, care îşi ataşează şi articolul hotărât: *procese-verbale*, *procesul-verbal*, *procesului-verbal*; *câine-lup*, *câini-lupi*, *câinele-lup*; *cuvânt-cheie*, *cuvinte-cheie*, *cuvântul-cheie*.

În clasa compuselor cu grad scăzut de sudură intră o serie de compuse noi, formate, în general, după model străin, ale căror elemente se leagă prin cratimă: *acord-cadru*, *situație-limită*, *cafea-filtru*, *actor-vedetă*, *emisiune-anchetă*, *mamă-surogat*, *oraş-stațiune*.

Printre numele compuse care se scriu cu cratimă, se găsesc şi compusele care denumesc plante: *floarea-soarelui*, *gura-leului*, *ochiul-boului*, *regina-nopții*, *rochița-rândunicii* etc.

20. „*Prim ministru* al României" (TVR 1, 24.03.2009)

Multe substantive compuse care denumesc funcții se scriu cu cratimă. O parte dintre acestea conțin două substantive, unul fiind adesea *şef* (*economist-şef*), altele sunt formate cu elementul *prim* invariabil (*prim-ministru*, *prim-balerină*, *prim-solistă*). Unele compuse care se scriu cu cratimă au o structură complexă, incluzând, la rândul lor, alt(e) compus(e), pentru a desemna un grad profesional diferit: *prim-vicepreşedinte*, *viceprim-ministru*, *prim-viceprim-ministru* (în cele două exemple, *vice* este element de compunere ataşat direct, fără cratimă, substantivului sau componentului *prim*), *redactor-şef adjunct*.

Conform DOOM[2], în compusele cu *prim*, se articulează al doilea element: *prim-ministrul*, *prim-ministrului*, *prim-miniştrii*.

Frecvent, cratima este omisă nepermis în cazul compuselor desemnând funcții, aşa cum se întâmplă şi în exemplele: „redactor şef" (Pro TV, 21.09.2008), „inspector şef" (TVR 2, 15.03.2011), „comisar şef" (TVR 1, 22.03.2009), „locotenent colonel" (www.juridice.ro, 1.08.2011), „general colonel" (www.-moficial.ro, 13.02.2008), „prim procuror" (Pro TV, 2.03.2008), „prim vicepreşedinte" (TVR 1, 21.03.2009).

Cratima se omite de multe ori când substantivul compus este abreviat, însă, şi în acest caz, ea trebuie marcată. Greşeala aceasta apare în exemplele: „plt. maj." (Antena 1, 31.05.2011), „lt. col." (Antena 1, 24.09.2010), „ing. şef" (TVR 2, 5.03.2011).

Spre deosebire de exemplele de mai sus, nu se scriu cu cratimă denumiri de funcții conținând adjective precum *principal*, *general*: *comisar principal*, *director general*, *secretar general*.

21. „*Showul* a fost puțin mai bun decât mă aşteptam." (www.ceimbracazi.ro, 27.08.2009)

Potrivit reglementărilor ortografice din DOOM², împrumuturile a căror finală nu prezintă concordanță între scriere şi pronunțare îşi ataşează articolul hotărât sau desinența de plural prin cratimă: *show-ul*, *show-uri*; *whisky-ul*, *whisky-uri*; *acquis-ul*; *Bruxelles-ul*.

În schimb, în cazul împrumuturilor care se termină în litere din alfabetul limbii române, pronunțate ca în limba română, se recomandă legarea fără cratimă a articolului hotărât sau a desinențelor de plural: *jobul*, *joburi*; *trendul*, *trenduri*; *judoul*; *boarduri*.

Împrumuturile care cunosc variante de scriere cu *y* final (neadaptate) sau cu *i* final (adaptate) îşi ataşează articolul şi desinența de plural în mod diferit: prin cratimă, cele neadaptate (*derby-ul*, *derby-uri*; *penalty-ul*, *penalty-uri*; *rugby-ul*); fără cratimă, cele care au la finală litera *i* (*derbiul*, *derbiuri*; *penaltiul*, *penaltiuri*; *rugbiul*).

Recomandările din DOOM² sunt nerespectate în ambele sensuri, scriindu-se cu cratimă când nu este necesar, ca în „Primăvara vine cu *job-uri*" (TVR 2, 29.03.2011), dar fără cratimă, acolo unde este indicată: „Violențe înaintea *derbyului* Dinamo–Steaua (www.cotidianul.ro, 17.10.2010).

Scrierea în unu, în două ori în mai multe cuvinte

În funcție de rolul gramatical pe care îl îndeplinesc, grupările pronunțate la fel se scriu legat sau separat. Vom discuta mai multe perechi de omofone, în scrierea cărora apar deseori greşeli dintre cele mai grave.

22. „Mulțumesc încă *odată*!“ (www.diamonds.eu, 15.12.2010)

Asocierea lui *o* cu substantivul *dată* dă naştere unor secvențe omofone (care se pronunță la fel) cu statut gramatical diferit: îmbinare liberă (scrisă în două cuvinte), adverb compus sudat (scris într-un cuvânt) sau numeral cardinal adverbial (scris în două cuvinte, deoarece are statut de locuțiune adverbială).

Probleme de scriere nu ridică îmbinarea liberă a articolului *o* cu substantivul *dată* (ca în „Vom stabili *o dată* convenabilă pentru toți“), ci numai secvențele cu valoare adverbială, care au două grafii.

Aşa cum se indică în DOOM², adverbul compus sudat este fie sinonim cu *odinioară* sau *cândva* („*Odată* iernile erau aspre“), fie are sensul „imediat, în sfârşit“ („Vino *odată*!“, „*Odată* terminată lucrarea, poți pleca în vacanță“). Conform DOOM², acest adverb, scris într-un cuvânt, intră şi în structura unor locuțiuni: *dintr-odată* (locuțiune adverbială), *odată cu* (locuțiune prepozițională), *odată ce* (locuțiune conjuncțională).

În DOOM¹, erau recomandate grafiile *dintr-o dată*, *o dată ce*, *o dată cu*.

Prin urmare, sunt greşite următoarele enunțuri, care conțin adverbul compus sudat scris în două cuvinte: „*O dată* aveam şi eu sentimente ca ale tale“ (www.psihoterapie.net, 10.22. 2009), „*O dată* plecată din România, nu mai puteam beneficia de alocație“ (www.romania-italia.info, forum, 19.08.2007), „Ce te faci când rămâi fără job *dintr-o dată*?“ (www.garbo.ro), „Când apetitul creşte *o dată cu* burtica“ (www.imidoresc-copii.ro). Corecte sunt formele: *odată*, *dintr-odată*, *odată cu*.

Tot valoare adverbială, dar alt sens, are şi numeralul cardinal adverbial care, fiind locuțiune, se scrie în două cuvinte, aşa cum ar fi trebuit să fie scris şi în exemplul din titlu: „Mulțumesc încă *o dată*!“ Această locuțiune-numeral intră în serie cu *de două ori*, *de trei ori* etc., exprimând ideea de repetare. Scrierea sa greşită într-un singur cuvânt apare şi în exemplele: „Aş vrea să mai văd *odată* filmul «Tarzan»“ (www.cinemagia.ro,

forum, 30.09.2010), „Ne vom aduna în inima oraşului, în Piața Operei, şi ne vom arăta *odată* în plus ataşamentul față de culorile noastre“ (druckeria.ro, 1.06.2011). Corect ar fi fost: „Aş vrea să mai văd *o dată* filmul «Tarzan»“ şi „Ne vom aduna în inima oraşului, în Piața Operei, şi ne vom arăta *o dată* în plus ataşamentul față de culorile noastre“.

Nu trebuie confundată locuțiunea-numeral cardinal adverbial *o dată* cu adverbul *odată* „cândva, odinioară“, când depinde de un verb la un timp trecut. Prezența în acelaşi context a altui numeral cardinal adverbial sau intonația semnificativă sunt argumente pentru evitarea confuziei şi scrierea în două cuvinte: „M-ai întrebat *o dată*, nu de zece ori, ce planuri am“, „*O dată* [nu de multe ori] am mâncat fructe de mare“ (față de „M-ai întrebat *odată* [= cândva] ce planuri am“, „*Odată* [= cândva] am mâncat fructe de mare“).

23. „Şi băieții plâng *câte o dată*... este perfect adevărat.“ (www.bascalie.ro, forum, 23.09.2007)

Probabil că un motiv de plâns pentru unii băieți (culți) este scrierea greşită a adverbului *câteodată* din versul bine-cunoscutului cântec „Şi băieții plâng *câteodată*“. Într-un asemenea context, gruparea formată din cele trei elemente, *câte*, *o* şi *dată*, este sudată, având statut de adverb, cu sensul „uneori“. În alt context însă, când elementul *câte* are sens distributiv, gruparea se scrie separat, ca în: „Am stabilit *câte o dată* separată cu fiecare pentru a ne întâlni şi am reintrat pe forum“ (www.scribd.com, 4.03.2011).

Formarea adverbului *câteodată* din gruparea omofonă *câte o dată* a avut ca efect pierderea sensului distributiv al componentului *câte*, fapt care trebuie avut în vedere pentru a le diferenția şi în scris.

Spre deosebire de gruparea formată din elementele *câte*, *o* şi *dată*, care se scrie legat – *câteodată* – când are statut de adverb cu sensul „uneori“, gruparea *ori de câte ori* nu se scrie niciodată într-un singur cuvânt, aceasta având statut de locuțiune adverbială. De aceea, într-un

exemplu precum „*Oridecâteori* vă certați sau aveți discuții, el spune că relația voastră se îndreaptă către final“ (www.garbo.ro, 19.08.2011) avem a face cu o greşeală de scriere.

24. „Sper că ți-am răspuns cât se poate de clar, dacă nu, mai încerc *altădată*.“ (www.solarnet.tv, comentariu, 9.12.2009)

Gruparea adjectivului pronominal nehotărât *altă* cu substantivul *dată* corespunde următoarelor trei unități omofone: adverbul *altădată*, locuțiunea adverbială *altă dată* şi îmbinarea liberă *altă dată*.

Îmbinarea liberă *altă dată* (ca în „Doresc să stabilim o *altă dată* pentru examen“) nu pune probleme de scriere; confuzii se fac numai între adverb şi locuțiunea adverbială.

Ca şi în cazul altor perechi omofone, adverbul şi locuțiunea adverbială formate cu elementele *altă* şi *dată* se diferențiază prin sens. Astfel, pentru sensul „cândva, odinioară“ se foloseşte adverbul compus sudat *altădată*, iar pentru sensul „în altă împrejurare“ sau „cândva în viitor“ se foloseşte locuțiunea adverbială *altă dată*, ale cărei elemente sunt, evident, nesudate. Dacă sunt clare aceste deosebiri, înțelegem de ce în exemplul din titlu trebuia să apară locuțiunea adverbială, scrisă în două cuvinte – *altă dată* –, iar în exemplul „*Altă dată* făceam atâtea lucruri, acum am senzația că se comprimă timpul“ (www.jurnalul.ro, 15.04.2005) trebuia folosit adverbul *altădată*, scris într-un cuvânt.

25. „Te-ai întrebat *vre-odată* ce se întâmplă în spatele camerei de luat vederi?“ (www.cursuri-actorie.ro)

Față de adverbele *odată*, *câteodată*, *altădată* discutate anterior, adverbul compus *vreodată* nu are pereche omofonă tot cu valoare de adverb, scrisă în două cuvinte. În ipostaza de adverb, acesta se scrie întotdeauna legat, nu cu cratimă, cum este scris, greşit, în titlu sau în exemplele următoare: „Eşti *vre-odată* pregătit?“ (alexandrescudaniela.com, 12.02.2010), „Nu cred că

mi-a zis *vre-odată* să nu fumez“ (90revolution.wordpress.com, 17.01.2011).

Există, în schimb, o grupare omofonă liberă, formată din adverbul *vreo* şi substantivul *dată*, ale cărei componente se scriu, corect, separat: „Ştii *vreo dată* concretă sau e aproximativ?“ (www.copilul.ro, forum, 22.03.2010)

26. „Dar e plecat *demult*?“ (Kanal D, 4.10.2010)

Şi în acest caz, trebuie făcută distincția în scris dintre două secvențe omofone. Testul cel mai simplu pentru a evita greşeala de scriere a unei secvențe care se pronunță la fel cu alta îl reprezintă, aşa cum am văzut, posibilitatea substituției acesteia cu un sinonim. Astfel, dacă putem folosi în contextul dat în titlu un sinonim precum *cândva*, *odinioară*, atunci *demult* este adverb şi se scrie într-un cuvânt. Aplicarea testului însă infirmă această posibilitate, pentru că enunțul „Dar e plecat *cândva/odinioară*?“ este un enunț fără sens. În schimb, putem înlocui unitatea din titlu cu *de multă vreme* sau *de mult timp*, ceea ce este un indiciu pentru scrierea acesteia în două cuvinte: „Dar e plecat *de multă vreme*?“, „Dar e plecat *de mult timp*?“ Dacă testul ar fi fost utilizat, s-ar fi eliminat şi greşelile din exemplele: „N-am văzut *demult* aşa ceva... asemenea crăpături“ (Pro TV, 20.05.2009), „Nu am mai mâncat *demult* pufuleți“ (www.parinti.com, 4.03.2009). Verificarea scrierii corecte se poate face şi prin punerea întrebărilor: *când?* (răspuns: *demult*), respectiv *de când?* (răspuns: *de mult*).

Diferențele de scriere dintre *de mult* şi *demult* sunt rezultatul disocierii lor semantice. În momentul în care cele două componente, în urma unui proces îndelungat de gramaticalizare, au căpătat un sens unitar nou, acestea s-au sudat în forma adverbului *demult* cu sensul „odinioară“. Alături de adverbul compus *demult*, s-a păstrat şi gruparea liberă *de mult*, tocmai datorită diferenței de sens pe care o prezintă față de gruparea sudată.

27. „Avem vecini care îşi aduc rudele *dinafara* oraşului ca să viziteze casa noastră.“ (Pro TV, 6.09.2008)

Gruparea formată din elementele *din* şi *afara* din titlu are statut de locuțiune prepozițională, prin urmare ea trebuie scrisă în două cuvinte.

Pe lângă locuțiunea prepozițională *din afara*, există adverbul compus *dinafară*, care apare în locuțiunea adverbială *pe dinafară*: „Gardul este vopsit *pe dinafară*“ sau „A învățat poezia *pe dinafară*“. Scrierea într-un cuvânt a adverbului, foarte asemănător ca formă, a putut influența scrierea greşită a locuțiunii prepoziționale.

Nu este exclus ca greşeala din titlu să fi apărut chiar ca reacție la altă greşeală, întâlnită frecvent, care constă în scrierea adverbului din structura locuțiunii *pe dinafară* în două cuvinte (uneori, legate prin cratimă): „În Bucureşti, cinci mii cinci sute de copii au rămas *pe din afară*“ (listagradinite.ro), „Mereu am dat peste acelaşi personal incompetent, cu lecția învățată *pe din afară*“ (www.urbaniulian.ro, 29.03.2011), „Costi era *pe din-afară*!“ (www.cancan.ro, comentariu, 18.04.2009).

Forma locuțiunii prepoziționale se distinge de adverbul cuprins în locuțiunea *pe dinafară* prin formantul lor final: *a*, în cazul locuțiunii prepoziționale („din afar*a*“), dar *ă*, în cazul adverbului („pe dinafar*ă*“). Distincția caracterizează în română şi alte perechi constituite dintr-o prepoziție (locuțiune prepozițională) şi un adverb (locuțiune adverbială): *împotriva* vs *împotrivă*, *în fața* vs *în față*.

O altă explicație pentru scrierea greşită a locuțiunii prepoziționale *din afara* poate fi şi analogia cu prepoziția *dinăuntrul*, scrisă într-un cuvânt: „Fericirea *dinăuntrul* nostru ne face mai frumoşi.“

Legată de greşeala discutată aici este probabil şi greşeala din exemplul următor: „Este un om... *înafară* de faptul că toată lumea ştie că a fost şi rămâne unul dintre cei mai mari compozitori ai acestei țări, un om bun“ (Kanal D, 13.07.2011). Prepoziția *în* şi adverbul *afară* nu s-au sudat în nicio situație,

scriindu-se în toate construcțiile separat: *în afara* („Nu a venit nimeni *în afara* ta“), *în afară de* („*În afară de* tine, nu a venit nimeni“), *în afară* („Stă aplecat *în afară*“).

Desigur că şi cauze extralingvistice, precum neatenția sau graba, pot contribui în mare măsură la scrierea greşită a grupărilor conținând adverbul *afară*, dintre care unele s-au sudat, şi altele nu.

IV. Greşeli de punctuație

Folosirea semnelor de punctuație se supune unor reguli care au în vedere rolurile lor, detaliate în lucrări normative. Prin semnele de punctuație, se marchează, pe de o parte, pauzele din vorbire şi intonația; pe de altă parte, se despart diversele unități sintactice pe baza raporturilor pe care le stabilesc. Pauzele şi intonația nu sunt întotdeauna marcate prin virgulă, pentru că intervine adesea o regulă sintactică, de care trebuie să se țină seama în primul rând. De exemplu, între subiect şi predicat poate exista în vorbire o pauză, însă faptul că legătura dintre subiect şi predicat este foarte strânsă nu permite despărțirea celor două unități sintactice prin virgulă; pauza din vorbire poate fi marcată, în situații ca aceasta, eventual prin puncte de suspensie („*Rudele lui... nu vor veni* la nuntă“). În utilizarea semnelor de punctuație, trebuie avute în vedere, de asemenea, schimbarea topicii, reliefarea intenționată a unor componente ale enunțului, rolul lor expresiv.

Lipsa semnelor de punctuație dintr-un text, ca şi folosirea lor fără logică, ar putea crea dificultăți în înțelegerea acestuia. Virgula, de exemplu, dezambiguizează sensurile următoarelor două enunțuri (Avram 1987 [1980]: 200): „Nu plâng[,] pentru că mi-e frică“ (deci nu plâng) şi „Nu plâng pentru că mi-e frică“ (ci pentru că sunt bucuroasă – deci plâng). Tot în funcție de absența ori de prezența virgulei, enunțurile „Ştiu că sunt deştept“ şi „Ştiu[,] că sunt deştept“ (Avram 1987 [1980]: 197) sunt interpretate diferit: primul conține o completivă directă

(echivalentă cu „Ştiu ceva despre mine“), iar celălalt, o circumstanțială cauzală explicativă.

În cele ce urmează, vom discuta mai multe greşeli care decurg din necunoaşterea sau din nerespectarea regulilor de utilizare a virgulei, precum şi despre două semne de punctuație care au rolul de a marca o anumită intonație: semnul exclamării şi semnul întrebării.

Virgula

Virgula are diverse roluri, de aceea este necesară în multe situații. O parte dintre exemplele pe care le vom discuta reprezintă contexte în care virgula este cerută pentru a delimita unele unități sintactice, în virtutea caracteristicilor lor. Alteori, virgula nu trebuie pusă, pentru că relațiile dintre unitățile sintactice nu o permit. În unele contexte, folosirea virgulei respectă o convenție prevăzută doar în lucrările normative româneşti, nu şi în lucrările de acest gen din alte limbi.

28. „Unde mergeți *doamnă*?“ (Pro TV, 6.03.2008)

Vocativul, ca şi interjecția adresativă, marcate printr-o intonație specială, aparțin discursului direct, dialogului, şi nu stabilesc relații sintactice cu ceilalți componenți ai enunțului (de aceea, nu au funcție sintactică). Aceste caracteristici se corelează în plan grafic cu separarea prin virgulă de restul enunțului a vocativului şi a interjecției adresative. În situații ca „Ole, ole, mulțumim *Rapidule*!“ (Antena 1, 21.03.2008), „*Dumnezeule* nici nu-mi vine să cred!“ (Kanal D, 13.07.2011), „*Băi* ia mâna de pe mine!“ (Kanal D, 8.10.2010), nenotarea virgulei reprezintă o greşeală de punctuație; corect este „Ole, ole, mulțumim[,] *Rapidule*!“, „*Dumnezeule*[,] nici nu-mi vine să cred!“, „*Băi*[,] ia mâna de pe mine!“

Când vocativul sau interjecția nu se află la începutul sau la sfârşitul enunțului, ele trebuie izolate prin două virgule, însă,

de multe ori, se foloseşte numai o virgulă, ca în exemplele: „Dar deocamdată, *domnule prim-ministru* nu am avut senzaţia că această taxă a protejat vreun automobil“ (Antena 1, 21.03.2008) sau „Vorbeşte *măi*, nu te lăsa!“ (Pro TV, 19.03.2008). Scrise corect, enunţurile arată aşa: „Dar deocamdată, *domnule prim-ministru*[*,*] nu am avut senzaţia că această taxă a protejat vreun automobil“ şi „Vorbeşte[*,*] *măi*, nu te lăsa!“

După vocativ, se poate pune şi semnul exclamării: „Maria[*!*] Nu mai alerga!“, „Dumnezeule[*!*] Nici nu-mi vine să cred!“

29. „Am un apartament în care nu stă nimeni *dar* sunt obligat să plătesc gunoiul.“ (www.evz.ro, 28.11.2010)

Opoziţia dintre două fragmente de enunţ legate printr-o conjuncţie adversativă se marchează grafic prin virgulă. În enunţul din titlu, cele două propoziţii, între care se stabileşte un raport de coodonare adversativă, trebuie să fie despărţite prin virgulă: „Am un apartament în care nu stă nimeni[*,*] *dar* sunt obligat să plătesc gunoiul.“

La fel ca *dar*, şi celelalte conjuncţii adversative – *însă*, *ci*, *iar* –, care stabilesc, în grade diferite, un raport opozitiv, trebuie precedate de virgulă. Acest semn de punctuaţie era necesar, prin urmare, şi în exemplele: „Vânzătorii de maşini ar negocia preţul *însă* nu au cu cine“ (www.time4news.ro, 8.02.2010), „Uneori e mai bine să nu spui unde a greşit *ci* să încerci să nu faci şi tu la fel“ (Antena 1, 1.09.2008), „Lucian e un tip tânăr *iar* eu a trebuit să mă mobilizez“ (Antena 1, 1.03.2008). Corect este „Vânzătorii de maşini ar negocia preţul[*,*] *însă* nu au cu cine“, „Uneori e mai bine să nu spui unde a greşit[*,*] *ci* să încerci să nu faci şi tu la fel“, „Lucian e un tip tânăr[*,*] *iar* eu a trebuit să mă mobilizez“.

În schimb, este incorect să se pună virgulă după conjuncţia adversativă (chiar dacă în vorbire se face o pauză), ca în exemplul: „Ar fi culmea absurdităţii, *dar,* nu m-aş mira s-o văd şi pe asta“ (www.clubchevrolet.ro, forum, 27.05.2011). Corect

este „Ar fi culmea absurdității, *dar* nu m-aş mira s-o văd şi pe asta.“ Pauza din vorbire se poate, eventual, marca prin puncte de suspensie: „Ar fi culmea absurdității, *dar*[...] nu m-aş mira s-o văd şi pe asta.“

Se pune, de asemenea, virgulă înainte de conjuncția *şi*, dacă semantic relația dintre membrii enunțului pe care îi leagă este de tip adversativ, nu copulativ: „L-am rugat să tacă[,] *şi* vorbeşte întruna.“

Chiar simpla juxtapunere poate reda raportul opozitiv dintre două componente ale enunțului, raport care se marchează grafic tot prin virgulă: „Începutul este optimist[,] sfârşitul este trist.“

30. „*Şi* bolnavi *şi* chinuiți!“ (Kanal D, 13.07. 2011)

În română, între membrii unei relații de coordonare marcate prin elemente corelative se pune virgulă: „*Şi* bolnavi[,] *şi* chinuiți!“ Omiterea virgulei se constată şi în construcțiile următoare, bazate pe o relație de coordonare stabilită de alte elemente corelative: „Sunt înzestrați *atât* cu calități *cât şi* cu celelalte lucruri“ (Pro TV, 21.09.2008), „*Ori* îşi dă demisia *ori* va fi demis“ (hunedoreanul.gandul.info, 22.03.2011). Corect: „Sunt înzestrați *atât* cu calități[,] *cât şi* cu celelalte lucruri“, „*Ori* îşi dă demisia[,] *ori* va fi demis“.

La fel, virgula trebuie să apară înaintea celui de al doilea membru şi în cazul altor corelative: *nici*...[,] *nici*...; *fie*...[,] *fie*...; *sau*...[,] *sau*...; *ba*...[,] *ba*...; *când*...[,] *când*... ş.a.

Nu numai în relația de coordonare corelativele impun separarea prin virgulă a termenilor implicați. Şi corelativele specializate pentru a marca relația de subordonare cer folosirea virgulei, pentru a separa componentul subordonat de regent: *de aceea*...[,] *pentru că*...; *de aceea*...[,] *ca să*...; *dacă*...[,] *atunci*...; *cu toate că*...[,] *totuşi*/*tot*... ş.a.: „*De aceea* ți-am cerut sfatul[,] *pentru că* nu puteam să mă decid“, „*Cu toate că* l-am mustrat[,] *tot* nu s-a supărat pe mine“.

31. „La telefon Violeta din Bucureşti.“ (TVR 1, 26.05.2009)

Virgula are uneori rolul de a marca absenţa predicatului: „La telefon [*este*] Violeta din Bucureşti.“ Semnalarea acestui fapt se face printr-o pauză în vorbire şi prin virgulă în scris: „La telefon[,] Violeta din Bucureşti.“

Şi în exemplele următoare este o elipsă, de aceea e necesară prezenţa virgulei: „Madonna din nou pe drumuri“ (www.rfi.ro, 10.02.2006), în loc de forma corectă „Madonna[,] din nou pe drumuri“; „Evazioniştii la control“ (TVR 2, 5.03.2011), în loc de „Evazioniştii[,] la control“.

În cazul unei relaţii de coordonare, elipsa predicatului se întâlneşte frecvent, iar aceasta se marchează prin virgulă. Prin urmare, în enunţurile: „Unii mă consideră altruistă, alţii egoistă“ (dashing-kiss.hi5.com), „Eu sunt Rac, şi iubitul meu Fecioară“ (ww.kudika.ro, 25.12.2011) trebuie pusă virgulă în locul predicatului absent: „Unii mă consideră altruistă, alţii[,] egoistă“, „Eu sunt Rac, şi iubitul meu[,] Fecioară“.

Elipsa poate fi marcată şi prin linie de pauză: „Madonna – din nou la Bucureşti.“

32. „G. M., *directorul Regionalei CFR Bucureşti* a fost demis.“ (Realitatea TV, 30.04.2011)

Construcţia *directorul Regionalei CFR Bucureşti* are, în contextul dat în titlu, rol de apoziţie, stabilind cu subiectul *G. M.* o relaţie de echivalenţă. Acest tip de relaţie permite oricărui membru al ei să fie omis (situaţie în care, în absenţa subiectului, fosta apoziţie devine subiect), fără ca enunţul să sufere din punct de vedere gramatical: „*G. M.* a fost demis“ sau „*Directorul Regionalei CFR Bucureşti* a fost demis“. Aceste caracteristici sintactice şi semantice au ca reflex izolarea apoziţiei şi prozodic (prin pauze înaintea şi la sfârşitul ei), şi grafic (prin virgule): „G. M., *directorul Regionalei CFR Bucureşti*[,] a fost demis.“

Din punct de vedere semantic, apoziţia aduce o explicaţie suplimentară, contribuind la identificarea componentului la care

se raportează. Caracterul explicativ al apoziției poate fi „anunțat“ prin cuvinte de tipul *adică*, *respectiv*, *şi anume*, înaintea cărora se pune virgulă: „Are un aparat *bun*, *adică performant*, care a costat destul de mult“, „G. M., *respectiv directorul Regionalei CFR Bucureşti*, a fost demis“, „Îşi petrece vara *lucrând*, *şi anume scriind o carte*“.

În alte contexte, când apoziția este de tip diferit, ca în exemplul „A scris o lucrare despre Camil Petrescu, *scriitor interbelic*“, numai aceasta este omisibilă, nu şi suportul ei, termenul pe care îl caracterizează, incluzându-l într-o categorie: e posibil un enunț ca „A scris o lucrare despre *Camil Petrescu*“, dar nu se poate spune „A scris o lucrare despre *scriitor interbelic*“.

Frecvent, se pune o singură virgulă pentru marcarea apoziției, însă, când apoziția nu reprezintă ultimul membru al enunțului, ci este intercalată în enunț, ea trebuie să fie nu numai precedată, ci şi urmată de virgulă. În exemplele următoare, pentru izolarea apoziției, era necesară şi a doua virgulă: „Fostul preşedinte al Comisiei Centrale a Arbitrilor, *A. H.* a criticat prestația avută de S. C. la partida Steaua–Victoria Brăneşti“ (www.sportlaminut.ro, 17.08.2010), „Dr. F. R., *medic primar chirurg* răspunde întrebărilor dumneavoastră“ (Kanal D, 24.06.2010). Corect: „Fostul preşedinte al Comisiei Centrale a Arbitrilor, *A. H.*[*,*] a criticat prestația avută de S. C. la partida Steaua–Victoria Brăneşti“ şi „Dr. F. R., *medic primar chirurg*[*,*] răspunde întrebărilor dumneavoastră“.

În unele situații, izolarea prin virgule a celui de al doilea membru al relației depinde de interpretarea care i se dă. Într-un enunț ca „Preşedintele *Ion Popescu* a făcut o declarație şocantă“, constituentul *Ion Popescu* se separă obligatoriu prin virgule de restul enunțului numai dacă aduce o explicație suplimentară, importantă pentru a înțelege despre cine este vorba în enunț („Preşedintele, *Ion Popescu*, a făcut o declarație şocantă“), dar poate să nu fie despărțit prin virgule dacă se cunosc atât persoana, cât şi calitatea sa de preşedinte.

Grafic, apoziția poate fi izolată şi prin paranteze culcate (linii de pauză, nu cratime): „Din cartea mea preferată – *Insuportabila uşurătate a*

ființei – am scos mai multe citate“; de asemenea, poate fi precedată de două puncte, după reorganizarea enunțului: „Am scos mai multe citate din cartea mea preferată: *Insuportabila uşurătate a ființei*.“

33. „Dați-vă vă rugăm frumos într-o parte!“ (Antena 1, 17.09.2010)

O construcție incidentă, cum este în titlu secvența *vă rugăm frumos*, se separă prin virgule de restul enunțului. Izolarea între virgule a unei asemenea construcții indică faptul că aceasta se detaşează de celelalte componente ale enunțului, situându-se la alt nivel (pragmatic, discursiv), unde poate avea diverse roluri: „Dați-vă[,] vă rugăm frumos[,] într-o parte!“ Construcția incidentă întrerupe structura enunțului pentru a introduce un anumit punct de vedere („Nu au fost uşoare subiectele de la examen[,] *şi spun asta pentru că le-am comparat cu subiectele date anul trecut*[,] dar le-am rezolvat“), o explicație suplimentară în legătură cu cele enunțate („Au trecut doi ani de când nu ne-am văzut[,] *vreme în care ea a fost plecată la studii*[,] dar prietenia noastră nu a suferit“), pentru a indica reproducerea vorbirii directe („Nu doresc să fac nicio declarație[,] *spuse vedeta*[,] şi vă rog să nu-mi mai puneți întrebări“).

Construcțiile incidente, prin care locutorul face referire la actul enunțării, se izolează de restul enunțului, izolare care trebuie să fie marcată şi grafic prin virgulă: „Nu vreau să mai lucrez cu voi[,] *ca să mă exprim direct*“, „Să fii fericit[,] *pentru că nu mai am altceva de spus*“, „*Din fericire*[,] accidentul nu a fost grav“.

O construcție incidentă poate fi separată grafic şi prin linii de pauză sau folosind parantezele: „Mă aşteptam la această reacție din partea Ioanei – *o cunosc încă din copilărie* –, dar nu puteam face nimic pentru ea“, „Mă aşteptam la această reacție din partea Ioanei (*o cunosc încă din copilărie*), dar nu puteam face nimic pentru ea“.

34. „Chiar dacă ar fi să-mi risc viața voi spune adevărul!" (mediacauses.ro, 23.02.2010)

O propoziție circumstanțială are, în general, statut facultativ, fapt care se poate marca şi în plan grafic, prin separarea acesteia de regentă prin virgulă. Caracterul obligatoriu sau facultativ al virgulei depinde de tipul de circumstanțial, de topica acestuia, de legătura semantică stabilită cu regentul, de prezența în context a unui element corelativ. De fiecare dată, trebuie avute în vedere aceste criterii pentru a stabili dacă se pune virgulă între circumstanțial şi regent. În cele ce urmează, vom exemplifica aplicarea fiecăruia dintre criteriile enunțate.

Un tip de circumstanțială care se desparte, în general, prin virgulă de regentă este propoziția concesivă, indiferent de topică. Prin urmare, în titlu trebuia notată virgula între propoziția circumstanțială concesivă şi regentă: „Chiar dacă ar fi să-mi risc viața[,]voi spune adevărul!" Propoziția concesivă se separă prin virgulă de regentă şi dacă este postpusă acesteia: „Voi spune adevărul[,] chiar dacă ar fi să-mi risc viața!"

Circumstanțialele prin care se face referire la actul enunțării se despart, de asemenea, prin virgulă de regent. În exemplul: „Nu o să dau mai multe detalii despre jocuri, deoarece nu doresc să «inspir» pe alții *ca să zic aşa*" (www.roportal.ro, forum, 29.01.2009), construcția cu valoare metadiscursivă *ca să zic aşa* trebuia separată prin virgulă de restul enunțului: „Nu o să dau mai multe detalii despre jocuri, deoarece nu doresc să «inspir» pe alții[,] *ca să zic aşa*."

În cazul altor circumstanțiale, separarea sau neseparare lor prin virgulă de regent depinde de topica pe care acestea o au în raport cu regentul. Într-un enunț cum este „Dacă mă anunți şi pe mine ți-aş fi recunoscătoare!" (www.miresici.ro, 2.04. 2007), propoziția circumstanțială condițională trebuia să fie despărțită prin virgulă de regentă: „Dacă mă anunți şi pe mine[,] ți-aş fi recunoscătoare!" Virgula este însă facultativă dacă se schimbă topica: „Ți-aş fi recunoscătoare dacă mă anunți şi pe mine."

Alteori, apariția virgulei este determinată de importanța acordată de emițător legăturii dintre circumstanțial şi regent. De exemplu, o circumstanțială de cauză se desparte, în general, prin virgulă de regentă („Era deprimat[,] pentru că nu avea ocupație“); însă, dacă legătura sa cu regentul este considerată strânsă din punct de vedere semantic, nu se mai pune virgulă: „Era deprimat pentru că nu avea ocupație.“

Prezența unui element corelativ al conectorului care introduce o circumstanțială impune, de asemenea, prezența virgulei: „*De aceea* te-am aşteptat[,] *ca să* îmi aduci ce mi-ai promis.“

Unele circumstanțiale sunt cerute în mod obligatoriu de regent: „Locuiesc *departe*“, „Cântăreşte *cât n-ai crede*“ (nu se poate spune numai „Locuiesc“, „Cântăreşte“). Datorită caracterului lor obligatoriu, aceste circumstanțiale nu se despart prin virgulă.

35. „Mecanismele create în 1990*,* nu au făcut decât să conserve conflictele înghețate.“ (Antena 3, 1.09.2008)

Regula că între subiect şi predicat nu punem virgulă o învățăm din şcoala primară. În general, această regulă se aplică fără greşeală când subiectul este exprimat printr-un singur cuvânt, ca în exemplul „*Ion* aleargă.“ Aplicarea regulii se neglijează deseori însă, când distanța dintre substantivul-centru din grupul nominal cu funcție sintactică de subiect (în exemplul din titlu, substantivul *mecanismele*, din grupul nominal *mecanismele create în 1990*) şi predicat este mare.

Greşeala poate apărea şi când subiectul este reprezentat de o propoziție relativă, ca în enunțul „*Cine e curios,* poate să calculeze“ (raspunsuri.rol.ro, 13.08.2008); corect este: „*Cine e curios* poate să calculeze.“ Testul pe care îl putem utiliza pentru a elimina greşeala este înlocuirea propoziției cu un cuvânt: „*Curiosul* poate să calculeze.“ Apariția greşită a virgulei între subiect şi predicat se explică prin faptul că între cele două unități ale enunțului se face frecvent o pauză în vorbire.

Sunt şi situații excepționale, când între propoziția cu rol de subiect şi predicat se pune virgulă, ca în exemplele: „Ce o fi[,]

o fi“ sau „Că a fost vina lor[,] se ştia“. Virgula se explică, în astfel de situații, prin aceea că propozițiile *Ce o fi* sau *Că a fost vina lor* cu rol de subiect sunt emfatice. Pentru obținerea efectului emfatic, s-a schimbat topica obişnuită („O fi ce o fi“, respectiv „Se ştia că a fost vina lor“), iar acest lucru se marchează şi grafic prin virgulă.

Exceptând situațiile speciale în care între subiect şi predicat se pune virgulă, ne întrebăm de ce a apărut regula care prevede că între cele două componente ale enunțului (numite „părți principale de propoziție“ în gramatica tradițională) nu se pune virgulă. Pentru aceasta, e important să înțelegem că semnele de punctuație marchează grafic anumite relații sintactice sau indică delimitarea unor unități sintactice (cuvinte, grupuri de cuvinte, propoziții, fraze).

Relația dintre subiect şi predicat este foarte strânsă, ceea ce se probează prin faptul că apariția subiectului depinde de capacitatea verbului de a se construi cu subiectul. În română, există verbe care nu acceptă subiect: verbele meteorologice (*plouă*, *ninge*) sau verbe precum *a-i păsa* (*de*), *a-i arde* (*de*), *a i se lua* (*de*). Pe de altă parte, subiectul impune verbului cu rol de predicat un anumit număr (*Copilul citeşte* vs *Copiii citesc*), uneori şi un anumit gen (*Romanul a fost citit de toți* vs *Nuvela a fost citită de toți*) sau o anume persoană (*Eu citesc* vs *Tu citeşti*). Prin urmare, legătura puternică dintre subiect şi predicat nu permite utilizarea virgulei (chiar dacă apare o pauză în vorbire). La fel de strâns legat de verb este complementul direct, într-un exemplu precum „Citesc *o carte*“ şi, de aceea, între verbul regent *citesc* şi complementul direct *o carte* nu este permisă utilizarea virgulei.

Este clar, după cele spuse până aici, că virgula nu trebuia să apară nici în exemplele următoare, conținând un complement direct sau o propoziție completivă directă: „Va învinge B., Poliția Română?“ (OTV, 26.09.2010), „Am înțeles, că sunteți specialist“ (www.craiovaforum.ro, 12.02.2011). Corect: „Va învinge B. Poliția Română?“, „Am înțeles că sunteți specialist“ (virgula este permisă în ultimul exemplu numai dacă enunțul

are alt sens: „Am înțeles[,] că (doar) sunteți specialist“, „Am înțeles[,] că (deoarece) sunteți specialist“). Schimbarea topicii, în condițiile în care completiva directă este emfatizată, se corelează în plan grafic cu despărțirea acesteia prin virgulă de regentă, ca în exemplul: „Că a fost vina lor, el ştia.“

Virgula se foloseşte însă dacă între predicat şi un component al enunțului strâns legat de el (subiect, complement direct, complement indirect etc.) există diverse tipuri de intercalări: „Frații tăi[,] mai tineri decât tine[,] au alte preocupări“, „Beau[,] deşi nu e recomandat[,] trei cafele pe zi“, „Directorul le cere raportul[,] în fiecare luni[,] angajaților săi“.

36. „Căutăm distribuitori, magazine, showroomuri*, etc.*“ (ravtechconsulting.paginialbastre.ro)

Ştim că, într-o enumerare, punem virgulă după fiecare element, exceptând penultimul element, dacă acesta e urmat de conjuncția copulativă *şi*: „Aici se repară televizoare, radiouri *şi* calculatoare.“

În limba română, într-o enumerare, nu punem virgulă între elementul final şi *etc.*, aşa cum s-a pus, greşit, în exemplul din titlu. *Etc*. reprezintă abrevierea construcției latineşti *et caetera*, care înseamnă „şi alții, şi altele“. Spre deosebire de română, în alte limbi (precum engleza şi franceza), normele ortografice nu interzic prezența virgulei înainte de *etc.* Contactul masiv, în epoca actuală, cu aceste limbi influențează, desigur, scrierea în limba română; de aceea apare de multe ori virgula înainte de *etc*.

Nemarcarea exclamării sau a întrebării

Deosebirea dintre enunțurile asertive (prin care se afirmă sau se neagă ceva) şi alte tipuri de enunț (exclamative, imperative, interogative) se evidențiază şi printr-o anumită intonație, redată grafic prin semne de punctuație caracteristice. Enunțul

asertiv se marchează în scris prin punct la sfârşit, enunțurile exclamative şi imperative se marchează prin semnul exclamării, iar enunțul interogativ, prin semnul întrebării.

37. „*Dumnezeule.* A fost cel mai îngrozitor lucru din viața mea." (Antena 1, 1.09.2008)

În exemplul dat, se exprimă o emoție, de aceea după cuvântul *Dumnezeule* trebuia să fie pus semnul exclamării: „*Dumnezeule*[*!*] A fost cel mai îngrozitor lucru din viața mea" (sau virgulă după acest cuvânt şi semnul exclamării la sfârşitul enunțului: „Dumnezeule[*,*] a fost cel mai îngrozitor lucru din viața mea[*!*]").

La fel, în cazul enunțului imperativ „Să-i batem pe italieni" (Kanal D, 30.09.2010) şi al enunțului exclamativ „Trăiască samba" (TVR 2, 5.03.2011), reprezentând titlurile unor ştiri, era necesar, la sfârşitul lor, semnul exclamării: „Să-i batem pe italieni[*!*]" şi „Trăiască samba[*!*]"

38. „Dar de ce ai acceptat să munceşti la ei, dacă te consideri aşa bun." (www.desprefirme.com, comentariu, 13.01.2012)

Pentru marcarea interogației, este obligatoriu semnul întrebării. Acesta trebuie pus şi la sfârşitul enunțului din titlu („Dar de ce ai acceptat să lucrezi la ei, dacă te consideri aşa bun[*?*]"), şi la sfârşitul enunțului „Şi caii se joacă, *nu-i aşa*" (www.dailymotion.com, 17.02.2010), scris corect „Şi caii se joacă, *nu-i aşa*[*?*]"

Când enunțul interogativ este transpus în vorbire indirectă, la sfârşitul acestuia nu se pune semnul întrebării. Deci în exemplul „Cineva ne-a întrebat de ce aducem hăinuțe numai pentru bebeluşi*?*" (www.napati.ro, 13.10.2010), nu trebuie folosit semnul întrebării, ci punct: „Cineva ne-a întrebat de ce aducem hăinuțe numai pentru bebeluşi[.]" Semnul întrebării este folosit corect în vorbirea directă: „Cineva ne-a întrebat: – De ce aduceți hăinuțe numai pentru bebeluşi[*?*]"

V. Greşeli de morfologie

Greşelile de morfologie sunt numeroase şi se manifestă diferit, în funcție de specificul claselor lexico-gramaticale (al părților de vorbire). Unele clase lexico-gramaticale (substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul) prezintă flexiune în raport cu anumite categorii gramaticale (de exemplu, substantivul flexionează în raport cu numărul şi cazul; adjectivul, în raport cu genul, numărul şi cazul; verbul, în raport cu numărul, persoana, modul şi timpul ş.a.), iar alte clase (adverbul, prepoziția, conjuncția şi interjecția) sunt neflexibile, adică nu îşi modifică forma.

O serie de greşeli nu privesc strict morfologia, ci şi sintaxa, cum sunt, bunăoară, cele care apar în exprimarea cazului (categorie gramaticală ce depinde de contextul sintactic) sau în utilizarea verbelor impersonale.

Pentru că pun probleme diferite, vom separa greşelile selectate (având în vedere frecvența şi gravitatea lor) după clasele lexico-gramaticale. Necunoaşterea noțiunilor de bază de morfologie (şi de sintaxă) se reflectă, după cum vom vedea, în folosirea incorectă a unor forme gramaticale sub diverse aspecte: structură (radical, sufixe gramaticale, desinențe), grafie, pronunțare, acord.

Unele forme considerate nerecomandabile de norma actuală erau utilizate, aşa cum vom arăta, şi în perioadele anterioare de limbă, însă vechimea lor nu reprezintă un argument pentru a le accepta în prezent.

Substantivul

Vom aduce în discuție câteva greşeli care privesc marcarea numărului şi a cazului substantivului. La originea acestora, se găsesc mai multe cauze (exprimarea populară, hipercorectitudinea, necunoaşterea normei actuale etc.), pe care le vom descoperi şi discuta, desigur, în scopul de a le înțelege şi de a le elimina.

Greşeli în exprimarea numărului

Frecvent, în exprimarea numărului plural, desinențele alese nu sunt cele corecte. Chiar dacă în uz circulă două variante de plural, în cele mai multe situații, norma acceptă numai una (*chitanțe*, nu *chitănți*; *chitare*, nu *chitări*; *hoteluri*, nu *hotele* etc.).

Alteori, din cauza necunoaşterii suficiente a gramaticii limbilor din care am împrumutat unele substantive, fie se marchează redundant forma de plural, şi ca în limba de origine (engleza), şi ca în română (*snacksuri*, în loc de *snackuri*), fenomen asupra căruia au atras atenția Mioara Avram (1997: 17) şi Adriana Stoichițoiu Ichim (2001: 99–100; 2006: 46–49), fie se produc confuzii între desinența de singular şi cea de plural, utilizându-se una în locul alteia (*un paparazzi*, în loc de *un paparazzo*).

Desinențe de plural greşite

39. „Frigiderele şi *aragazurile* vor pierde statutul de vedetă a magazinelor de electrocasnice.“ (www.editiaspeciala.com, 19.04.2006)

În exemplul dat, trebuie utilizată desinența -*e* în locul desinenței -*uri* pentru marcarea pluralului substantivului neutru *aragaz*.

Pentru sensul „sobe“, cu care este folosit substantivul şi în exemplul din titlu, DOOM[1] indica, spre deosebire de DOOM[2], pluralul *aragazuri*.

Deseori ne confruntăm cu dileme de tipul: *morminte* sau *mormânturi*, *hotele* sau *hoteluri*, *spitaluri* sau *spitale* şi atunci,

ca să nu scriem sau să spunem la nimereală, este recomandat să consultăm DOOM², sursa cea mai la îndemână.

Concurența pluralelor neutre în *-uri* şi în *-e* a fost discutată de Grigore Brâncuş într-un articol din 1978. Pe baza *Dicționarului explicativ al limbii române* (DEX), ediția 1975, lingvistul face o statistică, din care reiese că, din 4586 de substantive neutre neologice, 3061 au pluralul în *-e*, 1307 au pluralul în *-uri*, 57 prezintă forme duble de plural (în *-e* şi în *-uri*) şi 161 (cele în *-iu*) au pluralul în *-i*. Materialul analizat l-a condus pe cercetător la concluzia că *-uri* este selectat, în general (sunt şi excepții), de neutrele neologice cu radical monosilabic (*blanc*, *burg*, *caz*, *corp*, *curs* etc.; excepții: *act*, *grad*, *test* etc., care au pluralul în *-e*) sau terminat în vocală (*antreu*, *decolteu*, *eseu* etc.), precum şi de neologismele insuficient adaptate (*corpus*, *epos*, *jeep*, *minus* etc.), în timp ce *-e* apare la neutrele polisilabice, îndeosebi la cele derivate cu sufixe (*abonament*, *capsator*, *documentar*, *inspectorat*, *organism* etc.). Autorul citat semnalează că desinența *-uri* se extinde, întrucât are avantajul de a nu antrena alternanțe fonetice în radical, spre deosebire de *-e* (de comparat perechile *microf*on – *microf*oa*ne*, *toponimi*c [toponimik] – *toponimi*ce [toponimiče], *catal*og [katalog] – *catal*oage [katalo̯aǧe] cu *semiton* – *semitonuri*, *atac* – *atacuri*, *aisberg* – *aisberguri*). Tendința aceasta este confirmată şi de statistica realizată de Gabriela Pană Dindelegan (2002: 38–39) pe baza *Dicționarului de cuvinte recente* (DCR), ediția 1997, unde substantivele neutre recente (împrumutate sau formate în română) cunosc 92 de atestări în *-uri* şi 52 în *-e*. Această statistică evidențiază, prin urmare, extinderea desinenței *-uri* în defavoarea lui *-e*.

În afara situațiilor clare, în care se foloseşte pluralul neutru numai cu desinența *-uri* sau numai cu *-e*, există multe neutre care cunosc atât variante în *-uri*, cât şi variante în *-e* la plural: *aragazuri* – *aragaze*, *aziluri* – *azile*, *chibrituri* – *chibrite*, *compromisuri* – *compromise*, *mormânturi* – *morminte*, *niveluri* – *nivele*, *pardesiuri* – *pardesie*, *tuneluri* – *tunele* etc. În cazul acestora, norma stabileşte care este forma literară sau dacă ambele

variante sunt acceptate (în DOOM[2], prima variantă, plasată înaintea barei oblice, este cea preferată). Astfel, DOOM[2] recomandă formele *aragaze*, *aziluri*, *chibrituri*, *compromisuri*, *morminte*, *pardesie*, *niveluri*/*nivele*, *tuneluri*/*tunele*.

Potrivit DOOM[2], formele de plural *niveluri* şi *nivele* nu se diferenţiază semantic, fiind variante libere ale substantivului la singular *nivel* „înălţime, stadiu, treaptă“. Varianta de plural *nivele* este aceeaşi cu forma de plural a altui substantiv (considerat în DOOM[1] variantă a lui *nivel*): *nivelă* „instrument“.

Uneori, formele diferite de plural corespund unor sensuri diferite: *complex* are pl. *complexe* pentru sensul „tendinţă de comportare“ şi pl. *complexuri* pentru sensul „construcţie“; *raport* are pl. *rapoarte* pentru sensurile „relatare oficială; cât între două mărimi“ şi pl. *raporturi* pentru sensul „relaţie“; *timbru* are pl. *timbre* pentru sensul „imprimat“ şi pl. *timbruri* pentru sensul „proprietate a unui sunet“.

40. „Nu-ţi imaginezi ce emoţii am şi câte *grijuri* îmi fac!“ (www.parinti.com, 17.12.2006)

Puţine substantive feminine au desinenţa -*uri* la plural, printre ele numărându-se: *alămuri*, *blănuri*, *cărnuri*, *certuri*, *lipsuri*, *mâncăruri*, *treburi*, *vremuri*.

Apariţia lui -*uri* la substantivele feminine a fost explicată ca extindere de la substantivele de genul neutru (Graur 1968: 90–92). Substantivele feminine cu pluralul în -*uri* sunt considerate „în realitate o varietate de neutre plurale fără singular, grefate pe feminine singulare care n-au plural, iar uneori şi pe feminine sub forma pluralului“. Explicaţia lingvistului avea o bază semantică, anume că substantivele cu o astfel de marcă de plural desemnează „sorturi, plurale colective sau nume de substanţe continui“, prin urmare, ele ar reprezenta unităţi lexicale distincte de forma de singular.

Prima formă de feminin plural în -*uri* (*cărnuri*) este înregistrată, după cum arată Constantin Frâncu (1982: 199–200), abia în 1620 (în manu-

scrisul *Alexandriei*) şi nu diferea semantic de forma veche *cărni*. Mai târziu, în *Biblia* de la 1688, pluralul *cărnuri* începe să aibă şi sensul de „soiuri de carne“, ca în limba actuală.

În legătură cu substantivele de genul feminin marcate la plural prin -*uri*, atragem atenția asupra mai multor aspecte, care privesc nu numai forma, ci şi sensul.

În funcție de sens, se disting, după Mioara Avram (2005 [2003–2004]: 111–120), trei tipuri de utilizări ale desinenței -*uri* în cazul substantivelor feminine:

(a) când desinența -*uri* nu se corelează cu niciun sens special în raport cu singularul;

(b) când desinența -*uri* marchează sensuri diferite de cele ale formei de singular;

(c) când desinența -*uri* imprimă substantivului un sens depreciativ.

Tipului (a) îi aparțin substantive precum *ceartă – certuri*, *lipsă – lipsuri*, *treabă – treburi*. Pentru că desinența -*uri* este rară la femininele din această categorie, apare uneori greşeala înlocuirii lui -*uri* printr-o altă desinență, ca în exemplul „Nouă ne trebuie două *lefi* în casă“ (forum.desprecopii.com, 7.06.2005), unde, în locul formei *lefi*, trebuia folosită forma *lefuri*.

În alte perioade ale limbii se folosea şi forma de plural *lefi*. În secolul al XIX-lea, de pildă, se întâlnea pluralul *lefi* (bunăoară, la D. Golescu, *Însemnare a călătoriii mele*).

Alteori, deşi rară, desinența *-uri* înlocuieşte desinența *-i*, greşeală ce apare în titlu: *grijuri*, în loc de *griji*.

Unele feminine cunosc, pe lângă forma de plural în -*uri*, variante în -*e* sau în -*i*. Astfel, sunt indicate ca forme de plural în DOOM[2] atât forma *vremuri*, cât şi *vremi*. În cazul multor substantive, varianta în -*e* sau în -*i* este învechită față de cea în -*uri* (*ierbi*, *trebi*), şi deci nerecomandabilă.

Tipul (b) caracterizează substantive nume de materie şi substantive abstracte, care, în trecerea la plural, capătă alte sensuri. Astfel, numele de materie cu desinența -*uri* nu mai indică materia propriu-zisă, ci sorturi sau obiecte (*alamă – alămuri*

„sorturi de alamă; obiecte făcute din alamă; instrumente muzicale de suflat din alamă“, *mătase* – *mătăsuri* „varietăți de țesături din fibre de mătase“), iar substantivele abstracte utilizate la plural cunosc un grad mai mare sau mai mic de concretizare (*favoare* – *favoruri* „avantaje acordate cuiva“, *scumpete* – *scumpeturi* „lucruri prețioase, valoroase“).

Dat fiind că -*uri* s-a specializat pentru a indica sorturi de materie, se constată că uneori forma în -*uri* dublează o formă mai veche, cu altă desinență de plural. Aşa se explică circulația variantelor *vopsele* şi *vopseluri* (ambele acceptate de DOOM²), *catifele* şi *catifeluri* (dintre care numai prima este înregistrată în DOOM²).

În clasa (c), intră o serie de substantive abstracte care, în forma de plural, au un sens conotativ depreciativ. Unele dintre aceste forme sunt indicate şi în DOOM², în variație cu altă formă de plural (*politeți/politețuri*), altele, cu o singură formă, în -*uri* (*bunătățuri*, *delicatețuri*, *străinătățuri*, *tandrețuri*). Fiind marcate stilistic, aceste forme trebuie utilizate într-un context adecvat. Dacă utilizarea cu intenție stilistică evidentă a unor astfel de forme de către ziarişti este acceptată, în schimb ele trebuie evitate în stilul înalt, unde sunt neadecvate.

Pentru greşeala marcării prin -*uri* la genitiv-dativ a acestor substantive, vezi *infra*, **45**.

41. „Înainte mâncam câte două *ciocolăți* normale pe zi.“ (forum.getfit.ro, 9.01.2010)

Substantivele de genul feminin au, în mod frecvent, la plural, una dintre desinențele -*e* sau -*i*: *case*, *fete*; *flori*, *uşi*. Concurența dintre cele două desinențe este veche în limbă şi continuă să se manifeste şi astăzi. Astfel, multe substantive cunosc în limba actuală variante cu ambele desinențe, însă norma impune cel mai adesea una singură, fie cu -*i* (*coli*, nu *coale*; *plăpumi*, nu *plapume*; *sorți*, nu *soarte*), fie cu -*e* (*ciocolate*, nu *ciocolăți*; *comune*, nu *comuni*; *înghețate*, nu *înghețăți*; *piețe*, nu *pieți*).

Mai rar, norma actuală acceptă ambele variante: *căpşuni*/*căpşune*, *coperţi*/*coperte*.

Două tendinţe se manifestă, aşadar, în limba actuală: pe de o parte, folosirea desinenţei -*i* în locul lui -*e*, pe de altă parte, extinderea desinenţei -*e*. În concurenţa dintre cele două desinenţe, -*i* s-a impus cel mai adesea, eliminând variantele (învechite) cu -*e*: *boli*, nu *boale*; *străzi*, nu *strade*; *şcoli*, nu *şcoale*; *roţi*, nu *roate*. În limba actuală însă, -*i* a ajuns să fie resimţit ca marcă populară de plural, de aceea a apărut, în paralel, tendinţa de înlocuire a acesteia cu -*e*, rezultând variante hipercorecte, neadmise de normă, ca în exemplele: „În Drobeta-Turnu-Severin, au fost anulate două *garniture*, iar întârzierile au fost de peste o sută douăzeci de minute“ (www.radioseverin.ro), „plimbări cu *trăsurele* trase de cai“ (Antena 1, 17.04.2009). Nici forma *după-amieze* nu este admisă de norma actuală: „Îşi petrec dimineţile, dar şi *după-amiezele* citind ziarele“ (Europa FM, 3.12.2007).

Oscilaţia între cele două desinenţe a existat şi în perioadele anterioare ale limbii. În secolul al XIX-lea, de exemplu, se înregistrau variante ca *şcoale – şcoli*, *boale – boli*, *lampe – lămpi* etc.

În DOOM^1, faţă de DOOM^2, pentru substantivul *după-amiază*, erau indicate pluralul *după-amiez*e şi genitiv-dativul *după-amiez*e*i*.

Greşeli similare apar în marcarea genitiv-dativului substantivelor feminine, atât la singular, cât şi la plural (dată fiind identitatea dintre formele de genitiv-dativ singular cu cele de plural, la toate cazurile): corect este „unei *plăpumi*“, „nişte/unor *plăpumi*“, nu „unei *plapume*“, „nişte/unor *plapume*“ (vezi **44**).

Desinenţe duble de plural

42. „Dorinţa de a ciuguli câteva *snacksuri* în timp ce ne uităm la un film se poate transforma rapid în câteva kilograme în plus.“ (www.kudika.ro, 7.01.2009)

Adăugarea desinenţei româneşti de plural -*uri* la forma de plural din engleză *snacks* nu este corectă în cazul substantivului

snack (cu forma de singular preluată ca atare din engleză şi pentru care DOOM[2] indică pluralul *snackuri*). Se acceptă însă plurale precum *comicsuri* şi *sticksuri*, pentru că, în română, singularul acestor cuvinte a fost adaptat în forma *comics*, respectiv *sticks* (care, în engleză, sunt forme de plural).

Conform DOOM[2], marcarea dublă a pluralului se admite pentru unele anglicisme (o parte dintre ele, intrate prin filieră franceză) compuse cu subst. *man* „bărbat“ (pronunțat [men]) ca *businessman*, *gentleman*, *yesman*, care sunt în curs de adaptare (Rădulescu Sala 2007: 179–184): la singular, acestea conservă grafia şi pronunțarea din limba de origine, dar la forma de plural din engleză (*-men*) se adaugă şi desinența *-i*, specifică sistemului morfologic al limbii române (*businessmeni*, *gentlemeni*, *yesmeni*). Spre deosebire de acestea, în cazul cuvintelor sg. *congresmen* – pl. *congresmeni*, sg. *recordmen* – pl. *recordmeni*, sg. *tenismen* – pl. *tenismeni*, grafia formelor de singular a fost integral adaptată în română după pronunțare, pluralul lor formându-se, în mod firesc, cu desinența *-i*.

În DOOM[1], se recomandau formele semiadaptate de singular *congresman* (*cf.* engl. *Congressman*), *recordman* (*cf.* fr. *recordman*), *tenisman* (*cf.* fr. *tennisman*), cu pluralele *congresmeni*, *recordmeni*, *tenismeni.*

Confundarea pluralului cu singularul

43. „M. D. a luat *un paparazzi* de gât!“ (asport.ro, 26.02.2011)

Substantivul, preluat din italiană, are forma de singular deosebită de cea de plural, marcată prin desinența *-o*, ca în limba de origine: *paparazzo*. Utilizarea pluralului (*paparazzi*) în locul singularului se explică, pe de o parte, prin faptul că desinența *-o* de singular este rară în română, aceasta apărând în cazul unor împrumuturi, din italiană (*picolo*), spaniolă (*macho*), germană (*flamingo*), iar, pe de altă parte, prin modelul unor substantive tot neologice, care nu cunosc decât forme cu *-i* (vocalic): *confetti*, *graffiti*, *jacuzzi*, *mariachi*, *pecari*, *ravioli*.

Şi alte neologisme sunt utilizate invariabil greşit, cu forma de singular pentru cea de plural: „doi *hamburger*“ (www.9am.ro, 2.12.2010), în loc de *hamburgeri*; „două *pizza*“ (www.adevarul.ro, 22.06.2011), în loc de *pizze*. În schimb, substantivul *cola*, cu formă identică de singular şi de plural, conform DOOM[2], se întâlneşte şi cu pluralul nerecomandat *cole*, pentru sensul „sorturi, porţii de cola“: „două *cole*“ (liviualexa.ro, 12.09.2010).

Greşeli în exprimarea cazurilor substantivului

Vom analiza aici câteva greşeli care apar în exprimarea cazurilor genitiv şi dativ, pe de o parte, şi a cazului vocativ, pe de altă parte.

Genitivul şi dativul au în română posibilitatea de a fi exprimate fie sintetic, adică printr-o formă flexionară („Haina *fetei* este subţire“, „I-am dat *fetei* o bomboană“), fie analitic, cu ajutorul prepoziţiilor *a* sau *la*, când termenul pe care îl precedă este invariabil sub aspectul cazului („Drumul s-a blocat din cauza *a trei maşini*“, „Datorită *a doi prieteni* am luat examenul“; „Dă atenţie *la ceva neimportant*“).

Greşeli se înregistrează atât în exprimarea formei flexionare, prin folosirea unei terminaţii nepotrivite („miezul pâin*ei*“, în loc de „miezul pâin*ii*“), cât şi în exprimarea analitică.

În puţine cazuri, în variaţie liberă, ambele modalităţi de redare a genitivului şi a dativului sunt permise, ca în: „cărţile *a mulţi copii*“ şi „cărţile *multor copii*“, „datorită *a numeroşi prieteni*“ şi „datorită *numeroşilor prieteni*“. În afara acestor situaţii, de multe ori se alege greşit modalitatea analitică de exprimare a genitivului şi a dativului, deci cu ajutorul prepoziţiilor („Haina *la fată* este subţire“, „I-am dat *la fată* o bomboană“), în locul utilizării formei flexionare.

Alteori, greşelile constau fie în redarea redundantă a relaţiei cazuale, şi prin prepoziţie, şi prin forma flexionară de genitiv a determinantului substantivului („autoarea *a multor* romane“), fie în utilizarea invariabilă a substantivului („influenţa *mass-media*“).

Confundarea prepoziției *a* cu *al* (*a*, *ai*, *ale*) din structura genitivului („membrii *ai* două partide“, în loc de „membrii *a* două partide“) sau confuzia dintre dativ şi genitivul cu *a* („datorită mamei şi *a prietenilor*“, în loc de „datorită mamei şi *prietenilor*“) reprezintă, de asemenea, surse ale altor greşeli care se produc în exprimarea celor două cazuri.

Şi în utilizarea vocativului, caz al adresării, frecvent în conversația cotidiană, se înregistrează, cum vom vedea, forme nerecomandabile (de pildă, cele articulate: „*Fata*, ți-a căzut portofelul!“, „*Doamna*, vă rog să mă înțelegeți!“).

Exprimarea sintetică (prin desinențe) a genitiv-dativului

44. „Printre frumusețile *grădinei*, se numără zona ce imită labirintul cretan.“ (www.paradise.ro)

Greşeli de tipul celei din titlu apar şi în exemplele: „un campion al *vioarei*“ (Prima TV, 13.06.2010), „pe marginea *groapei*“ (Pro TV, 9.03.2011), „finalul «*Săptămânei* Modei» la Paris“ (Antena 1, 5.03.2008), „S-a mers greu din cauza *ceței*“ (Radio 21, 23.11.2007).

Multe substantive de genul feminin au la genitiv şi la dativ desinența -*e* (la fel ca la plural), căreia i se poate ataşa, într-un context dat, articolul hotărât de genitiv cu forma -*i*: „cartea fet*ei*“, „mănuşa mam*ei*“, „acoperişul cas*ei*“, „sfârşitul vacanț*ei*“. Alte substantive de genul feminin au la genitiv o formă marcată prin desinența -*i*, formă care este aceeaşi cu cea de plural, la care se adaugă articolul hotărât -*i*: „frumusețile *grădinii*“, „campion al *viorii*“, „marginea *gropii*“, „finalul *săptămânii*“, „din cauza *ceții*.“

Desinența -*i* de genitiv feminin singular, la care se adăugă -*i* când substantivul este articulat, este înlocuită adesea cu desinența -*e*, aceasta din urmă fiind considerată corectă, specifică femininului. Un test util pentru a elimina greşeala este să se compare forma de genitiv singular cu forma de plural (atunci când substantivul poate avea plural), pentru că desinențele celor două forme sunt identice. Aşa cum nu se folosesc pluralele *grădin*e, *vioar*e, *groap*e, *săptămân*e, *ceț*e, tot aşa nu trebuie folosite

nici genitivele la singular *grădin*ei, *vioar*ei, *groap*ei, *săptămân*ei, *cețe*i. Bineînțeles, când nu suntem siguri nici asupra formei corecte de plural a substantivului, atunci trebuie consultat DOOM[2].

O situație specială o au substantivele *soră* şi *noră*, care, la genitiv singular, ca şi la plural, prezintă terminația neregulată -*ori*, explicabilă etimologic: *surori*, *nurori*. Formele *sore*(*i*), *nore*(*i*), care ar fi regulate, pentru că terminația -*e*(*i*) caracterizează o clasă largă de substantive feminine, nu sunt corecte: „Ce-i doreşti tu *sorei* tale?" (Acasă TV, 23.10.2007), „Am să-ți dau acelaşi sfat pe care l-am dat şi *norei* mele" (www.eva.ro, forum, 12.06.2005). Forma de genitiv *sorei* este corectă numai când se referă la sora medicală, nu şi când desemnează gradul de rudenie.

Oscilația dintre terminațiile de genitiv singular -*ei* şi -*ii* apare şi în etapele anterioare ale limbii, însă limba literară a impus ulterior o singură formă. Variante precum cele întâlnite în texte din secolul al XIX-lea: „lumina *lunei*" (D. Bolintineanu, *Manoil*), „menirea *omenirei* şi *a lumei*" (N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*), „Însemnare *a călătoriii* mele" (D. Golescu, *Însemnare a călătoriii mele*) nu mai sunt conforme cu norma actuală.

45. „Am luat această decizie în urma unei *certuri* cu patronul clubului." (forum.fifaromania.net, 27.09.2010)

O greşeală care priveşte exprimarea genitivului sau a dativului apare la unele substantive feminine cu pluralul în -*uri*: *alamă* – *alămuri*, *lipsă* – *lipsuri*, *ceartă* – *certuri*, *treabă* – *treburi*, *vopsea* – *vopseluri* (şi *vopsele*), *vreme* – *vremuri* (şi *vremi*) etc.

Desinența -*uri* se foloseşte numai la nominativ sau la acuzativ plural. La genitiv şi la dativ singular, aceste substantive prezintă o altă desinență: -*e*, -*i* sau -*le* (*unei alam*e / *alam*ei, *unei vrem*i / *vrem*ii, *unei vopse*le / *vopse*lei). Prin faptul că nominativ-acuzativul plural diferă de genitiv-dativul singular, substantivele în -*uri* la plural se separă de celelalte substantive, care prezintă această identitate cazuală (*nişte fet*e – *unei fet*e, *nişte porț*i – *unei porț*i, *nişte cafe*le – *unei cafe*le).

Prin analogie cu majoritatea membrilor clasei de substantive feminine, apare greşeala care constă în utilizarea formei de genitiv-dativ singular identice cu pluralul în -*uri*, ca în titlu, la care se pot adăuga exemplele: „Ce avantaje oferă utilizarea unei *vopseluri* siliconice?“ (www.protectchemical.ro), „Pentru ca o iubire să poată să dureze în timp, ea nu trebuie să răspundă unei nevoi, unei *lipsuri* din viața ta“ (www.mayra.ro). Aşadar, în exemplele citate nu trebuia să se aplice regula conform căreia genitiv-dativul feminin singular este identic cu pluralul, formele corecte de genitiv-dativ ale substantivelor *ceartă*, *vopsea*, *lipsă* fiind *certe*(*i*), *vopsele*(*i*), *lipse*(*i*).

Exprimarea invariabilă a genitiv-dativului

46. „Influența *mass-media* asupra dezvoltării psihice a copilului tău“ (www.info-ghid.com)

DOOM[1] impunea folosirea substantivului invariabil *mass-media*. Respectarea acestei norme se remarcă şi în titlu, şi în exemplul: „Douăsprezece mii de reprezentanți *mass-media* prezenți în capitala britanică vor transmite informații şi imagini de la cel mai aşteptat eveniment al anului“ (TVR 1, 29.04.2011).

Spre deosebire de DOOM[1], în DOOM[2], se indică, la genitiv-dativ, forma *mass-medi*ei, cu terminația specifică substantivelor feminine cu flexiune regulată (*casa* – *casei*, *primăria* – *primăriei*). Astfel, potrivit normei actuale, putem spune „influența *mass-mediei*, „reprezentanți *ai mass-mediei*“.

Conform DOOM[2], marcarea genitiv-dativului se face după forma substantivului colectiv cu sensul „presă“ (defectiv de plural), care este terminat în -*a*, acest fapt fiind consecința adaptării compusului (cu elemente latine, dar creat în engleză) la sistemul flexionar al substantivului românesc.

Altă ezitare în utilizarea acestui substantiv colectiv apare în realizarea acordului cu predicatul (vezi **96**).

47. „A murit mama *la soțul meu*.“ (www.avocatix.ro, 17.07.2011)

Folosirea construcției cu prepoziția *la* în locul genitivului flexionar într-un context ca acela din titlu este populară, deci nerecomandată de limba literară. În acord cu norma literară, genitivul substantivului din titlu trebuia redat cu ajutorul articolului hotărât: „mama *soțului* meu“.

Genitivul poate fi marcat nu numai prin articol (care se atașează adjectivului când acesta precedă substantivul: „mama *primului/dragului* meu soț“), ci și prin alt determinant antepus substantivului-centru de grup. În exemplul „Nu aş vrea să fiu *în locul la această persoană*“ (romania-inedit.3xforum.ro, 11.09.2008), genitivul cerut de locuțiunea prepozițională *în locul* trebuia indicat prin forma de genitiv a adjectivului pronominal demonstrativ antepus şi a substantivului regent: „Nu aş vrea să fiu în locul *acestei persoane*.“

Greşeala apare şi în structurile cu pronume (sau numeral cu valoare pronominală). În exemplele „Atunci trebuie să mă îngrijesc de hainele *la toți*“ (forum.desprecopii.com, 20.07.2004) şi „Eu sunt împotriva *la amândoi*“ (OTV, 6.03.2011), în locul construcției prepoziționale, trebuiau folosite formele flexionare de genitiv *tuturor*(*a*), respectiv *amândurora.*

În limba veche, construcțiile cu prepoziția *la* pentru exprimarea genitivului sunt mult mai rare decât cele conținând aceeaşi prepoziție pentru exprimarea dativului (vezi **48**).

48. „Le-am spus *la copii* care este planul şi toți au fost de acord.“ (www.mesageruldevalcea.ro, 2.12.2010)

Tot populară este folosirea construcției prepoziționale cu *la* în locul dativului flexionar. În titlu, în locul grupării *la copii*, trebuia să apară dativul exprimat cu ajutorul articolului hotărât: *copiilor*. Folosirea prepoziției *la* se explică prin aceea că atât dativul, cât şi prepoziția indică ținta. Totuşi, aceasta nu e necesară

când dativul se poate realiza sintetic, cu ajutorul articolului (ataşat substantivului sau adjectivului antepus) sau al altui determinant: „Le-am dat sfaturi *prietenilor*“, „Le-am dat sfaturi *bunilor mei* prieteni“; „Le-am dat sfaturi *acestor* prieteni“. Greşeala nu priveşte, evident, numai marcarea cazului dativ la substantiv. În exemplele următoare, pronumele, deşi aveau posibilitatea de a realiza flexionar dativul, apar însoțite de prepoziția *la*: „Când am lucrat, nu am cerut *la nimeni* nimic“ (www.aradeni.ro, 20.12.2010), „Am spus *la oricine* voia să mă asculte“ (confruntadurerea.wordpress.com, 31.08.2008). Corecte erau formele pronominale: *nimănui*, *oricui*.

Prepoziția *la* se utilizează corect pentru exprimarea relației cazuale de dativ, reprezentând singura posibilitate, numai când termenul care precedă substantivul este invariabil sub aspectul cazului: „Le-am oferit *la doi copii* cărți“, „A spus *la toată lumea* ce i s-a întâmplat“.

Exprimarea dativului cu *la* se întâlnea şi în limba veche: „Scris-am *la giupânul*“ (*Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea*), „Fistu spuse *la împăratu* ce e de Pavelu“ (*Codicele Voronețean*).

Exprimarea redundantă a genitivului

49. „Iată aici câteva date orientative despre un produs care, în câțiva ani, va fi în casele *a multor români*.“ (www.viera.ro)

Genitivul evidențiat în titlu trebuia marcat numai prin forma flexionară a determinantului *multor*; corect este „casele *multor* români“. Greşeala se explică prin contaminarea cu construcția sinonimă „casele *a mulți* români“ unde, în locul formei cazuale de genitiv *multor*, apare prepoziția *a* urmată de determinantul *mulți* folosit invariabil (cu forma sa de nominativ-acuzativ).

Construcția cu prepoziția *a* pentru a reda sensul cazului genitiv se foloseşte obligatoriu când avem a face cu un *cuvânt invariabil* sub aspectul cazului (care nu are formă flexionară de genitiv-dativ), cum este întotdeauna numeralul cardinal: „reprezentanții *a douăzeci de* state“. Tot invariabile sunt şi unele

adjective ca *ditamai* sau pronume precum *ceva* ori *nimic* şi, de aceea, în prezenţa lor se apelează la construcţia analitică cu prepoziţia *a* pentru exprimarea relaţiei de genitiv: „anveloparea *a ditamai* blocul“, „comunicarea *a ceva* (ori *a nimic*) important“. În schimb, când avem a face cu termeni cu sens cantitativ (ca şi numeralul), dar care sunt variabili (au formă de genitiv-dativ diferită de cea de nominativ-acuzativ), precum *mulţi*, *multe*, *multor*; *puţini*, *puţine*, *puţinor*; *destui*, *destule*, *destulor*; *câţiva*, *câteva*, *câtorva*, genitivul se poate reda fie flexionar („reprezentanţii *multor* state“, „anveloparea *câtorva* blocuri“), fie, mai puţin frecvent, se poate utiliza construcţia analitică realizată cu prepoziţia *a* + forma de nominativ-acuzativ a cuvintelor respective („reprezentanţii *a multe* state“, „anveloparea *a câteva* blocuri“); cele două modalităţi sinonime nu trebuie însă folosite împreună.

În toate exemplele de mai sus, conţinând termeni invariabili şi variabili, regentul genitivului este articulat cu articol hotărât, iar genitivul se află în imediata lui vecinătate (reluăm aici numai exemplele: „reprezentanţi*i a douăzeci de* state“; „reprezentanţi*i multor* state“, „reprezentanţi*i a multe* state“). O ezitare în exprimarea genitivului apare când substantivul precedat de un termen cantitativ variabil de tipul celor de mai sus are ca regent un substantiv care este articulat hotărât şi neurmat imediat de genitiv sau un substantiv care nu este articulat hotărât. Există, şi în aceste situaţii, două posibilităţi de redare a relaţiei cazuale: prin structura de genitiv care conţine elementul *a* („atracţia turistică *a multor români*“, „autoare *a multor studii*“) sau cu ajutorul prepoziţiei *a* („atracţia turistică *a mulţi români*“, „autoare *a multe studii*“). Ezitarea în exprimarea genitivului cu *a* urmat de forma variabilă a cantitativului (*a multor*) sau cu *a* urmat de forma invariabilă a cantitativului (*a multe*) apare din cauza faptului că elementul component al genitivului *a* (care se acordă cu regentul substantival de genul feminin, numărul singular) este identic cu prepoziţia *a*. De teama de a nu marca redundant genitivul (şi prin prepoziţie, şi prin forma cantitativului, cum s-a întâmplat în titlu), mulţi preferă construcţia cu

prepoziție: „atracția turistică *a mulți români*“, „(o renumită) autoare *a multe studii*“. Însă, în situații ca acestea, sunt corecte ambele variante (*a multe/mulți*, *a multor*), numai interpretarea lui *a* fiind diferită: prepoziție când este urmat de forma de nominativ-acuzativ *multe/mulți*, respectiv component din structura genitivului într-o construcție de tip *a multor* + substantiv. Că nu sunt greşite construcțiile „atracția turistică *a multor români*“, „autoare *a multor studii*“, o dovedeşte posibilitatea de înlocuire a determinantului cu formă de genitiv *multor* cu articolul nehotărât la genitiv *unor*: „atracția turistică *a unor* români“, „autoare *a unor* studii“. Spre deosebire de aceste construcții, următoarea este greşită: „Am o părere foarte proastă despre acest medic şi este, de fapt, părerea *a multor pacienți*“ (www.cabinet-stomatologic.com, comentariu, 2.04.2011), în loc de „părerea *multor pacienți*“ sau „părerea *a mulți pacienți*“. Când substantivul regent este articulat hotărât (*părere*a), genitivul cu *al*, *a*, *ai*, *ale* nu poate apărea în imediata sa vecinătate, ci apare numai dacă după substantiv mai este cel puțin un cuvânt („*părerea cunoscută a* multor pacienți“).

Tot confuzia dintre prepoziție şi componentul *a* al genitivului îi determină pe unii să evite, considerând că este greşit, genitivul exprimat cu ajutorul lui *a* şi al unui determinant cu desinență specifică (*a* mult*or* + substantiv) când acesta se află în relație de coordonare cu alt genitiv exprimat anterior: „plecarea *copiilor* şi *a multor profesori*“, „plecarea *copiilor* sau *a multor profesori*“. Ambele construcții sunt corecte, pentru că, în coordonare, prin elementul *al* (*a*, *ai*, *ale*) se reia centrul grupului nominal (în exemplele date, *plecarea*), dovadă că se realizează acordul acestuia cu substantivul substituit: „*plecarea* copiilor şi *a* multor profesori“, dar „*proiectul* copiilor şi *al* multor profesori“. Pe lângă aceste construcții, sunt corecte şi cele cu prepoziția *a*: „plecarea copiilor şi *a mulți profesori*“, „plecarea copiilor sau *a mulți profesori*“. Exprimarea genitivului şi cu *a*, şi prin desinență este greşită, aşa cum am arătat, numai când acesta urmează imediat unui substantiv articulat hotărât: „plecarea *a multor profesori*“, în loc de „plecarea *multor profesori*“ sau „plecarea *a mulți profesori*“.

Al (*a*, *ai*, *ale*) este analizat în gramatica tradițională ca articol posesiv sau genitival, iar în *Gramatica limbii române* (GALR 2005/2008) şi în *Gramatica de bază a limbii române* (GBLR 2010), în funcție de context, ca marcă a genitivului (*doi elevi ai Mariei*), pronume semiindependent (*Ai Mariei sunt premianți*) ori formant în structura numeralului ordinal (*al doilea*, *a doua*).

Confundarea prepoziției a *cu* al*,* a*,* ai*,* ale *din structura genitivului*

50. „Trebuie să ne reamintim că Romeo şi Julieta erau membrii *ai* două familii care se urau cu patimă.“ (www.crestin-ortodox.ro, 12.10.2007)

În enunțul din titlu, primul component al grupului sintactic *două familii*, care ar trebui să fie pus în cazul genitiv, este un numeral cardinal, deci un cuvânt invariabil, care nu are formă distinctă pentru genitiv; de aceea, pentru exprimarea relației de genitiv, se apelează la construcția analitică formată din prepoziția *a* + numeral. În consecință, corect e să se spună „membrii *a două* familii“ (sau „*membri a două* familii“, dacă sensul exprimat prin substantivul *membri* este nedefinit). În locul prepoziției *a*, care trebuie utilizată în această situație, s-a folosit – greşit – forma de masculin plural (*ai*) a componentului din structura genitivului.

De ce s-a produs această greşeală? În primul rând, pentru că cele două cuvinte – *a* şi *ai* – au forme asemănătoare. În al doilea rând, pentru că atât *al* (*a*, *ai*, *ale*), cât şi *a* ajută la exprimarea genitivului, dar nu în acelaşi context. Prima condiție – esențială – este aceea ca termenul precedat de *al*, *a*, *ai*, *ale* să fie un *cuvânt variabil*, adică un cuvânt a cărui formă de genitiv-dativ este diferită de forma de nominativ-acuzativ (cerință pe care numeralul cardinal *două*, cuvânt invariabil, nu o îndeplineşte). Utilizarea elementului *al* (*a*, *ai*, *ale*) cere însă şi alte condiții. Astfel, acesta apare doar când genitivul nu are ca regent un substantiv articulat cu articolul hotărât („*nişte membri ai* familiilor“, dar nu „*membrii ai* familiilor“) sau când nu se ataşează direct regentului articulat cu articolul hotărât („*membrii*

respectabili *ai* familiilor"). În structurile cu elementul *al* (*a*, *ai*, *ale*), forma acestuia trebuie să se acorde în gen şi în număr cu substantivul regent (în ultimele exemple, regentul *membri*(*i*) este masculin plural, prin urmare elementul din structura genitivului are forma de masculin plural *ai*).

În fazele anterioare ale limbii, genitivul cu *al* (*a*, *ai*, *ale*) se utiliza şi după substantive articulate cu articol hotărât: „moşii*a a baronului Brukental*" (D. Golescu, *Însemnare a călătoriii mele*), „piaț*a a sfântului Ştefan*" (*ibid.*).

O situație specială se înregistrează când primul component al grupului sintactic care trebuie să apară în genitiv este un cantitativ variabil (ca *mulți*, *puțini*, *câțiva*, *numeros*), compatibil cu ambele construcții: „membri *ai multor* familii", „membri *a multe* familii". Când însă regentul este articulat cu articol hotărât (neurmat de niciun subordonat), este exclus *al* (*a*, *ai*, *ale*), singurele posibilități fiind utilizarea formei flexionare de genitiv a cantitativului sau utilizarea prepoziției *a* + cantitativul la forma de nominativ-acuzativ: „membrii *multor* familii", „membrii *a multe* familii" (vezi şi **49**).

La baza producerii unei greşeli ca aceea din titlu, se poate afla fenomenul de hipercorectitudine. Pentru că deseori se utilizează, invariabil, *a* din structura genitivului (în loc de *al*, *ai*, *ale*), chiar şi în situațiile în care acesta trebuie să se acorde cu un substantiv exprimat de regulă anterior, unii au „grijă" să facă acordul şi în contexte în care statutul acestui element este, de fapt, diferit (prepoziție, nu component antepus al genitivului), nepermițând acordul.

Confundarea dativului cu genitivul

51. „Au trecut deja nouă ani, şi încă mai am puterea să mă lupt, datorită medicamentelor şi *a susținerii* pe care o am din partea părinților şi a prietenilor." (www.vreausastiu.ro)

Prepozițiile şi locuțiunile prepoziționale *contr*a, *împotriv*a, *înainte*a, *în faț*a, *în juru*l etc., care conțin un segment final identic cu articolul hotărât, se construiesc cu genitivul („împotriva

tuturor“) sau cu posesivul („în jurul *meu*“). În coordonare, acestea cer ca, înaintea celui de al doilea element, similar, să apară *al* sau *a* (care „ține locul“ prepoziției sau al locuțiunii prepoziționale), ca în secvența din titlu „*din partea* părinților şi *a* prietenilor“ sau ca în exemplele: „*împotriva* fumatului şi *a* alcoolului“, „*în jurul* său şi *al* familiei sale“, „*în fața* mea şi *a* ta“.

În schimb, prepozițiile *datorită*, *mulțumită*, *grație* şi adverbele *conform*, *contrar*, *aidoma* se construiesc cu dativul şi nu cer prezența lui *al* sau a lui *a* înaintea celui de al doilea termen al coordonării. Abaterea de la această regulă este ilustrată în titlu, ca şi în exemplele: „execuție conform proiectului şi *a* caietului de sarcini“ (www.kudika.ro, 12.05.2009), „Sunt ceea ce sunt mulțumită familiei şi *a* educației care a început acolo“ (blog.valugi.ro, 10.09.2007); formulările corecte sunt: „datorită *medicamentelor şi susținerii*“, „conform *proiectului şi caietului* de sarcini“, „mulțumită *familiei şi educației*“.

Identitatea dintre forma flexionară de genitiv şi cea de dativ favorizează apariția acestei greşeli.

Exprimarea vocativului

52. „Bună, *fetele*!“ (www.utilecopii.ro, 18.03.2010)

Vocativul, cazul adresării, are în română mai multe posibilități de exprimare, dintre care unele sunt literare, iar altele, neliterare. De pildă, sunt conforme cu norma limbii literare formele identice cu nominativul ale substantivelor proprii şi ale unor substantive comune (*Mihai*!, *Ioana*!; *mamă*!, *doamnă*!), formele cu desinența *-e*/*-ule* la singular, la substantivele masculine comune şi la unele proprii (*băiete*!, *doctore*!, *Ioane*!; *băiatule*!, *domnule*!, *Radule*!) şi formele cu *-lor* la plural, la substantivele comune, ambele genuri (*băieților*!, *fetelor*!).

Unele forme de vocativ, cum sunt cele cu desinența *-o* pentru substantive feminine şi pentru câteva substantive masculine terminate în *-a* (*fato*!, *Mario*!, *Mirceo*!) sau cele cu desinența *-e* ori *-ă* pentru unele substantive proprii feminine (*Marie*!, *Ană*!), sunt popular-colocviale.

Formele articulate de nominativ, de tipul *băiatul*, *băieții*, *fata*, *fetele*, pronunțate cu intonația specifică vocativului, sunt nerecomandabile. Deci e greşit spus (fără intenția stilistică de a fi familiar în exprimare) „Bună, *fetele*!“, ca în titlul acestui articol; corect ar fi fost: „Bună, *fetelor*!“ Fac excepție situațiile în care substantivul este centrul unui grup nominal: „*băieții* mei dragi!“, „*fata* mamei!“

În adresarea directă politicoasă, sunt recomandate de normă formulele „*doamnă* directoare“, „*domnişoară* profesoară“, „*domnule* ministru“ etc.

Adjectivul

În limba română, cele mai multe adjective au în flexiune patru forme, marcate prin desinențe diferite pentru a indica genul, numărul şi cazul (*acru*, *acră*, *acri*, *acre*). Alte adjective au însă în flexiune trei (*roşu*, *roşie*, *roşii*), două (*mare*, *mari*) sau o singură formă (*gri*).

În utilizarea adjectivului, ca termen subordonat care trebuie să se acorde cu substantivul regent în gen, număr şi caz, se înregistrează greşeli care privesc acordul (vezi *infra*, **VI**) şi/sau marcarea desinențială a formelor.

În această secțiune, vom discuta greşelile care apar din cauza folosirii unor desinențe neadecvate la pluralul câtorva adjective.

53. „Bună dimineața, *dragele* mele!“ (Prima TV, 12.04.2009)

Adjectivul *drag* are în flexiune, potrivit normei morfologice actuale, doar trei forme, forma de feminin plural fiind aceeaşi cu cea de masculin plural: „*dragi* colegi“, „*dragi* colege“. Tendința în utilizarea adjectivului *drag* este de a diferenția femininul plural de masculin, atunci când este antepus substantivului regent sau când adjectivul este substantivizat. Se foloseşte astfel femininul plural marcat incorect prin desinența -*e* în construcții precum: „*dragele* mele colege“, în loc de „*dragile* mele colege“; „*Dragelor*, ascultați-mă!“, în loc de „*Dragilor*, ascultați-mă!“

Faptul că în postpunere apare forma cu desinența -*i* pentru feminin plural („colege *dragi*“, nu „colege *drage*“) arată că adjectivul are, într-adevăr, trei forme (*drag*, *dragă* şi *dragi*). Deci forma corectă de feminin plural este *dragi*, atât în situația în care adjectivul stă înaintea substantivului regent şi preia articolul („*dragile* colege“), cât şi atunci când este substantivizat („*dragile* mele“).

54. „O singură victorie, în *ultimile* cinci partide“ (Național TV, 3.12.2007)

Spre deosebire de adjectivul *drag*, adjectivul *ultim*, care are patru forme flexionare (*ultim*, *ultimă*, *ultimi*, *ultime*), se foloseşte adesea la feminin plural sau la neutru plural cu desinența -*i* (de la masculin plural): „*ultimile* cinci partide“, „*ultimile* rânduri“, în loc de „*ultimele* cinci partide“, „*ultimele* rânduri“.

Greşeala apare când adjectivul, în condițiile în care este antepus substantivului, preia articolul hotărât al acestuia (compară „Guvernul a oferit soluții *ultime*“ cu „Guvernul a oferit *ultimele* soluții“).

Folosirea la feminin sau la neutru plural a formei *ultimile* are o explicație fonetică: vocala *i* aflată în vecinătate influențează vocala următoare *e*, care se transformă în *i* (*ult*i*m*e*le* → *ult*i*m*i*le*). Fenomenul fonetic care se produce în această situație se numeşte *asimilare*.

55. „C. A. are calități *intrinseci*.“ (www.libertatea.ro, comentariu, 9.03.2010)

Într-un context ca acesta, forma de feminin a adjectivului trebuie să aibă nu desinența -*i*, ca la masculin, ci desinența -*e*: „calități *intrinsece*“. Faptul că nu se disting după gen formele de plural încadrează adjectivul *intrinsec* în clasa de flexiune cu trei forme; or, acest adjectiv prezintă patru forme flexionare: *intrinsec*, *intrinsecă*, *intrinseci* şi *intrinsece*.

Greşeala nu se explică prin asimilare vocalică de felul formei *ultimile* discutate mai sus, ci e vorba, în această situație, de „regularizarea“ adjectivului *intrinsec* după modelul adjectivului *sec*, cu trei forme, dintre care cea de plural este comună genurilor masculin şi feminin: *sec*, *seacă*, *seci*.

Verbul

Pentru că morfologia verbului este complexă, şi greşelile care apar în utilizarea lui sunt numeroase şi de mai multe tipuri. În această secțiune, greşelile selectate le vom împărți în patru grupuri mari, care au în vedere: exprimarea categoriilor de mod, timp, persoană, număr; trecerea verbelor dintr-o conjugare în alta; utilizarea mărcii de reflexiv; comportamentul verbelor impersonale.

Unele greşeli discutate aici privesc grafia, pronunțarea sau sintaxa verbului. Am decis să le cuprindem în capitolul de morfologie, şi nu în alte capitole, dedicate grafiei, pronunțării sau sintaxei, pe de o parte, întrucât acestea sunt explicabile cel mai adesea morfologic (prin confuzii, analogii cu alte forme din paradigma verbală etc.), iar uneori au chiar implicații morfologice (vezi, bunăoară, schimbarea locului accentului în trecerea unui verb dintr-o conjugare în alta: *batem* vs *bătem*, *faceți* vs *făceți*), pe de altă parte, pentru a grupa mai multe greşeli care apar în flexiunea verbală.

Notele istorice care însoțesc multe dintre comentariile pe marginea greşelilor selectate aduc informații despre evoluția unor forme verbale sau a unor utilizări ori despre oscilația dintre variante; ele nu au însă rolul de a încuraja exprimarea neconformă cu norma actuală. Ca de fiecare dată, aceste incursiuni istorice sunt făcute numai cu scopul de a atrage atenția asupra dinamicii limbii şi de a oferi o idee despre felul în care norma a impus o formă sau alta, acordând importanță mai mare uneori criteriului morfologic, iar alteori criteriului etimologic sau uzului.

Greşeli în exprimarea modului, a timpului, a persoanei şi a numărului

O serie de greşeli apar în folosirea sufixelor gramaticale şi a desinenţelor care se ataşează radicalului verbal. Aceste componente ale formei verbale au un rol gramatical important: sufixele indică modul şi timpul, atunci când forma verbală cunoaşte şi categoria de timp (*cit*esc, *cit*it; *lucr*ez, *lucr*ând), iar desinenţele, persoana şi numărul (*citeşt*i, *citeşt*e; *lucrez*i, *lucreaz*ă). În flexiunea unor verbe, acestea fie nu sunt marcate (*copii*, în loc de *copi*ez), fie sunt marcate incorect (*să aib*e, în loc de *să aib*ă), fie sunt marcate inutil (*eu ajunseserăm*, în loc de *eu ajunsesem*).

Alte greşeli privesc forma radicalului (vroi*am*, în loc de voi*am*) sau forma auxiliarului (de exemplu, *să* fii *venit*, în loc de *să* fi *venit*).

Indicativul prezent şi conjunctivul prezent

56. „Cum aş putea *să copii* de la colega de bancă?“ (www.tpu.ro, 13.05.2011)

În exemplul din titlu, în care verbul *a copia* este la conjunctiv prezent, ca şi în exemplul „Cel mai uşor *copii* cu telefonul“ (www.adevarul.ro, 31.01.2010), unde acelaşi verb este la indicativ prezent, trebuie folosite formele cu sufixul -*ez*-: *să copiez*, *copiezi*. Nu numai în utilizarea verbului *a copia* apare această greşeală, ci şi la alte verbe terminate în -*a* la infinitiv.

Verbele cu sufixul -*a* de infinitiv se împart în două clase, în funcţie de prezenţa sau de absenţa sufixului -*ez*- la prezentul indicativ şi conjunctiv. Astfel, verbe ca *a ateriza*, *a avansa*, *a desena*, *a divorţa*, *a lansa*, *a lucra* se conjugă cu sufixul -*ez*- (*aterizez*, *avansez* etc.), iar verbe ca *a căuta*, *a cânta*, *a îndopa*, *a lăuda*, *a pleca*, *a zbura* se conjugă fără sufixul -*ez*- (*caut*, *cânt* etc.). Dacă în cazul verbelor enumerate nu apar ezitări în ceea ce priveşte utilizarea sau neutilizarea acestui sufix (nu spune nimeni *ateriz*, *avans* etc. sau *căutez*, *cântez* etc.), în multe alte situaţii pot apărea ezitări în alegerea unei forme sau a alteia.

Iată câteva exemple prin care putem să testăm dacă ştim să utilizăm varianta corectă: *aderă – aderează*, *excedă – excedează*, *ignoră – ignorează*, *înfiripă – înfiripează*, *palpită – palpitează*, *perturbă – perturbează*, *prelevă – prelevează*, *resuscită – resuscitează*. Verificând cu ajutorul DOOM[2], constatăm că, din perechile date, sunt corecte doar variantele: *aderă*, *excedează*, *ignoră*, *înfiripă*, *palpită*, *perturbă*, *prelevă*, *resuscitează*.

În limba actuală, clasa verbelor cu sufixul -*ez*- este foarte productivă. Datele statistice dovedesc acest lucru: conform DOOM[2], din 138 de verbe neologice cu sufixul de infinitiv -*a*, 135 se conjugă cu acest sufix, şi numai 3 se conjugă fără sufix (Dragomirescu 2009: 222).

Oscilaţiile dintre subclasa verbelor cu sufixul -*ez*- şi cea a verbelor fără sufixul -*ez*- sunt vechi în limbă, iar multe dintre cele atestate în limba veche nu se mai manifestă în limba actuală. În secolele al XVI-lea–al XVII-lea, sunt atestate forme aparţinând ambelor tipuri de conjugare pentru verbe precum *a se apropia*, *a se asemăna*, *a cerceta*, *a cugeta*, *a curma*, *a cuvânta*, *a depărta*, *a împreuna*, *a împrumuta*, *a înceta*, *a lucra*, *a lumina*, *a tămâia*, *a turbura* etc. (Zamfir 2005: 293–327). Forma *lucru* se mai înregistrează şi astăzi în Ardeal, în timp ce în restul ţării şi în limba literară se foloseşte forma *lucrez*.

Unele verbe, după cum prezintă sau nu în conjugare sufixul -*ez*-, se deosebesc semantic: *acord* [atenţie] şi *acord* [predicatul cu subiectul], dar *acordez* [un instrument muzical]; *manifest* [interes] „arăt“, dar *manifestez* [pentru pace] „particip la o manifestaţie“; *ordon* [subalternilor] „dau un ordin“, dar *ordonez* [lucrurile în cameră] „pun ordine“; *însemnez* „aplic un semn de recunoaştere“ sau „notez prin scris sau alte semne“, dar *înseamnă* „are o anumită semnificaţie“ (Dindelegan 1987: 81–82).

57. „Dacă chiar *copi*eaz*ă* omul ceva, măcar să pună sursa, este mai frumos aşa.“ (www.add-at-work.com, 9.01.2010)

În utilizarea verbului *a copia*, se mai poate înregistra o greşeală, de data aceasta în utilizarea formei cu sufix. La indicativ prezent, persoana a 3-a sg. şi pl., forma corectă a verbului *a*

copia este *copi*ază, nu *copi*ează. Greşeala se produce din cauza faptului că, în cazul celor mai multe verbe de acelaşi tip, apare în structura sufixului alternanța vocalică *e/ea* la persoana a 3-a (vezi *ateriz*ez vs *ateriz*ează, *desen*ez vs *desen*ează, *lucr*ez vs *lucr*ează). Şi în flexiunea verbului *a copia* se produce alternanța *e*/*ea*, dar, din cauza lui -*i*- din radical, aceasta suferă o modificare fonetică ([kopie̯ază] > [kopii̯ază] > [kopiază]). Aceeaşi greşeală poate apărea în cazul verbelor *a aprecia*, *a detalia*, *a sublinia* (corect: *apreciază*, *detaliază*, *subliniază*).

58. „*Bănui* că aşa a fost politica.“ (Realitatea TV, 30.06.2011)

Verbele terminate la infinitiv în -*i* se încadrează în două clase: unele se conjugă la indicativ prezent şi la conjunctiv prezent cu sufixul -*esc*- (-*eşt*-), celelalte, fără acest sufix.

Multe verbe cunosc în uz variante cu sau fără sufixul -*esc*-: *bănuie* şi *bănuieşte*, *cheltuie* şi *cheltuieşte*, *chinuie* şi *chinuieşte*, *dezvăluie* şi *dezvăluieşte*, *îngăduie* şi *îngăduieşte*, *sforăie* şi *sforăieşte*, *stăruie* şi *stăruieşte*, *tăinuie* şi *tăinuieşte*, *revizuie* şi *revizuieşte* etc. Dintre variantele date, DOOM[2] le recomandă uneori pe cele fără -*esc*- (*dezvăluie*, *îngăduie*, *sforăie*, *stăruie*), alteori pe cele cu -*esc*- (*bănuieşte*, *revizuieşte*, *tăinuieşte*), iar în unele cazuri acceptă ambele forme (*chinuie* şi *chinuieşte*, *cheltuie* şi *cheltuieşte*). Sufixul apare la formele de pers. 1 sg., 2 sg., 3 sg. şi pl. şi prezintă alternanța *sc*/*şt* când este urmat de una dintre desinențele -*i* sau -*e*: *eu bănuiesc*, *tu bănuieşti*, *el bănuieşte*, *ei bănuiesc*.

Oscilația dintre formele fără sufixul -*esc*- şi cele cu -*esc*- nu este nouă în limbă. Asemenea oscilații au existat în toată istoria limbii. În secolele al XVI-lea–al XVII-lea, se întâlneau ambele forme în cazul unor verbe ca *a despărți*, *a împărți*, *a învălui*, *a luci*, *a pipăi*, *a răpi*, *a simți*, *a slobozi*, *a străluci*, *a suferi*, *a trebui* (Zamfir 2005: 334–356).

Foarte rar, verbele cu -*i* la infinitiv au sensuri diferite, în funcție de prezența sau de absența sufixului -*esc*-; conform DOOM[2], *îndoiesc* „dublez“ şi *mă îndoiesc* „ezit“, dar *îndoi* „împăturesc, încovoi“; *mântuie* (pop.) „termină“, dar *mântuie* şi

mântuieşte „izbăveşte; vindecă"; *ticăie* „face tic-tac", dar *tică-ieşte* (pop.) „lucrează încet". E puţin probabil însă ca vorbitorii să diferenţieze semantic cele două forme verbale din fiecare pereche menţionată şi să le utilizeze ca atare.

59. „Ar fi trebuit *să aibe* urme la gât." (OTV, 17.05.2011)

Verbul *a avea* are la conjunctiv prezent forma literară *să aibă* şi câteva variante populare, neacceptate de normă: *să aibe*, *să aive*, *să aivă*. Aceste variante conţin o desinenţă nepotrivită (*să aib*e) şi/sau un radical cu formă incorectă (*să* aive, *să* aiv*ă*).

De ce verbul *a avea* trebuie să aibă la conjunctiv prezent, pers. a 3-a sg. şi pl., desinenţa -*ă*, şi nu -*e*, ca în exemplul-titlu? Pentru a răspunde la această întrebare, este necesar să comparăm, pe de o parte, conjunctivul cu indicativul şi, pe de altă parte, verbul *a avea* cu alte verbe terminate la infinitiv în -*ea* sau în -*a*.

Formele de conjunctiv prezent sunt identice cu cele de indicativ prezent, la care se ataşează *să*. Singurele forme diferite de cele de indicativ prezent apar, indiferent de clasa de conjugare, la pers. a 3-a sg. şi pl. Astfel, dacă la indicativ prezent, forma de pers. 3 sg. are desinenţa -*e*, la conjunctiv prezent aceasta are desinenţa -*ă*, iar dacă forma de pers. a 3-a sg. are la indicativ prezent desinenţa -*ă*, la conjunctiv prezent apare desinenţa -*e*. În plus, la conjunctiv prezent, pers. a 3-a sg. şi pl. sunt întotdeauna identice. A se compara paradigmele:

Pers. şi nr.	A CÂNT*A*		A TĂC*EA*	
	Indicativ prezent	Conjunctiv prezent	Indicativ prezent	Conjunctiv prezent
1 sg.	*cânt*	*să cânt*	*tac*	*să tac*
2 sg.	*cânţi*	*să cânţi*	*taci*	*să taci*
3 sg.	*cânt*ă	*să cânt*e	*tac*e	*să tac*ă
1 pl.	*cântăm*	*să cântăm*	*tăcem*	*să tăcem*
2 pl.	*cântaţi*	*să cântaţi*	*tăceţi*	*să tăceţi*
3 pl.	*cânt*ă	*să cânt*e	*tac*	*să tac*ă

Când radicalul se termină în vocală, verbele prezintă identitatea ind. prez. pers. 3 = conj. prez. pers. 3: *el/ei descuie – să descuie*, *el/ei taie – să taie*, *el/ei suie – să suie*.

Verbul *a avea* are la conjunctiv prezent pers. a 3-a, ca toate verbele terminate în -*ea* la infinitiv, desinența -*ă*: *să aibă*. Utilizarea desinenței -*e* se poate explica prin analogie cu verbele cu infinitivul în -*a*, care, la conjunctiv, au, față de indicativ, desinența -*e* (*el cântă – să cânte*, *el mănâncă – să mănânce*).

Verbul *a avea* prezintă în flexiune o formă de conjunctiv diferită de cea de la indicativ la pers. a 3-a sg. şi pl. şi în ceea ce priveşte radicalul: *el* ar*e* – *să* aib*ă*, *ei* a*u* – *să* aib*ă*. Formele cu -*v*- ale radicalului de la conjunctiv prezent *să aivă* şi *să aive* nu sunt corecte. Alte forme din paradigma verbului *a avea*, neregulat sub aspectul radicalului, prezintă însă -*v*- (av*ea*, av*em*, av*eam*, av*ui*, av*ut*, av*ând*).

Forma *să aibe* cunoaşte destul de puține atestări în limba veche. În perioada 1640–1780, această formă era rară în comparație cu *să aibă* (Frâncu 2009: 314).

60. „Preşedinții *se succed*, poporul rămâne dezamăgit." (www.financiarul.ro, 6.04.2011)

Acelaşi tip de greşeală care apare în utilizarea verbului *a succeda* din titlu apare şi la verbul *a preceda*, ca în exemplul: „Românii păstrează cu sfințenie obiceiuri strămoşeşti care *preced* sărbătorile de iarnă" (www.mediasinfo.ro, 23.10.2010).

La cele două verbe, mai apare o greşeală ce se poate observa în enunțul: „Replica *succede*, dar şi *precede*" (blogfilozofie.com, 8.01.2011).

Corecte ar fi fost, în toate exemplele date, formele de pers. a 3-a, atât pentru singular, cât şi pentru plural, (*se*) *succedă* şi *precedă*.

Cele două verbe au pus probleme de încadrare într-o clasă de conjugare sau în alta din cauza oscilațiilor care apar între unele forme din flexiune. În gramatica sa din 1943, Iorgu Iordan arăta că o serie de verbe neologice (*a coincida*, *a conceda*, *a corija*, *a discerna*, *a diviza*,

a poseda, *a preceda*, *a proceda*, *a succeda*) se întâlnesc atât cu forme de conjugarea I (cu infinitivul în -*a*), cât şi cu forme de conjugarea a III-a (cu infinitivul în -*e*), iar dintre acestea variantele cu infinitivul în -*a* sunt totuşi mai frecvente. Referindu-se însă la raportul dintre indicativ şi conjunctiv, Iorgu Iordan menționează că cele mai multe, inclusiv *a preceda*, prezintă la pers. a 3-a indicativ şi conjunctiv forme specifice conjugării a III-a: *precede – să preceadă*, iar altele, printre care *a succeda*, „forme şovăitoare": *succedă* şi *succede*, respectiv *succede* şi (*să*) *succeadă*. Deşi apreciază că mai frecvente sunt variantele care se încadrează în conjugarea a III-a (*succede* – (*să*) *succeadă*), sub influența verbului moştenit *a purcede*, lingvistul recomandă, fără a combate o formă sau alta, să nu se amestece variantele care ar aparține unei conjugări cu cele aparținând altei conjugări, adică să se folosească fie *succedă* – (*să*) *succede*, fie *succede* – (*să*) *succeadă* (Iordan 1943: 129, 138–139).

În lucrările normative actuale, se indică formele de infinitiv cu sufixul -*a*: *a preceda*, *a succeda*. Aceste verbe trebuie să aibă la indicativ prezent formele *el precedă*, *ei precedă*, respectiv *el succedă*, *ei succedă* (după modelul *el cântă*, *ei cântă*), iar la conjunctiv, ar trebui să prezinte formele *el să precede*, *ei să precede*, respectiv *el să succede*, *ei să succede* (după modelul: *el să cânte*, *ei să cânte*). Cu toate acestea, limba literară a impus „o soluție mixtă" (Gruiță 1994: 19): formele de indicativ prezent *el precedă*, *ei precedă* (respectiv *el succedă*, *ei succedă*) corespund conjugării I, cu infinitivul în -*a* (la fel ca *el cântă*, *ei cântă*), iar formele de conjunctiv prezent *el să preceadă*, *ei să preceadă* corespund conjugării a III-a, cu infinitivul în -*e* (la fel ca *el să meargă*, *ei să meargă*).

Mai-mult-ca-perfectul

61. „După douăzeci de minute, noi *primisem* şase cartonaşe galbene." (tvt89.bridgeman.ro)

Precum regulile din sport, şi regulile gramaticale trebuie respectate, pentru a nu fi sancționați. Regula de la care se abate autorul comentariului din titlu este următoarea: la mai-mult-ca-perfect, la persoanele 1, a 2-a şi a 3-a pl., trebuie să apară desinența -*ră*-, de aceea corect era *primiserăm*.

La persoana a 3-a plural, desinența *-ră-* este necesară şi pentru a o deosebi de persoana a 3-a singular. Omiterea ei are ca efect producerea dezacordului, aşa cum s-a întâmplat în exemplul: „Ele intraseră, iar ei le *făcuse* cu ochiul celor două fete“ (tokio-hotel.forumz.ro, 16.01.2011).

Uneori, tot la mai-mult-ca-perfect, apare greşela inversă, adică folosirea desinenței *-ră-* la singular. În exemplul următor, greşeala se produce în ambele sensuri, întâi nu e folosită desinența *-ră-*, iar apoi e folosită în plus: „Trecuseră doi ani în care *nu ne văzusem*… se schimbase şi el, *mă schimbaserăm* şi eu“ (www.zang.ro, 16.03.2010). Corecte erau formele *nu ne văzuserăm*, respectiv *mă schimbasem*.

62. „La un moment dat, chiar tu *spusesei* că *luasei* câteva kilograme bune.“ (Pro TV, 11.07.2011)

În enunțul din titlu, apare de două ori greşeala care priveşte desinența de pers. a 2-a sg. la mai-mult-ca-perfect.

Forma verbală de pers. a 2-a sg., la indicativ mai-mult-ca-perfect, are desinența *-şi*, prin urmare ar fi trebuit să se folosească *spuseseşi* şi *luaseşi*. Greşeala se explică prin analogie cu alte forme din flexiunea verbului, care au la pers. a 2-a sg. desinența *-i*, nu *-şi*. Să se compare formele evidențiate în titlu cu *spui*, *iei* (indicativ prezent), *spuneai*, *luai* (indicativ imperfect), *să spui*, *să iei* (conjunctiv prezent).

Perfectul simplu

63. „Dacă aşa *făcui* tu, asta nu înseamnă că aşa facem toți.“ (www.dacia.club.ro, 2.05.2008)

Deşi mai rar decât la mai-mult-ca-perfect, utilizarea greşită a desinenței *-i* în loc de *-şi* la pers. a 2-a sg. se constată şi la perfectul simplu. Apropierea ca formă dintre cele două timpuri verbale ale indicativului (mai-mult-ca-perfectul prezintă în plus față de perfectul simplu sufixul *-se-*) explică şi apariția unei greşeli de acelaşi tip. Verbul *a face*, bunăoară, se foloseşte greşit

la perfect simplu, ca în titlu, dar şi la mai-mult-ca-perfect, ca în: „Tu probabil nu-ți *făcusei* planuri mari pentru sufletul tău" (www.femeia.ro).

> Perfectul simplu, se ştie, este folosit în Oltenia pentru a indica o acțiune care s-a petrecut în trecutul apropiat, nedepăşind intervalul unei zile. În afara acestui context geografic, perfectul simplu nu indică decât un raport de anterioritate față de momentul vorbirii, neprecizat. Perfectul simplu este utilizat adesea glumeț sau ironic, la persoana a 2-a: „Perfectul simplu, fie pentru că e întâlnit numai în scrisul solemn, fie pentru că se râde pe seama oltenilor care-l întrebuințează în vorbire, se foloseşte cu ironie în locul prezentului: *venişi, ai?*, se spune cuiva care a întârziat; *făcuşi ispravă!* E caracteristic că această valoare apare în general la persoana a 2-a (totuşi se zice *o făcui!* «am făcut o greşeală»), ceea ce se explică pe de o parte prin faptul că ironia priveşte de obicei pe convorbitor, pe de altă parte prin aceea că în limba scrisă perfectul simplu nu apare în dialog, deci la persoana a 2-a este încă mai neobişnuit decât la celelalte" (Graur 1973: 127–128).

64. „El *venii* şi se băgă în sufletul ei, îşi puse o lăbuță pe spatele ei şi adormi torcând fericit." (buline-movulii.blogspot.com, 25.10.2011)

Fragmentul dat în titlu este finalul unei „încercări literare", aşa că utilizarea perfectului simplu se justifică. Problema, în această bucățică de poveste, este că unul dintre verbele la perfect simplu e scris greşit. Acest verb trebuie scris *veni*, tot cu un *-i*, aşa cum a fost scris, corect, *adormi*.

Această greşeală apare destul de frecvent la verbele cu infinitivul în *-i* cel puțin din două motive. O cauză e aceea că *-i* final de perfect simplu este accentuat şi formează silabă (*ve-ni*, *ci-ti*), fiind, în consecință, *-i* sonor (față de *-i* din (*tu*) *adormi*, *visezi*, care este „şoptit"), iar cel care scrie simte această diferență şi o marchează grafic prin doi *i*. Pe de altă parte, în paradigma perfectului simplu al verbelor cu infinitivul în *-i* există o formă, cea de persoana 1 sg., care se scrie cu doi *i* (unul fiind sufixul, iar al doilea, desinența): *venii*. Comparând un verb

cu infinitivul în -*i* cu verbe având alt sufix de infinitiv, se poate înțelege de ce, la perfectul simplu, forma de persoana 1 sg. a verbului (*a*) *veni* se scrie cu doi *i*, iar cea de persoana a 3-a sg., cu un *i*. Desinențele (care indică persoana şi numărul) sunt aceleaşi, dar diferă sufixul de perfect simplu (-*a*-/-*ă*-, -*u*-, -*se*-, -*i*- sau -*â*-) care le precedă:

Pers. şi nr.	Inf.: -*a* *a cânta*	Inf.: -*ea* *a tăcea*	Inf.: -*e*		Inf.: -*i* *a citi*	Inf.: -*î* *a coborî*
			a face	*a merge*		
1 sg.	*cânt-a-i*	*tăc-u-i*	*făc-u-i*	*mer-se-i*	*cit-i-i*	*cobor-â-i*
3 sg.	*cânt-ă-Ø*	*tăc-u-Ø*	*făc-u-Ø*	*mer-se-Ø*	*cit-i-Ø*	*cobor-î-Ø*

Din compararea verbelor de mai sus, reiese că sufixului -*i*- de perfect simplu i se ataşează, la pers. 1 sg., desinența -*i*, iar la pers. a 3-a sg., desinența -*Ø*; de aceea, cele două forme se scriu diferit: cu doi *i*, respectiv cu un *i*.

Imperfectul

65. „De ziua ta, *vroiam* să îți reamintesc să nu uiți niciodată de unde ai plecat." (www.ofelicitare.ro)

Tot în zi de sărbătoare, de 1 iunie, o reporteră îl întreba pe un copil: „Ce *vroiai* să faci?" (Antena 1, 1.06.2011).

O greşeală de acest tip se înregistrează foarte des în limba actuală. Atât de frecvent sunt folosite formele verbale *vroiam*, *vroiai*, *vroia*, *vroiați*, *vroiau*, încât mulți poate nici nu îşi imaginează că ar fi greşite.

Formele de imperfect menționate sunt hibride, rezultate din interferența a două verbe: *a vrea* şi *a voi*. Verbul *a vroi*, de la care s-ar obține aceste forme, nu este înregistrat în DOOM[2] (în DEX 1996 şi în MDA 2003, care nu sunt dicționare normative, *a vroi* este totuşi menționat, ca variantă coruptă a lui *a voi*). De altfel, exceptând imperfectul, alte forme de la acest verb, precum *vroiesc*, *am vroit*, *aş vroi* etc., se folosesc mult mai rar (căutarea pe motorul Google arată că asemenea forme există,

dar sunt atestate de puține ori). Prin urmare, corecte sunt numai formele de imperfect de la verbul *a vrea* şi de la verbul *a voi*, indicate în tabelul de mai jos:

Persoană şi număr	A VREA	A VOI
1 sg.	*vream*	*voiam*
2 sg.	*vreai*	*voiai*
3 sg.	*vrea*	*voia*
1 pl.	*vream*	*voiam*
2 pl.	*vreați*	*voiați*
3 pl.	*vreau*	*voiau*

De ce se utilizează formele de imperfect nerecomandate, în locul celor obținute de la unul dintre verbele *a vrea* şi *a voi*, şi de ce sunt atât de frecvente? Pe de o parte, imperfectul verbului *a vrea* se evită din cauza formelor identice cu formele de prezent (prez. *eu vreau* = imperf. *ei vreau*; prez. *el vrea* = imperf. *el vrea*); pe de altă parte, utilizarea verbului *a voi* la imperfect, dar a lui *a vrea* la prezent ar fi considerată de vorbitori ca nefirească. Pentru consecvență, ar trebui să se utilizeze atât la indicativ prezent, cât şi la imperfect, fie verbul *a vrea*, fie verbul *a voi*. Or, acest lucru se constată foarte rar. Atât formele de imperfect ale verbului *a vrea*, cât şi formele de prezent ale verbului *a voi* (*voiesc*, *voieşti*, *voieşte*, *voim*, *voiți*, *voiesc*) sunt simțite de vorbitori ca învechite şi, de aceea, sunt evitate.

Viitorul

66. „*Or să* vă *ajute* nişte cunoştințe.“ (Pro TV, 20.07.2011)

Un tip de viitor, folosit mai ales în limba vorbită, este alcătuit dintr-un element invariabil *o* şi forma de conjunctiv: *o să ajut*, *o să ajuți*, *o să ajute*, *o să ajutăm*, *o să ajutați*, *o să ajute*.

La persoana a 3-a plural, acest viitor colocvial se întâlneşte frecvent în varianta cu elementul *or*, în loc de *o*. Formulări precum cea din titlu sau din exemplele următoare, deşi frecvente, nu sunt corecte: „Să vedeți ce *or să crească* prețurile la

iarnă!“ (forum.ele.ro, 31.01.2011), „Încet, încet, *or să se schimbe* lucrurile“ (f-81-kma.blogspot.com, 5.02.2011), „Atunci ce *or să* mai *spună*?“ (www.evz.ro, comentariu, 20.06.2011).

Folosirea elementului *or* în loc de *o* se explică prin hipercorectitudine, prin nevoia (şi grija) vorbitorului de a diferenția singularul de plural. Cum forma conjunctivului din structura acestui tip de viitor este identică la persoanele a 3-a singular şi plural (*el să ajute – ei să ajute*), numai auxiliarul ar putea să le diferențieze. În plus, forma cu *or* a acestui tip de viitor îşi găseşte sprijin în altă formă, întâlnită în paradigma aşa-numitului viitor popular, care, la persoana a 3-a plural, prezintă elementul *or* (urmat de infinitiv): *or ajuta*, *or creşte* ş.a.

Conjunctivul perfect

67. „Sper ca autorul articolului *să fii greşit*…“ (www.economie.hotnews.ro, comentariu, 18.08.2010)

Nu se ştie dacă autorul articolului a greşit, dar cert e că cititorul articolului care a comentat pe marginea respectivului articol a greşit când a scris *fii* în loc de *fi*.

Greşeala apare din cauză că se confundă forma verbului *a fi* la conjunctiv prezent, pers. a 2-a sg. ((*tu*) *să fii*), cu auxiliarul *fi*, identic cu infinitivul, din componența conjunctivului perfect. Acest auxiliar este invariabil, prin urmare se scrie cu un *i* la toate persoanele: (*eu*) *să fi greşit*, (*tu*) *să fi greşit*, (*el*) *să fi greşit*, (*noi*) *să fi greşit*, (*voi*) *să fi greşit*, (*ei*) *să fi greşit*. În schimb, verbul *a fi* la conjunctiv prezent, pers. a 2-a sg. se scrie cu doi *i* – (*tu*) *să fii* –, pentru că unul face parte din radical, iar celălalt este desinența care marchează persoana şi numărul. Această formă apare la modul conjunctiv prezent, pers. a 2-a sg., dacă verbele (numai cele tranzitive) sunt utilizate la diateza pasivă, situație în care este exprimat (sau măcar subînțeles) şi autorul acțiunii (redat prin complementul de agent): „Trebuie *să fii ascultat* de părinți“, „Nu poți *să fii înțeles* [de nimeni]“. Nu trebuie deci confundată forma verbului la conjunctiv prezent, diateza pasivă, cu forma de conjunctiv perfect (compară

exemplele de mai sus cu exemplele următoare, care conțin aceleaşi verbe la conjunctiv perfect: „Nu-şi aminteşte *să fi ascultat* acea melodie“, „Nu spera *să fi înțeles* ce i-a spus“).

Imperativul

68. „*Nu fă* şi tu greşeala asta!“ (www.tya-kid.blogspot.com)

Ca să nu facem şi noi această greşeală, trebuie să respectăm regula potrivit căreia, la modul imperativ, forma negativă de pers. a 2-a sg. nu se obține de la forma afirmativă (*fă*, în cazul de față) precedată de adverbul de negație *nu*, ci de la forma de infinitiv a verbului (*a*) *face* precedată de *nu*; de aceea, forma corectă de imperativ negativ la pers. a 2-a sg. este *nu face*! Acest tipar (care reprezintă o excepție în sistemul conjugării româneşti, pentru că la toate celelalte moduri şi timpuri, inclusiv la imperativ pers. a 2-a pl., forma negativă se construieşte de la cea afirmativă, precedată de *nu*) funcționează la toate verbele: *ia*! – *nu lua*!, *mănâncă*! – *nu mânca*!, *mergi*! – *nu merge*!, *sari*! – *nu sări*!, *vino*! – *nu veni*! etc. *Nu fă*, precum şi *nu du*, *nu zi* sunt forme greşite de imperativ negativ, întâlnite frecvent în uz. Acestea se explică prin analogie cu formele afirmative de imperativ, pers. a 2-a sg.: *du*, *fă*, *zi*.

În cazul verbelor *a duce*, *a face*, *a zice*, precum şi al verbelor derivate de la ele (ex.: *a reduce*, *a desface*, *a prezice*), formele afirmative de imperativ, pers. a 2-a sg., sunt neregulate, pentru că nu sunt identice cu indicativul prezent, pers. a 2-a sau a 3-a sg., ca în cazul verbelor regulate; compară, pe de o parte, *tu fugi* – *fugi*! sau *el opreşte* – *opreşte*! cu, pe de altă parte, *tu duci*/*el duce* – *du*!, *tu faci*/*el face* – *fă*! sau *tu zici*/*el zice* – *zi*!

Formele neregulate *du*, *fă* şi *zi* sunt moştenite din latină: *du* < lat. *duc*, *fă* < lat. *fac*, *zi* < lat. *dic* (Graur 1968: 202). Formele de imperativ negativ construite de la infinitiv *nu duce*, *nu face*, *nu zice* au fost impuse după modelul majorității verbelor, pentru că *nu du*, *nu fă*, *nu zi* sunt atestate şi în limba veche, şi în dialectele sud-dunărene (Avram 2005 [1985]: 198–204).

69. „*Fi* sincer şi mărturiseşte: tu cum ai fost promovat?" (www.observatorulph.ro)

De ce trebuie scris verbul *a fi* cu doi *i* la imperativ, persoana a 2-a singular? Pentru a înțelege, e necesar să comparăm acest verb cu alte verbe la modul imperativ. În general, formele afirmative de imperativ la pers. a 2-a sg. şi pl. sunt identice cu forme de indicativ prezent. Astfel, forma afirmativă de imperativ pers. a 2-a sg. este aceeaşi cu forma de indicativ prezent, pers. a 2-a sg. ((*tu*) *mergi* – *mergi*!) sau pers. a 3-a sg. ((*el*) *cântă* – *cântă*!), iar forma afirmativă de imperativ pers. a 2-a pl. este identică întotdeauna cu forma de indicativ prezent, pers. a 2-a pl. ((*voi*) *mergeți* – *mergeți*!, (*voi*) *cântați* – *cântați*!).

Verbul neregulat *a fi* se distinge prin faptul că nu prezintă forme de imperativ identice cu cele de indicativ, ci cu cele de conjunctiv: *fii*! – (*să*) *fii*, *fiți*! – (*să*) *fiți*. Forma de pers. a 2-a sg. imperativ se scrie, ca şi cea de conjunctiv, cu doi *i*, întrucât un *i* face parte din radical, iar al doilea este desinența care indică persoana şi numărul. Acest lucru se observă uşor comparând, în paradigma imperativului, forma de pers. a 2-a sg. *fi*i (care are desinența -*i*) cu cea de pers. a 2-a pl. *fi*ți (cu desinența -*ți*) sau comparând forma de pers. a 2-a sg. a conjunctivului prezent *să fii* cu celelalte persoane din paradigmă, marcate prin alte desinențe adăugate radicalului *fi*-: (*eu*) *să fi*u, (*el*) *să fi*e, (*noi*) *să fi*m, (*voi*) *să fi*ți, (*ei*) *să fi*e.

Spre deosebire de verbul *a fi*, la imperativ, pers. a 2-a sg., verbul *a zice* se scrie cu un *i*, nu cu doi, cum greşit a scris un blogger: „*Zii* ceva, nu filozofa aiurea!" (www.makavelis.ro, 25.11.2008). Forma *zi* de imperativ este moştenită din latină (vezi *supra*, **68**).

70. „Fii inteligent, *nu fii* violent!" (www.spune.org)

În acest enunț, verbul *a fi*, folosit la modul imperativ, pers. a 2-a sg., a fost scris corect la forma afirmativă, dar incorect la forma negativă.

Imperativul este, aşa cum am mai arătat, singurul mod care are forme diferite la pers. a 2-a sg., după cum este afirmativ sau negativ, pentru că forma negativă de imperativ pers. a 2-a sg. se construieşte de la infinitiv. Pentru a verifica regula enunțată, să se observe perechile: *ascultă*! – *nu asculta*!, *rămâi*! – *nu rămâne*!, *taci*! – *nu tăcea*!, *vorbeşte*! – *nu vorbi*!

Conform regulii, forma negativă de imperativ, pers. a 2-a sg. a verbului *a fi* nu este aceeaşi cu forma afirmativă (precedată de *nu*), ci cu infinitivul, scris cu un *i* (*nu fi*! – (*a*) *fi*).

Unii cunosc această regulă şi, din grija de a scrie corect, o aplică şi în cazul formei negative de conjunctiv cu valoare de imperativ. Aşa se explică probabil greşeala din exemplul „*Să nu fi* surprins dacă sună imediat!“ (www.arta-impacarii.info), unde forma de conjunctiv a verbului *a fi*, chiar dacă are valoare de imperativ, trebuia scrisă cu doi *i*, întocmai ca forma afirmativă corespondentă: *să fii* – *să nu fii*.

Trecerea verbelor de la conjugarea a II-a (cu sufixul *-ea* la infinitiv) la conjugarea a III-a (cu sufixul *-e* la infinitiv) şi invers

Printre greşelile frecvente, în limba actuală, se numără şi trecerea unui verb de la conjugarea a II-a la conjugarea a III-a şi invers.

De cele mai multe ori, verbele cu infinitivul în -*ea* migrează în clasa verbelor cu infinitivul în -*e*, această migrare fiind favorizată, pe de o parte, de faptul că asemănările din flexiunea celor două clase sunt foarte mari, iar, pe de altă parte, de numărul mic de verbe cu infinitivul în -*ea*, care sunt atrase de cealaltă clasă, mult mai bogată. Clasa verbelor cu infinitivul terminat în -*ea* cuprinde şaisprezece verbe vechi (*a avea*, *a bea*, *a cădea*, *a durea*, *a încăpea*, *a mânea*, *a părea*, *a plăcea*, *a putea*, *a scădea*, *a străvedea*, *a şedea*, *a tăcea*, *a vedea*, *a vrea*, *a zăcea*), la care se adaugă derivate cu prefixe noi de la acestea (*a apărea*, *a compărea*, *a dispărea*; *a decădea*, *a revedea*; *a complăcea* etc.) (Brâncuş 1976: 490).

71. „Iubirea poate *apare* la cele mai neaşteptate vârste şi din cele mai neaşteptate direcţii.“ (www.121.ro, comentariu, 20.02.2007)

Forma de infinitiv din exemplul-titlu ilustrează migrarea verbului de conjugarea a II-a *a apărea* în clasa verbelor de conjugarea a III-a, cu sufixul -*e* la infinitiv. În enunţurile următoare, unde infinitivul face parte din structura condiţionalului prezent şi din cea a viitorului, întâlnim aceeaşi greşeală: „Cum mi-*ar place* să mor?“ (www.intelepciune.ro), „Veniturile bugetarilor *vor scade*“ (www.advocate.ro, 5.10.2009), „Legea tichetelor medicale *va prevede* plata serviciilor la cerere“ (www.sfatulmedicului.ro, 12.03.2010). Este evident că, în exemplele date, formele corecte ar fi fost: *ar plăcea*, *vor scădea*, *va prevedea*.

Spre deosebire de gruparea din titlu a verbului *poate* cu forma de infinitiv incorectă *apare*, gruparea identică *poate apare* este corectă când *poate* este adverb (substituibil cu adverbul *probabil*), iar *apare* este verb la indicativ prezent, pers. a 3-a sg. (ca în „Să sperăm că *poate apare* soarele şi pe strada noastră!“).

72. „Se aude un sunet ciudat, ca şi cum *ar bătea* ceva la motor.“ (www.scuteristi.ro, forum, 05.07.2010)

Dacă greşeala de mai sus consta în trecerea unui verb de conjugarea a II-a în clasa verbelor de conjugarea a III-a („poate *apare*“, în loc de „poate *apărea*“), cea din enunţul din titlu se produce în sens invers, adică un verb de conjugarea a III-a (*a bate*) la condiţional prezent (formă verbală care conţine infinitivul) trece în clasa verbelor de conjugarea a II-a, deci prezintă sufixul -*ea*. Prin schimbarea clasei de conjugare a verbului *a bate*, se realizează alternanţa vocalică *a/ă* din radical (*bat – aş bătea*, la fel ca la verbul de conjugarea a II-a *a tăcea*: *tac – aş tăcea*), iar accentul se deplasează de pe radical pe sufix (*ar bătea*, la fel ca *ar tăcea*, faţă de *ar bate*).

Trecerea verbului *a bate* în clasa verbelor de conjugarea a II-a se observă şi în exemplul următor: „Vrem *să* îi *bătem* iarăşi pe rapidişti“ (www.prosport.ro, 4.08.2008). Forma greşită de

conjunctiv prezent *să bătem*, ca şi *ar bătea* din titlu, corespunde infinitivului greşit *a bătea* (nu infinitivului *a bate*).

73. „E o ştire de bine, *credeți*-mă!“ (TVR 2, 3.03.2011)

Migrarea unor verbe de conjugarea a III-a, cum este *a crede*, în clasa verbelor de conjugarea a II-a poate fi ilustrată şi de formele lor de imperativ. Verbele de conjugarea a III-a sunt caracterizate prin accent pe radical: *credeți*!, *scrieți*!, *țineți*!, *ziceți*!; or, schimbarea locului accentului (*credeți*!, *scrieți*!, *țineți*!, *ziceți*!) indică trecerea în clasa verbelor de conjugarea a II-a, terminate în *-ea* la infinitiv (*a dispărea*, *a tăcea*), care au accent pe sufix (*dispăreți*!, *tăceți*!). Un factor care antrenează deplasarea accentului îl reprezintă ataşarea pronumelui personal, formă neaccentuată, la verb, gruparea rezultată manifestându-se ca un singur cuvânt (*credeți*!, dar *credeți-m*ă!; *scrieți*!, dar *scrieți-ne*! ş.a.).

În cazul unor verbe folosite la imperativ, faptul că sunt atrase în altă clasă de conjugare are şi altă consecință. În exemplul „*Făceți*-i o declarație de dragoste!“ (OTV, 2.05.2011), trecerea verbului *a face* de la o conjugare la alta determină nu numai schimbarea locului accentului (*făceți*, față de forma corectă *faceți*), ci şi producerea alternanței vocalice *a*/*ă* în radical (*f*a*ceți* vs *f*ă*ceți*), ca şi cum infinitivul ar fi *a făcea*.

Greşeala poate apărea şi la formele identice de indicativ prezent sau conjunctiv prezent persoana a 2-a plural ((*să*) *credeți*, în loc de (*să*) *credeți*; (*să*) *țineți*, în loc de (*să*) *țineți* ş.a.).

Concurența dintre cele două conjugări nu este nouă. Valeria Guțu Romalo (2002: 96) arată că procesul de trecere de la conjugarea a II-a spre a III-a şi invers se manifestă încă din latină.

Verbe reflexive

Unele verbe se folosesc în mod incorect însoțite de marca reflexivă *se* (*a se râde*, *a se merita*, *a se exista*). Explicațiile care se pot da pentru apariția acestei greşeli sunt, pe de o parte, de natură gramaticală, pe de altă parte, de natură stilistică.

74. „*O să vă conversați* mai mult în contradictoriu." (Pro TV, 3.06.2011)

Prezentatoarea horoscopului ar fi trebuit să spună *o să conversați*, fără reflexivul *vă*, pentru a se fi adresat corect reprezentanților unei anumite zodii. Verbul *a conversa* este nereflexiv, prin urmare forme ca *mă conversez*, *te conversezi*, *se conversează*, *ne conversăm*, *vă conversați*, *se conversează* sunt greşite. Marca reflexivă e însă obligatorie când verbul este impersonal (nu are subiect personal), având în această ipostază o formă unică de pers. a 3-a sg., ca în exemplele: „La o cafea, *se conversează* plăcut întotdeauna" (cu sensul „Toată lumea conversează plăcut la o cafea"), „În biroul nostru, *se conversează* pe orice temă" (cu sensul „În birou, noi toți conversăm pe orice temă"). Dacă în ultimele două exemple *se conversează* e folosit corect, în schimb, într-un enunț ca „Andrei *se conversează* toată ziua cu prietena lui", verbul are subiect personal (*Andrei*) şi trebuia utilizat fără *se*.

Greşeala afectează şi alte verbe, cum ar fi *a divorța*, *a risca*, *a merita*, *a exista*, *a râde*: „Dacă femeia nu mai acceptă situația, *se divorțează*, şi copiii rămân buimaci" (www.garbo.ro, forum, 18.09.2010), „Dacă doriți *să vă riscați*, încercați!" (www.gradina-florilor.ro, forum, 13.03.2011), „Nu *se merită* să trăieşti în România" (www.razzvan.info, 22.02.2008), „Nu *se exista* înmormântare în sat fără prezența mea" (www.elady.ro/forums, 16.12.2008), „Nu voi uita cum *ne râdeam* ca nebunele" (silvia-pojoga.wordpress.com, 12.07.2011). În toate aceste exemple, este evident că nu trebuia să apară reflexivul.

La fel ca în cazul verbului *a conversa*, trebuie deosebite formele greşite de pers. a 3-a sg. cu reflexivul *se* – (*el*) *se divorțează*, *se riscă*, *se râde* –, de formele identice, dar corecte, în care *se* marchează impersonalizarea (în absența subiectului personal): „Cum *se divorțează* după noul Cod Civil?" (www.agentia.org, 1.04.2009), „Dacă nu se foloseşte o seringă cu dozajul corespunzător, *se riscă* să se ajungă la comă hipoglicemică (www.ziaruldeiasi.ro, 10.10.2007), „Vorbiți de pesimism,

dar la spectacol *se râde* foarte mult“ (teatrulazi.wordpress.com, 4.01.2010). În schimb, *a merita* cu sens impersonal („Pentru atâta lucru, *nu merită* să te deranjezi“) şi *a exista*, verb existențial, nu permit în niciun context asocierea cu *se*.

Atragem, de asemenea, atenția asupra distincției dintre construcțiile în care reflexivul este utilizat incorect şi cele în care are semnificație posesivă. Să comparăm exemplul dat mai înainte „Dacă doriți *să vă riscați*, încercați!“, unde reflexivul *vă* nu era necesar, cu exemplele, corecte, unde reflexivul indică posesorul: „*Vă* riscați viața [voastră]“, „*Ne* riscăm sănătatea [noastră]“.

În general, verbele cu reflexiv aparțin unui anumit registru stilistic, cei care le folosesc dorind să se exprime familiar, uneori ironic. Este elocvent exemplul verbului *a se criza* (utilizat, rar, şi fără reflexiv), creație recentă, neînregistrată în dicționarele actuale, care nu aparține limbii literare (Radu 2007: 185–186).

În cazul verbelor personale, vorbitorii simt probabil că, folosind reflexivul, marchează mai puternic implicarea celui care face acțiunea. În structura altor verbe, ca *a merita* sau *a exista*, apariția reflexivului se poate explica prin modelul verbelor impersonale inerent reflexive (*se cuvine*, *se întâmplă*) sau al celor cu impersonalitate dobândită contextual (*se crede*, *se ştie*, *se călătoreşte*, *se vine*). Formele reflexive incorecte sunt „scuzabile“ numai când intenția stilistică (ironia) este evidentă şi când sunt folosite într-un cadru de comunicare adecvat (nu poți folosi, de pildă, aceste forme la un curs, într-o emisiune de ştiri sau într-un discurs oficial).

Şi în limba veche, unele verbe se foloseau când cu forma reflexivă, când fără reflexiv, cum o dovedesc următoarele două exemple, extrase din acelaşi text, *Legenda duminicii*, conținând verbul *a* (*se*) *râde:* „Iar voi pre aceia nu-i miluiț, ci *vă râdeț* d-înşii“, dar „Şi svintele praznice ale mele nu cinstiți, ci ca copiii *râdeți* şi vă măscăriți“. Deşi pare o inovație actuală, utilizarea cu reflexiv a unor verbe se regăseşte şi în perioade anterioare. Acest lucru se poate afirma în legătură cu verbul *a risca*, a cărui utilizare reflexivă reprezintă, aşa cum arată Andreea Radu (2007: 187–188), reactualizarea unei forme mai vechi, întâlnită în secolul al XIX-lea, dar în alt registru, neliterar. Autoarea citează DLR, cu exemple din Negruzzi („Nimeni *nu s-ar fi riscat* a

merge pe jos singur pe uliți după ce înnopta“) şi din Ghica („Am hotărât… *să ne riscăm* singuri“).

Verbe impersonale

Verbele impersonale sunt de două tipuri: cu valoare impersonală inerentă, adică în orice context („*Se cuvine* să dăm unele explicații“, „*Nu se cade* a vorbi urât despre prieteni“) şi cu valoare impersonală dobândită în context în urma procesului de impersonalizare („*Se merge* pe jos“, „*Se ajunge* la timp“) sau de pasivizare („*Se ştie* cine este vinovatul“, „*Se cunosc* rezultatele“). Verbele impersonale nu pot avea subiect personal, iar unele dintre ele nici nu acceptă subiectul (*Tună*, „Îi *arde* de joacă“). Când au subiect, acesta poate fi exprimat prin propoziție conjuncțională („Rămâne *să mai analizăm situația*“), printr-o formă verbală nepersonală („Rămâne *de văzut*“, „Se aude *plouând*“, „Mi s-a întâmplat *a minți*“) sau prin echivalente nominale ale lor de tip *asta*, *faptul* („Mi s-a întâmplat *asta*“). Consecința caracteristicilor enumerate este aceea că verbele impersonale se folosesc doar cu formă de persoana a 3-a.

Unele verbe sunt personale într-un context, deci pot fi utilizate la persoane diferite, şi impersonale în alt context. În această situație se găseşte, de exemplu, verbul *a călători* din construcțiile „Ei *călătoresc* cu metroul“ (personal) vs „*Se călătoreşte* cu metroul“ (impersonal). Comparând cele două enunțuri, se observă că trecerea de la construcția personală la cea impersonală a avut ca efect dispariția subiectului *ei* şi apariția pronumelui reflexiv *se*.

Pentru că nu se are în vedere specificul acestor verbe, în uz apar uneori forme acordate, care sunt greşite, aşa cum vom arăta în comentariile exemplelor de mai jos.

75. „*Ne-am întâmplat* alături într-un mare furnicar de oameni.“ (ronada.com, 4.05.2008)

A se întâmpla este verb impersonal, deci nu poate apărea decât cu formă de persoana a 3-a: „*S-a întâmplat* să fim alături

într-un mare furnicar de oameni." În exemplul din titlu, s-a făcut greşit acordul cu pronumele *noi*, considerându-se că acesta e subiectul, neexprimat în context, al verbului *a se întâmpla*.

În textele din limba veche, verbul *a se întâmpla* este înregistrat şi ca verb personal: „Şi la tocmala nostru *s-au întâmplat* mulți oameni buni şi bătrâni" (*Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea*).

76. „Un tânăr de douăzeci de ani şi prietena lui de şaisprezece *erau* să-şi piardă viața azi-noapte călare pe o motocicletă." (Antena 1, 8.07.2011)

Spre deosebire de *a se întâmpla*, discutat mai sus, verbul *a fi* este, în funcție de context, personal sau impersonal. Ca verb personal, poate apărea la oricare dintre cele trei persoane, la singular şi la plural: „Ea *este* mereu aici", „Ei *sunt* atenți", „Noi *am fost* în Franța" etc. Când este impersonal, are formă unică de persoana a 3-a singular: „Dacă *e* să am noroc, am."

Formularea din titlu sau cea din exemplul „Ce-*s* cu pozele astea?" (forum.b-o.ro, 25.12.2005) conțin greşeli care constau în utilizarea verbului *a fi* ca verb personal, acordat cu un fals subiect.

În enunțul din titlu, secvența coordonată *un tânăr* [*de douăzeci de ani*] *şi prietena* [*lui de şaisprezece*] nu este subiectul multiplu al verbului *a fi*, ci al verbului subordonat *să piardă*: „Era *să*-şi *piardă* viața azi-noapte călare pe o motocicletă *un tânăr de douăzeci de ani şi prietena lui de şaisprezece*." De asemenea, în enunțul „Ce-*s* cu pozele astea?", subiectul nu este reprezentat de grupul *pozele astea*, ci de interogativul *ce*, prin urmare verbul trebuie folosit cu forma de singular „Ce-*i* cu pozele astea?" (vezi răspunsul la întrebare: „Cu pozele astea e *ceva*.").

Această greşeală este generată de fenomenul de hipercorectitudine: vorbitorul se teme să nu facă dezacord între predicat şi un presupus subiect la plural, aflat în proximitatea verbului; de aceea, foloseşte pluralul în locul singularului.

77. „Lui Petru îi *trebuiesc* cel puțin două mii de euro." (Prima TV, 9.06.2010)

Verbul *a trebui* este impersonal, dar devine şi personal, în unele contexte (*cf.* DOOM[2], p. XCVIII). În DOOM[2] şi în DIN, se indică, pentru utilizarea personală a verbului *a trebui*, formele de persoana a 3-a plural: *trebuiau* (imperfect), *trebuiră* (perfect simplu), *au trebuit* (perfect compus), *trebuiseră* (mai-mult-ca-perfect), *vor trebui* (viitor).

Prin urmare, sunt acceptabile construcții precum „Ei/Musafirii *trebuiau* să plece", „Ei *trebuiră* să plece", „Ei *au trebuit* să plece", „Ei *trebuiseră* să plece", „Ei *vor trebui* să plece", în care verbul *a trebui* devine „personal" datorită ataşării subiectului plural *ei*/*musafirii*. Construcțiile cu acord la plural provin din construcții în care subiectul aparținea verbului din subordonată: „Trebuia ca [*ei*] *să plece*", „A trebuit ca [*ei*] *să plece*" ş.a.

Sunt respinse însă de norma literară formele conținând sufixul verbal -*esc*-, la indicativ prezent: *eu trebuiesc*, *tu trebuieşti*, *el trebuieşte*, *ei trebuiesc.* La indicativ prezent, verbul *a trebui* are o singură formă: *trebuie*. În uz, apare mai ales forma incorectă de plural *trebuiesc*, ca în titlu sau ca în exemplul: „Ei *trebuiesc* înlăturați" (www.fabricadebani.ro, comentariu, 27.10.2010). O asemenea greşeală este favorizată, pe de o parte, de grija vorbitorului de a face corect acordul cu subiectul, iar, pe de altă parte, de faptul că, la conjunctiv, spre deosebire de indicativ, verbul se conjugă corect cu sufixul -*esc*-: „S-ar putea *să trebu*iasc*ă* să mai aştepte puțin."

Adverbul

Greşelile pe care le vom analiza în această secțiune sunt rezultatul fie al confundării adverbului cu adjectivul, fie al încălcării unor reguli sintactico-semantice de construcție.

Înrudirea adverbului cu adjectivul este bine cunoscută. În multe situații, pentru că au forme identice, statutul de adjectiv sau de adverb se stabileşte numai în context, în funcție de regent. De exemplu, *bine* este adverb în „Munceşte *bine*“, dar adjectiv în „Este un bărbat *bine*“; la fel, *frumos* este adverb în „Pictează *frumos*“, dar adjectiv în „Are un costum *frumos*“. În alte situații, pe care le vom discuta mai departe, adverbul şi adjectivul au forme asemănătoare (*maximum* vs *maxim*, *minimum* vs *minim*) şi, de aceea, este necesară analiza atentă a contextului, pentru a le diferenția.

78. „Consumați zilnic *minim* doi litri de lichide!“ (OTV, 18.09.2010)

O greşeală similară cu cea din titlu apare în exemplul: „Perioada de probă pentru angajați va fi de *maxim* un an“ (stiri. acasa.ro, 28.01.2011).

În contextele date mai sus, se confundă, din cauza asemănării formale, adverbul *minimum*, respectiv *maximum*, cu adjectivele *minim* şi *maxim*. Statutul de adverb sau de adjectiv depinde de regentul căruia aceste elemente se subordonează. Dacă se subordonează unui substantiv, ele sunt adjective şi au forme variabile: *minim*, *minimă*, *minimi*, *minime* („punctaj *minim*“, dar „condiții *minime*“); *maxim*, *maximă*, *maximi*, *maxime* („greutate *maximă*“, dar „viteze *maxime*“). În schimb, dacă se subordonează unui numeral, sunt adverbe, având formele invariabile *minimum* şi *maximum*: „*minimum* doi litri“, „*maximum* două ore“. Că sunt adverbe aceste ultime două forme, o dovedeşte şi faptul că, în locul lor, pot apărea şi alte elemente adverbiale, compatibile cu numeralul, precum *aproximativ*, *vreo* („Consumați zilnic *aproximativ/vreo* doi litri de lichide!“).

Şi în structura locuțiunilor în care sunt precedate de prepoziția *la*, aceste adverbe trebuie să aibă forma *maximum*, respectiv *minimum*, nu cum au apărut în exemplele: „Să-ți

mărești *la maxim* șansele de a fi salvat" (OTV, 23.09.2010), „Pericolul de accidentare este redus *la minim*" (www.gunther-tore.ro).

Construcția conținând adverbul cu forma *maxim* subordonat unui verb, de tipul „Mie îmi place *maxim* ideea" (jeanette.ro), este respinsă de norma literară.

Încălcarea restricției de utilizare

O altă greșeală rezultă din încălcarea unei restricții particulare de construcție. Este cazul semiadverbului *decât*, sinonim cu *doar* și *numai*, la care ne vom referi aici.

79. „Aseară am mâncat *decât* migdale." (www.elady.ro, forum, 26.03.2007)

Semiadverbul restrictiv *decât* presupune raportarea la un verb cu formă negativă: „Aseară *nu am mâncat decât* migdale." Frecvent însă, nu se respectă această regulă, *decât* folosindu-se în contextul unui verb afirmativ. Greșeala se explică prin sinonimia pe care *decât* o stabilește cu semiadverbele restrictive permise în context afirmativ, *numai* și *doar*: „Aseară am mâncat *numai* migdale", „Aseară am mâncat *doar* migdale".

Semiadverbele restrictive *numai* și *doar* nu sunt sinonime cu *decât* și în context negativ. În exemplele „Aseară *nu am mâncat numai* migdale" sau „Aseară *nu am mâncat doar* migdale", utilizarea semiadverbelor *numai* și *doar* are efect cumulativ, nu restrictiv: „Am mâncat, pe lângă migdale, și altceva."

Utilizarea lui *decât* cu verbul la formă afirmativă e considerată o particularitate muntenească (Avram 2001: 260).

Prepoziția

Prepozițiile sunt cuvinte care stabilesc relații între alte cuvinte (de aceea, sunt numite și „unelte gramaticale"). Se numără,

printre acestea, *cu*, *de*, *din*, *în*, *la*, *pe*, *spre* ş.a. Faptul că au sens relațional, şi nu sens noțional evident, aşa cum au, de pildă, substantivul, verbul sau adjectivul, explică adeseori greşelile care apar în utilizarea prepozițiilor. Aceasta nu e însă singura cauză a utilizării incorecte a prepozițiilor, după cum vom vedea. Neglijarea rolului lor sintactico-semantic (diferit de la un context la altul), influența limbii engleze, confuzia sau hipercorectitudinea sunt posibile cauze ale producerii numeroaselor greşeli care privesc prepoziția.

Anumite greşeli reflectă un uz mai vechi al prepozițiilor, interesant pentru o cercetare morfosintactică de tip istoric, însă în contradicție cu norma actuală.

Tipurile de greşeli asupra cărora vom atrage atenția sunt: utilizarea unei prepoziții în locul alteia, absența prepoziției sau utilizarea superfluă a prepoziției. Vor fi discutate, de asemenea, grupările *din punct de vedere* vs *din punctul de vedere*, care trebuie distinse prin articularea sau nearticularea substantivului component *punct*, în funcție de rolul lor în context.

Utilizarea unei prepoziții în locul alteia

De multe ori, înlocuirea unei prepoziții cu alta este determinată de cauze „nobile“, cum este dorința de exprimare elevată sau la modă. Această intenție însă nu este mereu în acord cu normele limbii române literare. Alteori, este vorba de confuzii între prepoziții, care pot primi diverse explicații.

80. „Rămâneți *pe* telefon!“ (OTV, 9.10.2010)

Se pare că prepoziția *la* nu mai are o „relație“ bună cu substantivul *telefon*, pentru că, din ce în ce mai des, în această combinație, în locul ei se foloseşte *pe*, iar uneori chiar *în*: „Aş vrea să vă rog să rămâneți *în* telefon“ (OTV, 16.03.2011); „rămâneți *la* telefon“, cum e corect, li se pare unora banal.

În limba actuală, utilizarea prepoziției *pe* s-a extins foarte mult, apărând nu numai în locul prepoziției *la*, ci şi în locul

altor prepoziții sau locuțiuni prepoziționale. De exemplu, unii preferă să spună „Ce ați discutat *pe* pauza publicitară?“, în loc de „Ce ați discutat *în* pauza publicitară?“; „Consultați un specialist *pe* nutriție!“, în loc de „Consultați un specialist *în* nutriție!“; „A avut funcția de consilier *pe* probleme *pe* învățământ“, în loc de „A avut funcția de consilier *în* probleme *de* învățământ“; „Şi-a asumat răspunderea *pe* cele două legi“, în loc de „Şi-a asumat răspunderea *pentru* cele două legi“; „Negocierile *pe* bugetul de la anul au fost aprinse“, în loc de „Negocierile *în legătură cu* bugetul de la anul au fost aprinse“; „Ziarul trebuie să informeze publicul *pe* probleme politice“, în loc de „Ziarul trebuie să informeze publicul *despre* problemele politice“. La aceste exemple, s-ar putea adăuga multe altele, toate ilustrând preferința de utilizare a prepoziției *pe*.

Extinderea utilizării lui *pe* este legată de mai multe aspecte, pe care le vom prezenta în cele ce urmează.

Un prim aspect este acela că *pe* are multe sensuri, unele concrete, altele abstracte, fapt care îi permite să apară în diferite contexte. Astfel, *pe* poate avea sens locativ („Cartea este *pe* masă“), sens temporal („Plecăm *pe* cinci august“ sau „*Pe* ploaia asta stăm în casă“), sens relațional („*Pe* această temă sunt multe de spus“), cauzal („A fost dat afară *pe* motiv că lipseşte“), instrumental („Merge *pe* bicicletă“) sau modal („Îi spun *pe* nume“ ori „Am făcut totul *pe* placul tău“). Toate sensurile menționate au fost dezvoltate în limba actuală, iar dintre acestea, sensul relațional a fost extins cel mai mult.

Tendința de utilizare lărgită a lui *pe* are ca suport şi faptul că există o serie de construcții fixate (sau cel puțin frecvente) care conțin prepoziția *pe*, cum sunt cele din enunțurile: „Autorizația se obține *pe baza* unui proiect“, „Au avut *dezbateri pe teme* politice“, „Am făcut o clasificare *pe criterii* riguroase“, „A renunțat *pe motiv* că nu are timp“.

Un alt aspect care trebuie avut în vedere pentru extinderea prepoziției *pe* este şi influența engleză. Structuri ca *a discuta pe*, *a comenta pe*, *a declara pe*, *articol pe* pot fi puse în legătură cu structurile din engleză conținând prepoziția *on* „pe“: *to*

discuss on, *to comment on*, *to declar on*, *paper on* (vezi Croitor 2009: 326).

Pentru extinderea utilizării prepoziției *pe*, e posibil să fi contat şi faptul că aceasta e mai scurtă decât multe sinonime contextuale, şi deci mai economică (a se compara, pentru sensul relațional, cu sinonimele *despre*, *în legătură cu*, *în ceea ce priveşte*, *în privința*).

Nu trebuie neglijată nici contribuția jurnaliştilor la creşterea numărului de atestări ale prepoziției *pe*, ştiut fiind faptul că aceştia influențează în mare măsură exprimarea celor care îi ascultă sau le citesc articolele.

Uneori, asocierea lui *pe* cu unele substantive creează şi efecte comice, dacă ne gândim la sensul locativ al lui *pe*, ca în exemplele: „B. spune că discuția *pe* ministere va începe după stabilirea majorității guvernamentale“ (www.ziareaz.ro, 17.12.2009), „Am înțeles că sunteți specialist *pe* maşini de spălat Indesit“ (www.craiovaforum.ro, 12.02.2011), „Laboratorul *pe* grupe de lucru cu evaluarea rezultatelor individuale“ (dbb.pub.ro).

Prin urmare, este recomandabil să nu se folosească în mod abuziv prepoziția *pe* acolo unde se pot folosi alte prepoziții.

> Multe dintre utilizările actuale ale prepoziției pe (mai ales cele relaționale) nu sunt noi, dar în trecut nu erau atât de frecvente ca astăzi, aşa cum arată Blanca Croitor (2009: 324–325), care citează exemple din mai mulți autori: „Am judecat *pe* lege“ (Iorga), „Astăzi se fac poezii mai mult *pe* subiecte triste“ (Vlahuță), „De ce nu tragi tu o interpelare *pe* chestia asta?“ (Brătescu-Voineşti), „Nu intervin *pe* chestiuni de principii“ (Ralea) etc.

81. „Ca şef, dar şi *ca şi* coleg, cere-i părerea ori de câte ori este posibil!“ (www.sanatate-mintala.info)

Stilistic vorbind, utilizarea lui *ca şi* în loc de *ca* a devenit în limba actuală motiv de „iritare“ pentru Andrei Pleşu, aşa cum ar trebui să fie pentru toți vorbitorii de română. Iată ce spune Andrei Pleşu despre acest fenomen:

> Un alt delir generalizat este frecventa folosire a lui „ca şi“ în loc de „ca“. S-a creat obiceiul ca, în anumite cazuri, să se evite o cacofonie brutală prin substituția cu pricina. Ca să nu spui „ca casa vecinului“, spui „ca *şi* casa vecinului“. În loc de „ca condiție“ preferi să zici „ca şi condiție“. Personal, consider, pe de o parte, că fobia cacofoniilor e uşor nevrotică şi atestă o specie de semidoctism calofil, iar, pe de altă parte, că, pentru a evita cazurile groase, limba română oferă soluții mai elegante şi mai fireşti. Poți spune „asemenea casei vecinului“, sau „drept condiție“. Uimitor e însă altceva: „*şi*“-ul salvator e folosit şi când nu e nimic de salvat. Ce cacofonie eviți când spui „ca şi soluție“, în loc de „ca soluție“? Sau „ca şi profesor“, în loc de „ca profesor“? Or, această anomalie s-a răspândit galopant, aşa încât rareori mai auzi, în asemenea cazuri, versiunea normală (Pleşu 2011: 242–243).

Într-adevăr, de cele mai multe ori, *ca şi* apare pentru a evita cacofonia (cum se vede şi în titlu) şi, de aici, s-a extins şi în alte contexte, fiind resimțit de vorbitori chiar ca „ingredient“ al exprimării elevate: „Ar trebui *ca şi* români (măcar) să cinstim memoria unui mare patriot şi a unui mare poet“ (www.tvr.ro, comentariu, 6.11.2010), „Încrederea în sine o văd *ca şi* acord, *ca şi* echilibru între «conținut» şi «formă»“ (www.coffeechat.ro, comentariu, 7.10.2009).

Teama de a nu produce o cacofonie a dat naştere şi altui procedeu de evitare a ei, şi anume utilizarea termenului „metalingvistic“ *virgulă* (care a pierdut teren de când s-a răspândit atât de mult *ca şi*): „la o mică, *virgulă*, cantitate de mâncare“ (OTV, 20.05.2011). Dar şi acest procedeu trebuie abandonat.

Alăturarea a două cuvinte poate crea efecte neeufonice, şi este, desigur, preferabil ca în vorbirea îngrijită să nu apară. Preocuparea exagerată de a nu face cacofonii nu trebuie să substituie preocuparea de a ne exprima corect; or, folosirea grupării *ca şi* în locul lui *ca* este, potrivit normei actuale, o greşeală. În locul grupării *ca şi*, trebuie folosit doar *ca*, iar pentru a evita o cacofonie avem multe posibilități, în funcție de context: folosirea prepoziției *drept* („A fost propus *drept* candidat la alegerile prezidențiale“, în loc de „A fost propus *ca şi* candidat la alegerile prezidențiale“), a locuțiunii prepoziționale *în calitate*

de („*În calitate de* coleg, cere-i părerea!“, în loc de „*Ca şi* coleg, cere-i părerea!“) sau a altei construcții, echivalentă contextual („L-au ales *în funcția de* conducător“, în loc de „L-au ales *ca şi* conducător“), folosirea unui verb care se poate asocia cu o proprietate sau o calitate, întocmai ca elementul *ca* (în loc de „*Ca şi coleg* al său, l-am cunoscut foarte bine“, se poate spune „*Fiindu-i coleg*, l-am cunoscut foarte bine“), schimbarea ordinii cuvintelor (*ca bun coleg*, în loc de *ca şi coleg bun*), intercalarea unui cuvânt ori a unor cuvinte între *ca* şi termenul care urmează („Spun asta ca *un* (*bun*) cunoscător“, în loc de „Spun asta *ca şi* cunoscător“).

Gruparea *ca şi* este corectă *numai* în construcțiile comparative, de tipul: „Ion, *ca şi* Maria, preferă marea“, „Ochii ei sunt negri, *ca şi* părul“, din care *şi* poate să şi lipsească („Ion, *ca* Maria, preferă marea“, „Ochii ei sunt negri, *ca* părul“). Dacă însă, în construcțiile comparative, *şi* se justifică, având rolul de a focaliza elementul pe care îl precedă, în construcțiile necomparative, cum este cea din titlu, *şi* este superfluu. Spre deosebire de construcția comparativă, în care al doilea termen al comparației indică o entitate, adică o persoană, o parte a corpului, un obiect etc. (în exemplele de mai sus, *Maria*, *părul*), în construcția necomparativă de tipul celei din titlu, termenul care îi urmează lui *ca* (*şef*, *coleg*) desemnează o proprietate sau o calitate. Această deosebire se corelează cu alta, şi anume: în construcția comparativă, termenul care îi urmează lui *ca* (*şi*) este fie un substantiv comun articulat, fie un substantiv propriu sau un pronume (un element individualizat într-un anumit grad), pe când, în construcția necomparativă, termenul care îi urmează lui *ca* nu este articulat, tocmai pentru că exprimă o proprietate.

Gruparea *ca şi* este corectă, de asemenea, într-o construcție precum: „O lucrare începută e *ca şi* terminată“, unde prin *ca şi* se exprimă o comparație aparentă.

În afară de construcțiile comparative, *ca şi* se mai poate utiliza corect într-un context precum: „E posibil *ca şi* tu să ai dreptate“, în care cele două elemente au roluri disociate: *ca* este

un element conjuncțional (făcând parte din gruparea *ca … să*), iar *şi* este semiadverb (având rol de insistență pe lângă *tu*).

Din cele arătate, reiese că norma literară actuală nu acceptă îmbinarea *ca şi* în loc de *ca* sinonim cu „drept, în calitate de“. Folosirea lui *ca şi* în locul lui *ca* este o abatere ce caracterizează vorbirea ardelenilor şi a bănățenilor şi este posibil ca şi aceasta să constituie o sursă a răspândirii ei (Avram 1987 [1979]: 174).

Este interesant că în secolul al XIX-lea apăreau, alături de locuțiunile conjuncționale *ca şi când*, *ca şi cum*, şi variantele *ca când*, *ca cum*, fără *şi*: „Scaunul ei era acolo, talerul, şervetul erau acolo, *ca când* o aştepta dintr-un minut într-altul să vie la masă!“ (D. Bolintineanu, *Manoil*), „Dar luna, *ca cum* s-ar fi temut a lumina fărădelegea, se ascunsese supt negrii nori“ (N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*). Foarte probabil, *şi* a fost introdus în aceste structuri tocmai pentru a se evita cacofonia; în limba actuală, apar doar formele *ca şi cum*, *ca şi când*.

82. „Prefectul Capitalei şi-a amintit *despre* situațiile de urgență.“ (www.promptmedia.ro, 13.10.2010)

La exemplul din titlu, adăugăm un alt exemplu, în care, la fel, apare greşit *despre* în loc de prepoziția *de*, cu toate că verbul *a-şi aminti* se construieşte, în mod normal, cu *de*: „Asta, ca să ne amintim şi *despre* o secvență alături de Gh. D.“ (TVR 2, 28.03.2011).

Unele verbe selectează o singură prepoziție, şi aceasta este obligatorie: *a se baza pe*, *a consta în*, *a depinde de*, *a se învecina cu*, *a predispune la* etc. Alte verbe se construiesc pentru un sens cu prepoziție obligatorie, iar pentru alt sens fără prepoziție: *a simpatiza cu* „a împărtăşi o idee, o doctrină“ vs *a simpatiza* „a avea sentimente de simpatie față de cineva“, *a vedea de* „a avea grijă“ vs *a vedea* „a percepe cu ajutorul văzului“ (Pană Dindelegan 1999: 69).

Verbul *a-şi aminti* se particularizează prin posibilitatea de a se construi cu un complement prepozițional introdus prin prepoziția *de* („a-şi aminti *de cineva* / *de ceva*“) sau cu un complement direct, fără prepoziție („a-şi aminti *ceva*“). Prin

urmare, enunțurile de mai sus erau posibile – şi corecte – şi fără prepoziție: „Prefectul Capitalei şi-a amintit situațiile de urgență", „Asta, ca să ne amintim şi o secvență alături de Gh. D."

Greşeala constând în utilizarea prepoziției *despre*, în locul lui *de*, după verbul *a-şi aminti* se explică prin existența unor verbe care se pot combina cu ambele prepoziții, cum este *a vorbi*: „A vorbit tot timpul *de/despre* ea." Pe lângă influența exercitată de astfel de verbe asupra verbelor care, în mod normal, cer o singură prepoziție, o altă explicație pentru substituirea unei prepoziții cu alta este aceea că prepozițiile nu au sens lexical clar. Prepoziția *de* are sens mai mult sau mai puțin vag, ceea ce îi permite apariția în foarte multe contexte; din cauza acestui sens vag, ea este substituită adesea de alte prepoziții.

Şi mai frapantă este înlocuirea lui *de* cu *despre* într-un context precum „Mie nu îmi place *despre* ea şi nu îmi place părul ei" (www.showbiz.ro, 9.11.2011), pe care doar intenția locutorului de a se exprima glumeț sau ironic ar putea-o salva de la încadrarea printre greşelile grave, mai ales pentru că nici construcția „îmi place *de* ea" nu este literară, deşi se aude frecvent, în limbaj familiar.

Nu numai prepoziția *de* poate fi substituită cu alta. Verbul *a echivala*, bunăoară, cere prepoziția *cu*, însă uneori aceasta e înlocuită, incorect, cu prepoziția *la*: „Matematic, tura de douăsprezece ore echivalează *la* o zi jumătate de muncă" (www.-newspascani.com, comentariu, 25.05.2011).

Unele substituții de prepoziții sunt accidentale, cauzate de lipsa de inspirație, de grabă, de neatenție, de intervenția a diverşi factori perturbatori. Numai aşa s-ar putea explica, în exemplul următor, înlocuirea prepoziției *la* cu *în*: „Ți-a intrat fusta *în* apă" (Pro TV, 5.11.2007). Construcția fixată „a intra *la* apă" trebuie deosebită de îmbinarea liberă, cu alt sens, „a intra *în* apă".

83. „Îți place bluza *după* ea." (sfaturi.eva.ro)

Folosirea lui *după* în locul lui *de pe* este total nerecomandabilă. În limba literară, prepoziția *după* nu are acelaşi sens cu

gruparea *de pe*, de aceea nu trebuie folosită nici cu sensul locativ (ca în titlu), nici cu sensul temporal al lui *de pe*, ca în: „*După* atunci îl înşela“ (www.youtube.com, comentariu). Sensul general de posterioritate pe care îl exprimă prepoziția *după* în plan spațial („Câinele s-a ascuns *după* uşă“, „Cartea a căzut *după* dulap“) sau temporal („Ajung acasă *după* ora trei“) este diferit de sensul grupării *de pe*, acela de desprindere dintr-un punct situat în plan spațial („Iau cartea *de pe* masă“, „Cartea a căzut *de pe* dulap“) sau temporal („A început să învețe *de pe* întâi august“).

Folosirea lui *după* în locul lui *de pe* este un muntenism. În schimb, folosirea inversă, a lui *de pe* în locul lui *după*, se întâlneşte mai ales în vorbirea moldovenilor: „Să nu se ia *de pe* noi“, „Se cunoaşte *de pe* vorbă / *de pe* ochi“, „Se înrudesc *de pe* mamă“ (Avram 2001: 274).

După şi *de pe* sunt acceptate, totuşi, în variație liberă într-un singur context, în care conformitatea, exprimată de *după*, se întâlneşte cu sensul locativ al grupării *de pe*: „copie *după* buletin“ sau „copie *de pe* buletin“. Astfel, între *copie* şi sursa ei, *pe buletin*, se stabileşte contextual o relație de conformitate prin intermediul prepoziției *de*, care indică desprinderea („copie de *acolo*/de *pe buletin*“). Sensul de conformitate al lui *după* nu corespunde însă sensului locativ al lui *de pe* în alte contexte (compară *după mine* cu *de pe mine*: este corect „A copiat *după mine*“, dar nu se poate spune „A copiat *de pe mine*“).

Pe lângă greşita echivalare a lui *după* cu *de pe*, a apărut şi o formă hibridă, care a fost şi este respinsă de normă: *dupe*. Crezându-se că *după* este format din *de* şi *pe* (finala lui *după* vine, de fapt, din lat. *post*, pe când *pe* – cu varianta sa înv. şi pop. *pre* – provine din lat. *super*, *per*) şi că *pă* este o pronunțare populară, s-a ajuns la forma hipercorectă *dupe*, folosită mai ales în unele graiuri (Graur 1987: 76). Se pare că astăzi acest *dupe* nu mai este frecvent, iar când se utilizează, se face cu intenție stilistică.

De cele mai multe ori, prepoziția se omite, nețimându-se seama de rolul ei gramatical. Alteori, tocmai pentru a nu face această greşelă, se utilizează o prepoziție fără ca aceasta să fie necesară.

84. „Un avion suedez cu *o sută cincizeci persoane* la bord a aterizat de urgență la Varna." (www.romanialibera.ro, 1.10.2010)

După cum se ştie, numeralele începând cu *douăzeci* (exceptând numeralele compuse în structura cărora pe ultimul loc este un numeral de la *unu* la *nouăsprezece*; vezi *infra*, **85**) se construiesc cu prepoziția *de*.

Dacă, în anumite tipuri de text, lipsa prepoziției *de* e scuzabilă şi acceptabilă (nu este economic să scrii şi prepoziția în formulare administrative sau pe etichetele produselor dintr-un magazin), în altele, într-o redactare îngrijită, trebuie să apară *de*. Iar în exemplul din titlu era necesară prepoziția *de*, fiind vorba de o ştire apărută într-un ziar.

Utilizarea prepoziției *de* după numeralele cardinale mai mari sau egale cu *douăzeci* şi după compusele cu acestea are justificare etimologică. Numeralele de felul acesta sunt formate, la origine, cu substantivul *zece*, căruia subordonatul i se ataşează prin intermediul prepoziției *de* (*douăzeci de oameni*, ca şi *zeci de oameni*). Elementele grupării (*două/trei* ş.a. + *zeci*) s-au sudat, prin urmare substantivul *zece* din structura numeralului compus nu mai are un comportament individual, dar *de* s-a păstrat din structura de origine. În mod analog, se explică prepoziția *de* după numeralele compuse nesudate având pe ultimul loc substantivele *sută*, *sute*; *mie*, *mii*; *milion*, *milioane*; *miliard*, *miliarde*: *o sută de participanți*, *trei mii de exemplare*, *o sută de milioane de dolari* (ca şi *sute de participanți*, *mii de exemplare*, *milioane de dolari*).

85. „Am selectat *o sută una de greşeli.*“

Titlul cărții, *101 greşeli gramaticale*, nu conține, spre deosebire de acest exemplu, prepoziția *de* după numeralul cardinal cu valoare adjectivală (acordat în gen cu substantivul feminin *greşeală* pe care îl însoțeşte): *o sută una*. Dacă în exemplul din titlul anterior („o sută cincizeci persoane“) prepoziția nu trebuia să lipsească (corect este „o sută cincizeci *de* persoane“), aici, dimpotrivă, ea nu era necesară. Aceasta este una dintre greşelile explicabile prin hipercorectitudine. Cel care utilizează prepoziția *de* după un numeral care indică un număr mai mare decât *douăzeci* ştie numai parțial regula de construire a sintagmelor cu numerale. Într-adevăr, începând cu numeralul *douăzeci*, se utilizează prepoziția *de* (*douăzeci* de *oameni*, *nouă sute şaptezeci şi opt* de *cărți*, *o mie patruzeci şi trei* de *candidați*), dar nu se utilizează *de* când numeralul mai mare decât *douăzeci* este compus cu un numeral de la *unu* la *nouăsprezece* situat pe ultimul loc în compus (*două sute optsprezece probleme*, *o mie nouă cuvinte*, *un milion cinci sute paisprezece maşini*). Simplificând lucrurile, trebuie reținut că, aşa cum numeralele de la *unu* până la *nouăsprezece* nu acceptă construcția cu *de*, tot aşa nici compusele în care intră acestea nu se asociază cu *de* (*opt case – o sută opt case*, *nouăsprezece dolari – cinci sute nouăsprezece dolari*, *un milion nouăsprezece mii trei sute unsprezece locuitori*).

86. „Fostă iubită *Guță*“ (Kanal D, 13.07.2011)

Nu este recomandabil să scriem sintagme de tipul celei din titlu fără a marca relația dintre componente. În construcția *fostă iubită Guță* se stabilesc două relații: una între *fostă* şi *iubită*, care este marcată prin acord (în gen, număr şi caz), şi alta între *fostă iubită* şi *Guță*, care însă nu este marcată în niciun fel. Relația de posesie dintre aceste componente trebuia să fie indicată prin cazul genitiv la al doilea component: *fostă iubită* a lui *Guță*.

Cazul nu e singura modalitate de a se stabili legătura dintre două grupuri nominale (două substantive). În funcție de context, se pot utiliza fie genitivul, fie o prepoziție (mai frecvent *de*), însă, de cele mai multe ori, se neglijează ambele posibilități, ca în exemplele: „manager *hotel*“ (TVR 1, 27.03.2011), în loc de „manager *al hotelului*“; „patron *Steaua*“ (Antena 1, 29.07.2011), în loc de „patron *la Steaua*“ sau „patron *al Stelei*“; „şofer *camionetă*“ (Antena 1, 7.09.2008), în loc de „şoferul *camionetei*“; „preşedinte *Camera Deputaților*“ (TVR 1, 8.03.2011), în loc de „preşedinte *al Camerei Deputaților*“; „iubitor *animale*“ (www.aaz.ro, anunț, 18.04.2010), în loc de „iubitor *de animale*“; „fişa postului *director bancă*“ (www.ejobs.ro), în loc de „fişa postului *de director de bancă*“; „localnică *Beijing*“ (TVR2, 17.03.2011), în loc de „localnică *din Beijing*“.

Marcarea prin genitiv sau prin prepoziție depinde şi de sensul substantivului de pe poziția a doua. Astfel, dacă acest substantiv este folosit cu sens generic, deci nu trimite la o entitate cunoscută, se foloseşte, de obicei, prepoziția *de*, ca în „director *de bancă*“, iar dacă desemnează o entitate cunoscută, specificată, se foloseşte genitivul: „directorul *băncii*“. Nemarcându-se însă relația, uneori e greu de înțeles dacă substantivul e folosit generic sau nu. Dintr-o construcție precum „director *bancă*“, nu se înțelege exact dacă persoana respectivă este directorul unei anumite bănci sau dacă are calitatea de director, indiferent de ce bancă ar fi vorba. Numai contextul (textul scris/auzit sau imaginile, la televizor) ne poate ajuta, în acest caz, să distingem utilizarea generică de cea specifică a celui de al doilea component al grupării.

Toleranța față de fenomenul nemarcării relațiilor sintactice depinde de tipul de text în care se produce. Într-un anunț, omiterea unor cuvinte nu este foarte supărătoare, pentru că s-a creat o convenție în acest sens. Dar, chiar şi în acest tip de text, pentru evitarea unor confuzii, este nevoie să se folosească elementele de relație. De exemplu, anunțul (lansat pe internet) „breloc *iubitor natură*, *iubitor animale*“ (www.okazii.ro) este probabil ambiguu pentru cei care nu au văzut sau nu au auzit despre

asemenea obiecte. Ambiguitatea rezultă din neprecizarea relației dintre cuvântul *breloc* şi ceea ce urmează. Ai putea să te gândeşti că lipseşte prepoziția *pentru*, care ar indica destinația obiectului („breloc *pentru iubitorul* de natură“), sau că între *breloc* şi restul sintagmei ar fi o relație de posesie, şi atunci ar fi trebuit să apară genitivul („breloc *al iubitorului* de natură“). Căutând însă mai multe informații, găseşti fotografiile ajutătoare conținând nişte brelocuri cu imagini sugestive şi chiar un alt text (ca o reformulare) în care este utilizată prepoziția *cu*: „Breloc *cu* iubitori de animale, iubitori de natură“. Rostul discutării pe larg a acestui exemplu a fost tocmai acela de a atrage atenția că, din cauza omiterii prepoziției, pot apărea dificultăți de înțelegere a unui text.

Dacă, în textele de tip anunț, absența prepozițiilor poate fi tolerată într-o anumită măsură (cu condiția de a nu fi afectat sensul), în alte tipuri de texte, aceasta nu este deloc recomandată. Este cu atât mai grav ca astfel de „economii de limbaj“ să apară şi în conversațiile uzuale, cum se întâmplă în exemplul următor, preluat de pe un forum: „Ghici cine este administrator *rețea* în primărie?“ (forum.macin.ro, 2.08.2009).

87. „Se ridică întrebarea fireas*că care* am afişat-o şi noi pe ecran.“ (Realitatea TV, 30.06.2011)

Dacă moderatoarea emisiunii din care am extras enunțul-titlu ar fi folosit prepoziția *pe*, ar fi evitat cacofonia rezultată din întâlnirea finalei cuvântului *firească* cu următorul cuvânt, *care*. Pe lângă producerea cacofoniei, moderatoarea respectivă a neglijat şi regula potrivit căreia complementul direct exprimat prin pronumele relativ *care* trebuie precedat de prepoziția *pe*. Prepoziția *pe* are rolul de a diferenția complementul direct de subiectul exprimat prin *care*. Astfel, în enunțul „El este omul *care* m-a salvat“, *care* este subiect, iar în „Omul *pe care* l-am salvat mi-a mulțumit“, *pe care* este complement direct. Semnul de recunoaştere că într-o construcție avem complement direct, şi nu subiect, este acela că relativul *care* este reluat prin

pronumele personal formă neaccentuată în acuzativ (*îl*, *o*, *îi*, *le*): „omul pe care *l*-am salvat“, „cartea pe care am citit-*o*“, „băieții pe care *i*-am întâlnit“, „cadourile pe care *le*-ai făcut“. În mod obişnuit, acest pronume neaccentuat se foloseşte pentru exprimarea dublă a complementului direct, fie că *pe* apare sau nu („*L*-am întâlnit *pe profesor*“, „*Ziarul l*-am citit de dimineață“).

Neutilizarea prepoziției *pe* atunci când complementul direct este redat prin pronumele relativ *care* nu este un fapt înregistrat doar în limba actuală. Iată două exemple din secolul al XIX-lea, care arată că *pe* nu este marcat consecvent: „mia *care* mi-o ceri“ (D. Bolintineanu, *Manoil*), „Şi câte alte multe lucruri sunt mai vrednice de vedere decât acestea *care* am văzut, *pe care* nu am avut vreme întru o lună de zile […]“ (D. Golescu, *Însemnare a călătoriii mele*).

Tendința generală este aceea de omitere a prepoziției *pe*. Dar, deşi nu există riscul de a o utiliza şi unde nu este cazul, trebuie să avem în vedere şi faptul că *pe* nu marchează orice complement direct. Apariția lui *pe* depinde de caracteristicile semantico-referențiale ale complementului direct (ce tip de entitate din realitate desemnează cuvântul prin care se exprimă complementul direct). Astfel, *pe* nu se foloseşte în construcții cu complement direct precum „Am citit *o carte*“ (unde substantivul desemnează un obiect) sau „Nu am citit *nimic*“ (unde pronumele trimite la o entitate nonpersonală şi inanimată), dar se foloseşte obligatoriu în „Am chemat-o *pe ea*“, „L-am văzut *pe Ion*“ sau „Nu am văzut *pe nimeni*“ (unde pronumele şi substantivul trimit la persoane). Chiar dacă substantivul cu funcție sintactică de complement direct are ca referent în realitate o persoană, apariția lui *pe* este cerută de caracterul specific, individualizat, al acestuia (să se compare „Caut *profesor*“ – unde substantivul cu funcție de complement direct nu e specificat, individualizat, ci se referă la o calitate – cu „Îl caut *pe profesor*“, unde substantivul precedat de *pe* este individualizat). În ceea ce priveşte complementul direct exprimat prin *care*, acesta trebuie construit cu prepoziția *pe* şi când e folosit pentru un referent uman, şi când e folosit pentru un referent nonuman/

nonanimat: „*băiatul* pe *care* l-am cunoscut“, „*bijuteria* pe *care* am admirat-o“.

„Din *punct* de vedere“ vs „din *punctul* de vedere“

Considerate în unele gramatici drept variante ale aceleiaşi grupări cu statut de locuţiune prepoziţională, „din *punct* de vedere“ şi „din *punctul* de vedere“ reprezintă, de fapt, grupări analizabile diferit. Substantivul component *punct* se articulează sau nu, în funcţie de contextele în care apare şi, implicit, de caracteristicile grupării (îmbinare liberă sau îmbinare în foarte mare măsură fixată, asemenea unei locuţiuni).

La nivel discursiv, grupările „*din* punct *de vedere*“ şi „*din* punctul *de vedere*“, foarte asemănătoare ca formă, au, indiferent de combinaţiile în care intră, acelaşi rol: cel de a introduce sau de a reliefa o idee ori de a ordona ideile după anumite criterii.

88. „România, la coada UE din *punct* de vedere al libertăţii presei.“ (www.adevarul.ro, 20.10.2010)

Prepoziţiile, ca şi locuţiunile prepoziţionale, impun diverse restricţii termenului pe care îl precedă: de caz (*împotriva duşmanului*, dar *la duşman*), de număr (*între/dintre ei* – numai plural), de articulare (*cu trenul*, dar *din/în/spre tren*).

Locuţiunile prepoziţionale care cer genitivul (sau un posesiv echivalent cu genitivul: *ta*, *nostru* etc.) conţin un substantiv articulat ori alt element al cărui segment final este identic cu articolul hotărât: „*în faţ*a ta“, „*din pricin*a lui“, „*prin intermediu*l nostru“, „*în juru*l casei“, „*de jur împrejuru*l pomului“, „*în afar*a oraşului“ etc. Ca şi în cazul locuţiunilor prepoziţionale, dacă gruparea în discuţie, care însă nu s-a fixat ca locuţiune, este urmată de un substantiv în genitiv (însoţit de *al*), atunci substantivul *punct* din componenţa sa trebuie să fie articulat (*punctul*); corect ar fi fost, aşadar, „din *punctul* de vedere *al libertăţii* presei“, ca şi „din *punctul* de vedere *al economiştilor*“ sau „din *punctul* de vedere *al directorului*“.

Articularea regentului este o condiție pe care o presupune, de regulă, genitivul: „coleg*ul Mariei*“ sau „*un* coleg de clasă *al Mariei*“. Mai rar se întâlneşte un genitiv care are ca regent un substantiv nearticulat, fapt explicabil prin aceea că substantivul regent nearticulat nu se referă la o persoană, un obiect etc., ci la o proprietate (o calitate), ca în exemplul: „Puțini dintre ei nu sunt profesori, dar speră să devină sau sunt *prieteni* ai profesorilor“ (www.noidacii.ro).

Gruparea *din punctul de vedere* nu este rigidă, astfel că substantivul articulat *punctul* din componența ei poate primi un adjectiv pronominal („din punctu*l acesta* de vedere“ sau „din punctu*l nostru* de vedere“) ori un nominal – substantiv sau pronume – în genitiv („din punctu*l mamei/ei* de vedere“). Este relevant, pentru statutul de îmbinare liberă al grupării urmate de genitiv, şi faptul că uneori se poate schimba topica genitivului, care, indiferent de poziție, cere ca regentul să fie articulat: „din punctu*l* de vedere *al mamei*“, dar şi „din punctu*l mamei* de vedere“.

89. „Este o perioadă critică din *punctul* de vedere moral cea în care trăim?“ (www.ziarullumina.ro, 21.03.2010)

Când gruparea *din punct de vedere* se construieşte cu un adjectiv categorial (de tipul *economic*, *gramatical*, *juridic*, *moral*, *politic*, *teoretic* etc.), substantivul *punct* din interiorul grupării este nearticulat: „din *punct* de vedere *economic*“, „din *punct* de vedere *politic*“ etc.; deci, şi în exemplul din titlu, corect ar fi fost „din *punct* de vedere *moral*“.

Gruparea *din punct de vedere* (urmată de un adjectiv) este o construcție fixă, apropiată de statutul de locuțiune, pentru că substantivul *punct* din componența ei şi-a limitat posibilitățile de combinare. Substantivul nu acceptă asocieri precum „din punct*ul acesta* de vedere economic“ sau „din punct*ul nostru* de vedere economic“; de asemenea, secvența nu poate fi disociată, prin intercalarea adjectivului în interiorul ei: nu se poate spune „*din punct* economic *de vedere*“. Secvența *punct de vedere* funcționează ca un substantiv compus, sinonim cu *perspectivă* („din

punct de vedere moral“ = „din perspectivă morală“). Gruparea *punct de vedere* se poate asocia, ca orice substantiv, cu adjective pronominale antepuse („din *acest* punct de vedere“, „din *niciun* punct de vedere“ etc.).

Trebuie evitate structuri precum „Dintr-*un punct* de vedere *cultural*, Bucureştiul este mult mai activ“ (www.adevarul.ro, 6.06.2010), unde prezenţa articolului nehotărât ar putea fi explicată numai la nivel discursiv, cu ajutorul lui reluându-se sau evidenţiindu-se ceea ce s-a spus anterior.

Un semn al fixării secvenţei *din punct de vedere* urmate de adjectiv este şi faptul că aceasta poate să lipsească, situaţie în care adjectivul îşi schimbă statutul, devenind adverb („*Din punct de vedere* economic, stăm prost“, dar şi „*Economic*, stăm prost“).

Conjuncţia

Ca şi prepoziţia, conjuncţia este o „unealtă gramaticală“, având rolul de a stabili legătura dintre diversele componente ale enunţului. Greşelile care vor fi exemplificate şi explicate, în continuare, privesc înlocuirea unei conjuncţii cu alta, elementele corelative şi omiterea conjuncţiei.

Înlocuirea unei conjuncţii cu alta

Vom aduce în discuţie două situaţii în care conjuncţiile nu sunt utilizate corect, fie din cauza extinderii sinonimiei din anumite contexte (*ca să* în loc de *să*, în propoziţii necircumstanţiale), fie din cauza asemănării formale cu altă conjuncţie (*ori* în loc de *or*).

90. „Am vrut *ca să* fim obiectivi.“ (OTV, 26.09.2010)

Pentru ca exemplul din titlu să fie corect, este necesar să ştergem cuvântul *ca.* Gruparea *ca să* nu trebuia să apară nici

în enunțurile următoare, în care introduce propoziții necircumstanțiale de diverse tipuri: „Probabil se gândea *ca să* vină cu mine“ (sasu.fairtopic.com, 15.06.2011), „Istoria ne-a învățat *ca să* nu mai credem în nimeni şi în nimic“ (www.ziare.com, comentariu, 3.07.2010), „Era bine *ca să* ştim şi noi ce votăm“ (www.sector3primarie.ro, 28.09.2010), „Gândul meu era *ca să* intru la o facultate“ (miana.geneza.ro, 4.01.2009), „Mereu m-a făcut *ca să* mă simt înjosită“ (www.flu.ro, comentariu, 3.12.2008), „Ideea *ca să* facem multe cămine de bătrâni e bună“ (www.aradon.ro, comentariu, 2.02.2011). În toate aceste situații, era de ajuns *să*.

În schimb, sunt acceptate atât conjuncția compusă *ca să*, cât şi conjuncția simplă *să* (care este şi marcă a conjunctivului) pentru a introduce o propoziție circumstanțială de scop („Merge în Cipru (*ca*) *să* îşi petreacă vacanța“) şi, mai rar, o propoziție consecutivă („Nu era atât de generos (*ca*) *să* îi satisfacă orice moft“). *Ca să* este corect folosit când poate fi înlocuit, în propoziția circumstanțială de scop, cu grupul *cu scopul să* („Merge în Cipru *cu scopul să* îşi petreacă vacanța“), iar în propoziția circumstanțială consecutivă, cu grupul *încât să* („Nu era atât de generos *încât să* îi satisfacă orice moft“).

Apariția greşită a lui *ca să* în propoziții necircumstanțiale, cum sunt cele de mai sus, se explică prin extinderea sinonimiei dintre *ca să* şi *să*, care introduc propozițiile circumstanțiale de scop şi consecutive. La această explicație, se adaugă faptul că *să*, care este şi marcă a modului conjunctiv, e resimțit de vorbitor ca insuficient pentru a stabili o relație sintactică, şi atunci îi adaugă şi elementul *ca*. Dar faptul că greşeala (ridiculizată de I. L. Caragiale, la ale cărui personaje întâlnim chiar *pentru ca să*, în loc de *să*) are justificare nu înseamnă că este şi scuzabilă.

Concluzia ce se desprinde este că gruparea *ca să* este corect utilizată numai când introduce propoziții circumstaționale de scop sau consecutive, nu şi când introduce alte propoziții.

Dacă norma actuală nu acceptă folosirea lui *ca să* pentru a introduce propoziții necircumstanțiale, în schimb, în secolul al XIX-lea, *ca să*

era folosit frecvent în asemenea situații: „Mă grăbii dară de a-l ascunde cu mare pază până va veni prilejul *ca să*-l scoatem teafăr peste hotare“ (B. P. Hasdeu, *Ursita*), „Ursul veni aşa de repede, încât nu-mi dete timpul *ca să* descarc carabina“ (D. Bolintineanu, *Manoil*), „Safto, zi unui ficior *ca să* poftească aici pe şatrariul Săbiuță […]“ (V. Alecsandri, *Iaşii în carnaval*).

91. „Adevărul nu poate fi apărat decât cu adevăr. *Ori* voi nu-l dețineți.“ (stelapopa.unimedia.md, comentarii, 12.04.2011)

Două greşeli apar în titlu, ambele legate de folosirea conectorului adversativ *or*. În primul rând, s-a confundat conjuncția adversativă neologică *or* cu *ori*, conjuncție disjunctivă; în al doilea rând, nu s-a pus virgulă după această conjuncție: „*Or*[*,*] voi nu-l dețineți.“

Confuzia dintre *or* şi *ori* este cauzată, pe de o parte, de asemănarea lor formală şi, pe de altă parte, de faptul că *ori* este pronunțat popular (deci incorect) şi [or]: „Nu ştiu cine a făcut cumpărăturile, Maria *or* Ion“, în loc de „Nu ştiu cine a făcut cumpărăturile, Maria *ori* Ion“.

Greşeala e destul de frecventă, însă, dacă se are în vedere rolul sintactico-semantic diferit al conectorilor *or* şi *ori*, ea poate fi evitată. Testul cel mai simplu pentru a distinge cele două conjuncții este posibilitatea de înlocuire cu un sinonim. Astfel, *or* poate fi înlocuit cu o conjuncție adversativă (*dar*, *iar*, *însă*), pe când *ori* poate fi înlocuit cu *sau*. Aplicarea acestui test arată că în enunțul din titlu nu ar fi fost acceptat *sau*. Mai mult, din punct de vedere sintactic şi semantico-pragmatic, există o deosebire mare între cele două conjuncții. Dacă *ori* stabileşte, prototipic, relații la nivelul propoziției sau al frazei (între propoziții), *or*, în schimb, e specializat în stabilirea de relații discursive, pragmatice, la nivel transfrastic şi, de aceea, apare frecvent la începutul celui de al doilea enunț. Însă, chiar dacă se află în interiorul frazei, *or* (care conectează numai propoziții, nu şi componente ale propoziției) are un rol pragmatic evident, marcând opoziția față de cele enunțate anterior.

Conectorul *or* trebuie urmat de virgulă, indiferent dacă apare în interiorul enunțului sau dacă „deschide“ un alt enunț (ca în titlu). De asemenea, *or* trebuie precedat de virgulă (după regula tuturor conjuncțiilor adversative) sau de punct şi virgulă: „Ne plângem că nu ne merge bine[*,*] *or*[*,*] noi nu facem nimic“ sau „Ne plângem că nu ne merge bine[*;*] *or*[*,*] noi nu facem nimic“.

Greşeli în utilizarea corelativelor

Uneori, la stabilirea unui raport sintactico-semantic participă doar o conjuncție, alteori, o pereche de elemente, dintre care măcar unul este conjuncție. Această pereche se supune, şi ea, unor reguli de utilizare, care, în uz, de multe ori sunt încălcate.

92. „*Ori* renunți la partener şi cauți pe cineva să o iei de la capăt, fără ascunzişuri, fără minciuni, *sau* îi spui iubitului că l-ai înşelat.“ (www.horoscop-astrologie.ro)

Conjuncțiile coordonatoare disjunctive *fie*, *ori*, *sau* (şi *au*, învechit şi popular) au rolul de a stabili un raport semantic de excludere sau de alternanță între, de obicei, doi termeni desemnând acțiuni, momente, calități etc.: „Dormi *sau* lucrezi“, „Mâine *ori* poimâine voi termina lucrarea“. Acest raport semantic este marcat mai intens când conjuncția disjunctivă se construieşte cu un corelativ de acelaşi tip: „*Sau* dormi, *sau* lucrezi“, „*Ori* mâine, *ori* poimâine voi termina lucrarea“. De altfel, una dintre conjuncțiile coordonatoare disjunctive – *fie* – presupune obligatoriu termenul corelativ: „*Fie* renunți la proiect, *fie* faci tot posibilul să-l termini.“

Pentru a reda în mod clar raportul sintactico-semantic prin perechile de conjuncții disjunctive, se cere ca elementul corelativ să fie o conjuncție identică, nu sinonimă, ca în titlu sau ca în exemplul: „Secretarul general al Organizației de Tineret al PDL va rămâne *fie* în echipa acesteia, *sau* va fi stagiar al altui europarlamentar“ (Antena 1, 5.09.2008). Construcțiile nerecomandate, ca acestea două, nu trebuie însă confundate cu

acele construcții, corecte, în care *fie* ajută la exprimarea circumstanțialului concesiv redat prin doi membri aflați în relație de coordonare disjunctivă marcată prin *sau*; de exemplu, „În planurile de afaceri ale companiilor, un nou obicei, *fie* el bun *sau* prost, echivalează cu o nouă şansă de creştere a vânzărilor" (www.businessmagazin.ro, 5.06.2007). Dovada că *fie* nu necesită coocurența unui element identic este faptul că poate fi utilizat şi pentru a se exprima un circumstanțial concesiv realizat printr-o structură ai cărei membri sunt în relație de coordonare marcată prin conjuncția copulativă *şi*: „Dacă cineva, *fie* el chiar instruit *şi* cultivat, n-a observat că în franceză se spune «escroc», va fi înclinat să scrie şi să pronunțe «excroc»" (Hristea 1976: 8).

Reținem din cele explicate mai sus că, pentru redarea unui raport disjunctiv, cele două conjuncții trebuie să fie identice. Utilizarea unei conjuncții disjunctive sinonime, nu identice, drept corelativ poate îngreuna înțelegerea enunțului. Într-o construcție complexă, precum cea din exemplul următor, folosirea unei conjuncții disjunctive sinonime ar fi făcut probabil neclare relațiile semantice dintre componentele enunțului: „Ziariştii au de ales: *ori* acceptă salariu tăiat la jumătate, *ori* demisionează *sau* pleacă în concediu fără plată" (www.paginademedia.ro, 26.01.2011). Din exemplul dat, se înțelege că alternanța e stabilită prin perechea de conjuncții *ori*..., *ori*, iar *sau* marchează raportul disjunctiv în interiorul celui de al doilea membru al relației alternative: [*ori* acceptă salariu tăiat la jumătate], [*ori* demisionează *sau* pleacă în concediu fără plată]. De fapt, ziariştii aveau trei posibilități.

În plus, din punct de vedere pragmatic, elementele corelative, fiind identice, ajută mai bine la orientarea cititorului sau a interlocutorului în înțelegerea textului. Rolul acesta e similar cu cel al corelativelor de tipul: *pe de o parte*..., *pe de altă parte*...; *în primul rând*..., *în al doilea rând*...

Şi în secolul al XIX-lea se înregistrau uneori, pe lângă perechile de conjuncții disjunctive cu elemente identice, şi perechi cu elemente

sinonime: „Atunce din nou în duşmani se aruncă mai cumplit. / Ungurul văzându-l iarăşi rămâne încreminit, / Pierde toată bărbăția ce nădejde-i însuflă, / Şi *ori* pleacă ca să fugă, *sau* prins de război se dă“ (C. Negruzzi, *Aprodul Purice*).

93. „Aflăm mai multe despre acest subiect, *cât şi* despre altele la «Dimineața mondenă».“ (Antena 1, 2.07.2011)

Locuțiunea conjuncțională copulativă *cât şi* se construieşte cu elementul adverbial corelativ *atât*. Elementele perechii *atât…, cât şi…* s-au fixat în această structură (adverbele *atât* şi *cât* pierzându-şi sensul pe care îl au în mod independent), pentru a marca împreună ideea de cumul. Corect este, aşadar, fie „Aflăm mai multe *atât* despre acest subiect, *cât şi* despre altele la «Dimineața mondenă»“, fie „Aflăm mai multe despre acest subiect *şi* despre altele la «Dimineața mondenă»“.

Greşeala apare prin analogie cu celelalte locuțiuni conjuncționale copulative, *precum şi*, *ca şi*, care nu se construiesc cu un corelativ: „Alimentația, sportul, *precum şi* odihna sunt necesare pentru o viață sănătoasă“, „Au stabilit itinerarul, *ca şi* data plecării“.

Omiterea conjuncției

Absența conjuncției nu este un fenomen frecvent şi nu are consecințe semnificative în plan gramatical, spre deosebire de absența prepoziției. Totuşi, semnalăm o situație în care este recomandabil să nu se omită conjuncția, chiar dacă, în scris, aceasta e substituită printr-o marcare grafică (linia de pauză neprecedată şi neurmată de blanc).

94. „Înscrierile se fac între 26–28 iulie.“ (www.marketwatch.ro, 3.04.2010)

Prepoziția *între*, ca şi *dintre*, cere să fie urmată fie de doi termeni coordonați („între *el şi ea*“), fie de un cuvânt la plural

(„între *ei*“). În exemplul din titlu, trebuia să apară conjuncția *şi*, pentru a se evidenția relația de coordonare dintre numeralele ce exprimă nişte date. Greşeala apare din cauza faptului că mai există o posibilitate de exprimare a intervalului orar, peste care construcția cu *între* se suprapune, şi anume construcția „în perioada 1–4 aprilie“, unde linia de pauză marchează intervalul. Prin urmare, se spune şi se scrie corect ori „între 26 *şi* 28 iulie“, ori „în perioada 26–28 iulie“.

Alt exemplu de greşeală de acelaşi tip este „distanța dintre Bucureşti–Constanța“ (www.infoturism.ro). Corecte sunt structurile: „distanța dintre Bucureşti *şi* Constanța“ sau „distanța Bucureşti–Constanța“.

VI. Greşeli de sintaxă

La nivel sintactic, se urmăresc relaţiile pe care o unitate a limbii (cuvânt, grup de cuvinte, propoziţie) le stabileşte cu altă unitate sau cu alte unităţi. Aceste relaţii se supun unor reguli de construcţie ce sunt date de statutul unităţilor implicate. Încălcarea regulilor se produce frecvent, din mai multe cauze, aşa cum vom vedea. Dintre greşelile de ordin sintactic, ne vom referi la dezacord, la topica unor cuvinte şi la anacolut.

Greşeli în realizarea acordului

Acordul reprezintă concordanţa din punctul de vedere al formei între doi (sau mai mulţi) termeni, ceea ce înseamnă că unul dintre termeni repetă, integral sau parţial, informaţia gramaticală a celuilalt termen. Bunăoară, în sintagmele „*casă frumoasă*“, „*casei frumoase*“, informaţia de gen, număr şi caz a substantivului regent *casă*, respectiv *casei*, este preluată de adjectivul subordonat *frumoasă*, respectiv *frumoase*.

Abaterile de la acordul gramatical corect sunt acordul prin atracţie şi acordul după înţeles (sau semantic). Într-un exemplu ca „Reacţia telespectatorilor m-*au neliniştit*“ s-a realizat acordul prin atracţie între predicat şi termenul cel mai apropiat de acesta, *telespectatorilor*. În alte exemple, ca „*Familia Ionescu* m-*au vizitat*“ sau „*Unul* dintre *victime* era fiul şoferului“, s-a făcut, greşit, acord după înţeles, în loc să se facă după formă („*Familia Ionescu* m-*a vizitat*“, „*Una* dintre *victime* era fiul şoferului“).

În prima situație, predicatul a fost utilizat la plural, pentru că subiectul este un substantiv colectiv (*familia*) care desemnează o mulțime, iar în a doua situație s-a făcut acordul pronumelui nehotărât *unul* cu referentul din lumea reală de genul masculin (*fiul*). În exemplul următor, în care era vorba de arestarea fostului lider al sârbilor bosniaci, s-au făcut două greşeli reprezentând acorduri după înțeles: „Apelul făcut se referă la faptul că o persoană, a *cărui* stare de sănătate este critică şi care nu este capabilă să se apere *singur*, nu poate fi extrădată“ (Antena 1, 31.05.2011). Atât relativul *care*, cât şi adjectivul *singur* trebuie să se acorde, după formă, cu substantivul exprimat anterior, *persoană*.

În unele contexte însă, acordul prin atracție sau acordul după înțeles nu sunt greşeli. În construcții ca „limba şi literatura *română*“, „geanta şi portofelul *meu*“, acordul prin atracție a devenit chiar normă (nu spunem „limba şi literatura *române*“, „geanta şi portofelul *mele*“). Şi acordul după înțeles este acceptat într-un exemplu ca „*Majoritatea* (oamenilor) *au plecat*“, unde subiectul este un colectiv.

Încălcările regulilor acordului primesc, după cum vom vedea, diverse explicații în contextele în care apar, dar asta nu înseamnă, evident, că sunt scuzabile.

Această secțiune va fi alcătuită din mai multe tipuri de greşeli care privesc acordul dintre subiect şi predicat, acordul dintre adjectivul de diverse tipuri şi substantiv, acordul dintre numeral (adjectival sau substantival) şi substantiv, acordul lui *al* (*a*, *ai*, *ale*) din structura genitivului cu termenul pe care îl substituie şi acordul pronumelui relativ *care* însoțit de *al* (*a*, *ai*, *ale*), precum şi acordul nepermis al adverbului.

Acordul subiectului cu predicatul

Una dintre cele mai grave greşeli gramaticale (şi totodată cele mai combătute) o reprezintă, cu siguranță, dezacordul dintre subiect şi predicat. Printre circumstanțele care favorizează încălcarea regulilor de acord dintre cei doi constituenți ai

enunțului, menționăm postpunerea subiectului față de predicat, realizarea subiectului printr-un grup de termeni aflați în relație de subordonare sau de coordonare, distanța dintre subiect şi predicat. Pentru a evita producerea dezacordului, este foarte important să fim atenți la organizarea construcției, la raporturile logico-sintactice dintre termeni, la tipul de subiect, precum şi la tipul de verb cu funcție de predicat.

95. „Mi *s-a făcut* vrăji." (OTV, 16.03.2011)

Dezacordul dintre subiect şi predicat, care se întâlneşte mai ales în comunicarea orală, este favorizat de postpunerea subiectului, ca în exemplul din titlu. Vorbitorul începe enunțul cu predicatul la singular, apoi îşi dă seama că are nevoie de un subiect la plural, dar nu mai revine asupra formulării. Când subiectul este antepus, este mai puțin probabil ca dezacordul să se producă, forma de număr a acestuia dictând forma predicatului cu care urmează să se asocieze: „*Vrăjile* mi *s-au făcut*" (aici, şi cu deplasare de sens față de topica din construcția din titlu).

În mod similar, greşeala apare când subiectul postpus predicatului este multiplu. Vorbitorul foloseşte verbul la singular, urmat de un substantiv tot la singular, cu funcția de subiect, apoi mai adaugă unul, completarea dând naştere unui subiect multiplu, care cere ca verbul (antepus) să fie la plural. Aşa rezultă o construcție precum „Îmi *place* muzica şi dansul."

Dezacordul se înregistrează frecvent în contexte cu verbe impersonale, verbe care au numai formă de persoana a 3-a, din cauza caracteristicilor sintactico-semantice evidențiate în context, şi care, atunci când au subiect, preferă postpunerea acestuia. În titlu, ca şi în exemplele următoare, conținând verbe impersonale (unele dintre ele, în ipostaza de verbe pasiv-impersonale), acordul se face greşit la singular: „Îi *merge* afacerile", „Îmi *convine* condițiile"; „Mi *s-a făcut* vrăji", „Mi *s-a expus* cerințele", „*Se ştie* răspunsurile". În alte utilizări, când verbele sunt personale (având forme nu numai de persoana a 3-a), acordul nu ridică probleme: „*Duşmancele* mi-*au făcut* vrăji", „*Şefii* mi-*au expus* cerințele", „*Ei ştiu* răspunsurile".

96. „Publicul *au ales*, votând prin sms concurenții de pe locurile întâi şi doi.“ (www.romaniainternational.com, 9.04.2011)

Aşa cum am arătat mai sus, o abatere de la regula acordului este acordul după înțeles. Greşeala apare când subiectul este exprimat printr-un substantiv cu sens colectiv folosit la numărul singular, de tipul *echipă*, *juriu*, *public*. Faptul că substantivul colectiv denumeşte un ansamblu de elemente nu trebuie să influențeze realizarea acordului. Substantivul colectiv poate fi folosit atât la singular, cât şi la plural (*echipă* vs *echipe*, *juriu* vs *jurii*, *public* vs *publicuri*), impunând predicatului, în consecință, acord la singular sau la plural.

În titlu, predicatul trebuia să fie la singular, pentru că şi subiectul exprimat prin substantiv colectiv este la singular: „Publicul *a ales*.“ În exemplele următoare, de asemenea, acordul predicatului trebuie făcut la singular, în locul acordului, semantic sau după înțeles, la plural, pentru că substantivele colective din poziția de subiect (*comisia*, *lumea*) sunt la singular: „Comisia *au considerat* că este necesară continuarea cercetării“ (cis01.central.ucv.ro, 15.01.2011), „Toată lumea s-a oprit pe loc şi *s-au bucurat* de concert“ (Pro TV, 1.07.2011). Corecte sunt deci formele verbale *a considerat* şi *s-a bucurat* (la fel ca forma de singular *s-a oprit* a celuilalt verb, din acelaşi enunț).

Spre deosebire de română, în engleză substantivul colectiv poate impune predicatului acord la plural, când acesta se referă la fiecare membru în parte al ansamblului: *The people were very glad* „Lumea era foarte bucuroasă“.

Şi în cazul în care subiect este substantivul colectiv *mass-media*, acordul trebuie să se realizeze tot la singular, după formă, nu după sens, conform DOOM^2: „Mass-media *are* o mare importanță în viața omului“, nu „Mass-media *au* o mare importanță în viața omului“. Faptul că se comportă ca un substantiv colectiv singular se vede şi în forma de genitiv-dativ articulat hotărât (*mass-mediei*, nu *mass-mediilor*), precum şi în acordul la singular cu adjectivul („mass-media *modernă*“); vezi şi **46**.

Tot prin acord după înțeles s-ar putea explica greşeala din exemplul următor, unde nu apare un substantiv colectiv, ci un pronume relativ: „Ştim cine *au negociat* aceste prețuri“ (Realitatea TV, 30.06.2011). *Cine* impune în mod normal predicatului formă de persoana a 3-a singular (*cine a negociat*), dar probabil locutorul l-a folosit privitor la mai multe persoane.

97. „Dezvoltatorii sunt indecişi *în ceea ce privesc* investițiile în piața imobiliară.“ (www.casedelux.ro)

Acordul greşit din titlu este explicabil prin atracție cu termenul următor *investițiile*, care este la plural. Altă explicație poate fi aceea că locutorul, neînțelegând care element al structurii are statut de subiect, face acordul la plural tocmai de teama de a nu greşi (este vorba, şi de această dată, de fenomenul numit hipercorectitudine). În realitate, subiectul verbului *a privi* este pronumele relativ invariabil *ceea ce*, care nu poate să impună verbului decât forma de singular.

Structura *în ceea ce priveşte* este în mare măsură fixată, fiind utilizată pentru exprimarea circumstanțialului de relație. La nivel discursiv, aceasta are rolul de a introduce sau de a reliefa o temă de discuție.

În mod similar se comportă, din punctul de vedere al acordului, grupările *în ce priveşte*, *cât priveşte*, în care forma de singular a verbului este impusă de pronumele relative *ce* sau *cât*.

98. „Încă de dimineață, o mulțime de tineri *a luat* aproape cu asalt Casa Tineretului din Timişoara.“ (www.renasterea.ro, 24.09.2010)

Realizarea acordului într-o asemenea construcție depinde de modul cum analizăm structura *o mulțime de tineri*, aflată în poziția de subiect. Mai precis, depinde de stabilirea elementului cu care predicatul se acordă, adică a centrului din grupul nominal *o mulțime de tineri*, pentru că predicatul nu se acordă cu un termen subordonat din grupul nominal, ci cu centrul

grupului. Astfel, acordul se face la singular sau la plural, după cum se consideră că, în grupul nominal *o mulțime de tineri*, centrul este *mulțime* sau, dimpotrivă, *tineri*.

Dat fiind că prepoziția *de* marchează, de obicei, subordonarea unui element față de altul (ca în „o cutie *de plastic*", „casa *de acolo*"), primul termen, *mulțime*, s-ar putea interpreta drept centru, şi atunci acordul cu predicatul se face la singular, ca în titlu (structura *o mulțime de tineri* are, în această situație, sensul „o mulțime compusă din tineri"). Prepoziția însă nu este mereu semn al subordonării celui de al doilea termen față de primul. În unele structuri, ca în cea similară cu un numeral cardinal mai mare de *douăzeci* – „*douăzeci de* oameni" – sau în cele conținând elemente adjectivale sau adverbiale de tipul „*astfel de* oameni", „*altfel de* oameni", „*atât de* frumoasă", „*aşa de* bine", *de* se asociază cu primul termen.

Din punct de vedere semantic, *o mulțime de* este interpretabil drept cuantificator (element cantitativ) ce poate fi substituit prin alt element cantitativ ca *mulți*, *puțini*, *câțiva*, *destui*. Faptul că termenul *mulțime* din structură exprimă o cantitate reprezintă un argument pentru a spune că nu el este centrul grupului nominal *o mulțime de tineri*. În plus, dacă enunțul ar continua cu un pronume personal care să substituie grupul nominal, pronumele ar relua, prin acord, mai degrabă informația gramaticală a substantivului *tineri* decât a substantivului *mulțime*, deci ar fi folosit la masculin plural, nu la feminin singular: „Încă de dimineață, o mulțime de tineri au luat aproape cu asalt Casa Tineretului din Timişoara. *Ei erau nerăbdători* să găsească un loc de muncă" (nu: „*Ea era nerăbdătoare* să găsească un loc de muncă"). Interpretând drept centru al grupului substantivul *tineri*, sensul structurii este „foarte mulți tineri", care implică acordul la plural.

Statutul celor două componente ale structurii se schimbă însă când primul dintre ele, *mulțime*, este articulat cu articol hotărât. Acest articol are, în general, rolul de a evidenția centrul grupului nominal, determinându-l definit. În această situație, *mulțimea* se analizează drept centru şi, în consecință, impune

acord la singular: „*Mulțimea* de tineri *a luat* aproape *cu asalt* Casa Tineretului.“ De asemenea, când substantivul *mulțime* intră în relație contrastivă cu alt termen, acesta este intrepretabil drept centru al grupului nominal, şi deci intră în relație de acord cu predicatul: „O *mulțime* de oameni este mai uşor de manipulat decât un *individ*“, „O *mulțime* de angajați este mai utilă societății decât o *mulțime* de şomeri“.

99. „La noi, la țară, patru sute de lei *este* o avere.“ (www.monitoruldevaslui.ro, 18.01.2011)

În structurile cu verbul copulativ *a fi*, în care nu există concordanță de număr între cele două grupuri nominale conectate de verb (în exemplul dat, între *patru sute de lei* şi *o avere*), se pune problema cu care dintre acestea se acordă verbul copulativ. Problema se rezolvă în urma identificării subiectului verbului. Pentru aceasta, este necesar să ținem seama de cel puțin două criterii care diferențiază subiectul de numele predicativ (al doilea component nominal al structurii).

Un criteriu de luat în considerație pentru a afla care component nominal reprezintă subiectul este topica: de regulă, subiectul ocupă prima poziție (precedă predicatul), iar numele predicativ îi urmează verbului copulativ. Nu întotdeauna însă se respectă această ordine. În structurile emfatice, de pildă, pentru a reliefa numele predicativ (asociat şi cu o anumită intonație), topica e schimbată: „*O avere* sunt patru sute de lei.“

Alt criteriu important este de natură semantico-pragmatică. Subiectul corespunde informației vechi, cunoscute, iar numele predicativ reprezintă informația nouă, adusă în enunț. Cu alte cuvinte, prin intermediul numelui predicativ afirmi un lucru nou despre subiect, care îl califică („Ioana este *frumoasă*“), îl identifică („El este *Ion*“), îl include într-o categorie („Delfinul este *un mamifer*“) sau îl echivalează cu o calitate („Sportul înseamnă/este *sănătate*“). În exemplul din titlu, numele predicativ *o avere* aduce o informație nouă despre subiect, stabilind cu acesta o relație de echivalență. Aşadar, corect este: „Patru sute de lei *sunt* o avere.“

E posibil ca greşeala din titlu să aibă şi altă explicație, şi anume să se considere că subiectul real al construcției este *suma*, subiect neexprimat, care, fiind la singular, impune predicatului acord la singular. Într-adevăr, dacă acest substantiv ar fi fost exprimat, acordul trebuia făcut la singular: „Suma de patru sute de lei *este* o avere.“ Însă o astfel de presupoziție complică analiza şi, implicit, realizarea acordului, care, în general, se face în funcție de subiectul prezent în enunț. Aşa cum folosim la plural verbul într-o construcție ca „Pe masă *sunt* patru sute de lei“ (nu „Pe masă *este* patru sute de lei“), aşa este recomandabil să spunem şi „Patru sute de lei *sunt* o avere“.

Identificarea greşită a subiectului explică şi greşeala din exemplul: „Două flori *este* un minunat wallpaper pentru desktop“ (wallpapere.wallpaperstock.net, 28.04.2009).

În alte construcții, în care pe prima poziție se află o structură cu elemente coordonate (un subiect multiplu), greşeala este rezultatul acordului prin atracție dintre verb şi ultimul component al structurii, la singular, ca în exemplele: „Nu întotdeauna *vârsta şi experiența îndelungată este* un atu“ (www.pokerheaven.com, 31.05.2011), „*Crearea şi păstrarea locurilor de muncă este* un succes al mediului de afaceri bucureştean“ (www.manager.ro, 4.11.2010). Aplicând criteriile enumerate mai sus, deducem că subiectul, realizat printr-o structură cu elemente coordonate, se comportă ca un plural, prin urmare impune predicatului acord la plural.

Acordul adjectivului şi al numeralului cu substantivul şi „acordul“ adverbului

O serie de dificultăți de realizare a acordului apar în utilizarea adjectivelor propriu-zise şi a celor provenite din participiu, care au, în general, în flexiune forme distincte de gen, număr şi caz. De asemenea, ridică probleme de acord numeralele variabile, care se comportă ca adjectivele. Spre deosebire de adjective şi de numerale, adverbele nu sunt variabile, deci „acordul“ lor nu este permis.

100. „Cinci sute cincizeci de jurnalişti şi o sută de camere de luat vederi vor transmite emoţia şi fastul unei ceremonii *aşteptată* cu un interes uriaş de lumea întreagă.“ (TVR 1, 29.04.2011)

Adjectivul trebuie să se acorde cu termenul regent atât în gen şi număr, cât şi în caz. Deseori însă, se neglijează acordul adjectivului cu substantivul regent în cazul genitiv sau dativ, ca în: „Aflu şi eu de existenţa *unei fete frumoasă*, D. M.“ (fluxuri.preferate.net, forum, 15.04.2008). Acest dezacord se produce mai ales când adjectivul este participial, ca în exemplul din titlu sau ca în: „Departajarea candidaţilor care au obţinut medii de admitere egale se face în ordinea descrescătoare *a notei obţinută* la proba de desen“ (www.studentsoftheworld.info), „Potrivit *analizei făcută* de Comisia Europeană, raportul cotizanţi–pensionari a scăzut de la 3,43 în 1990 la numai 0,79 în 2003“ (www.realitatea.net, 26.03.2009). În cele trei exemple, adjectivele participiale trebuiau să aibă forme de genitiv singular („unei ceremonii *aşteptate*“, „ordinea descrescătoare a notei *obţinute*“) sau de dativ („potrivit analizei *făcute*“). Greşeala este favorizată de faptul că participiul are, prin natura sa, atât trăsături adjectivale, manifestate prin acord, cât şi trăsături verbale, care permit asocierea sa cu subordonaţi specifici verbului („nota obţinută *de candidaţi*“, „nota dată *candidaţilor*“; „o ceremonie aşteptată *cu un interes uriaş*“, „nota obţinută *la proba de desen*“). Compatibilităţile sintactice specifice verbului favorizează interpretarea participiului ca fiind mai puţin legat de substantivul regent. De aceea dezacordul participiului adjectival cu substantivul regent se produce mai ales când acesta e construit cu diferiţi subordonaţi (complemente sau circumstanţiale).

Lipsa acordului se admite când adjectivul este izolat, ca în exemplele: „Apoi a apărut ideea emisiunii, *apreciată* drept interesantă şi binevenită de postul de radio Elvas, din Portugalia, unde este difuzată“ (www.flux.md, 17.11.2008), „Calificativul

final se obține prin rotunjirea notei (*obținută* sub formă fracționară) în favoarea studentului“ (www.upt.ro, 2009).

Prudența unora de a realiza acordul adjectivului, asociată cu interpretarea greşită a relației sintactice în care acesta intră, poate duce la un acord incorect în caz. În exemplul „Sindicaliştii par dispuşi să acționeze în judecată ministerul de resort pentru aplicarea unei măsuri considerate *abuzive*“ (crisana.ro, 18.11.2009), adjectivul evidențiat grafic trebuia să apară la forma de nominativ, *abuzivă*, cerută de adjectivul participial *considerate*, acordat corect cu genitivul *unei măsuri*. Forma adjectivului *abuzivă* este păstrată dintr-o structură cu nume predicativ ca: „pentru aplicarea unei măsuri considerate ca fiind *abuzivă*“.

101. „Va fi ziua prietenei mele *cea mai bună* şi mâine îi cumpăr cadou.“ (www.tpu.ro, 24.07.2011)

Dezacordul în caz cu substantivul regent se produce destul de frecvent şi când adjectivul este la gradul superlativ relativ. De pildă, căutând pe motorul Google, am constatat că, dintre cele două structuri cu dezacord – „prietenei mele *cea mai bună*“ şi „prietenei mele *bună*“ –, a doua, unde adjectivul este la gradul pozitiv, apare foarte rar în comparație cu prima.

Aşa cum adjectivul pronominal posesiv se acordă, în exemplul dat în titlu, cu substantivul *prietenei* în caz („prietenei *mele*“), la fel şi adjectivul propriu-zis *bună* la gradul superlativ relativ trebuie acordat, nu numai în gen şi număr, ci şi în caz. Adjectivul la gradul superlativ relativ realizează acordul prin ambele componente variabile, marca de superlativ *cel* şi adjectivul propriu-zis: „prietenei mele *celei* mai *bune*“.

Uneori, în alte structuri decât cele cu superlativ relativ, se neglijează acordul în caz al demonstrativului *cel* aflat între substantivul regent şi adjectivul subordonat, ca în: „Frumusețea există în sufletul omului *cel* bun“ (sfaturi.eva.ro), „Florile cu parfumul lor te fac să te îndrăgosteşti de puritatea şi gingăşia gândurilor *cele* bune“ (www.niuzer.ro, 8.09.2010), în loc de

„omului *celui* bun“, respectiv „gândurilor *celor* bune“. Când însă *cel* intră în structura unor nume proprii, precum *Ştefan cel Mare*, *Ecaterina cea Mare*, acesta nu se acordă cu regentul: *lui Ştefan cel Mare*, *Ecaterinei cea Mare*.

102. „Îți iei o bluză roşie, cu un decolteu mov, o fustă *movă* până la baza genunchilor şi o pereche de sandale roşii.“ (animezup.com, forum, 16.04.2010)

În română, cele mai multe adjective au patru forme distincte pentru a marca numărul şi genul. Pe lângă acestea, există şi unele adjective invariabile, care au o singură formă pentru toate valorile de gen, număr şi caz. Printre adjectivele invariabile, se numără câteva nume de culori, cum sunt *bleu*, *kaki*, *maro*, *mov*, *roz*, *turcoaz*, *vernil*. În cazul unora, acolo unde finala o permite, se constată însă tendința de creare a unor forme diferite pentru gen, acordate cu substantivul regent: „Pe covorul roşu, ele s-au gândit să o repete şi să poarte aceeaşi rochie *turcoază*“ (www.perfecte.ro, 24.09.2010), „Îți stă bine în cămaşa *roză*“ (www.faces.md, 28.02.2009).

Aceeaşi tendință se remarcă în utilizarea câtorva adjective invariabile, terminate în -*ce*: *locvace*, *precoce*, *vivace*. Tendința e ilustrată de exemple în care aceste adjective apar cu o formă inventată de masculin plural: „Fotbaliştii, părinți *precoci*“ (www.adevarul.ro, 30.07.2010), „Amândoi suntem *locvaci*“ (roxanutsa.blogspot.com, 19.02.2011), „Dacă, în copilărie, Gemenii sunt *vivaci*, voioşi şi *precoci*, la adolescență aceste trăsături se estompează“ (www.elystar.ro, 14.09.2007). Greşeala este favorizată şi de faptul că alte adjective terminate în -*ce* nu sunt invariabile, ci au în flexiune două forme (una de singular, ambele genuri, aceeaşi cu forma de feminin plural, şi alta de masculin plural): *rapace*, *rapaci*; *sagace*, *sagaci*; *tenace*, *tenaci*; *vorace*, *voraci*. În cazul acestora din urmă, se înregistrează însă şi utilizări invariabile – cu terminația -*ce* – în contexte în care ar trebui să apară forma de plural: „Am doi copii *tenace*“ (forum.desprecopii.com, 29.01.2011), în loc de *tenaci*;

„Înconjurați de câini *vorace*“ (www.targujiu.ro, 24.07.2006), în loc de *voraci*.

103. „Toate țările *fost comuniste* din Europa Centrală şi de Est care au aderat la Uniunea Europeană s-au confruntat cu problema lustrației.“ (www.citynews.ro, 19.06.2010)

Deducem că România, țară fostă comunistă, s-a confruntat, ca toate țările *foste* comuniste, cu problema lustrației. Aşa trebuie utilizat adjectivul participial *fost* şi în fraza din titlu, adică acordat cu substantivul regent.

Interpretarea ca adverb – cuvânt invariabil – a adjectivului participial *fost* este greşită. Cu toate că, în presă, *fost* apare foarte frecvent invariabil în asemenea construcții, el are, în realitate, comportament adjectival, deci trebuie să se acorde cu substantivul regent. Acordul nu se face, probabil, deoarece se consideră că, în grupul nominal din care face parte, *fost* este dependent de adjectivul care îi urmează, *comunistă*, deci ar fi adverb. Ca reacție la greşeala constând în „acordul“ adverbului (vezi *infra*, **104**, **105**), apare, în acest caz, greşeala în sens invers: adjectivul participial *fost* este interpretat, greşit, ca adverb, fiind subordonat unui adjectiv (*comuniste*). Această coocurență e însă posibilă, pentru că adjectivul participial *fost* păstrează de la verbul copulativ *a fi*, din care provine, capacitatea de a se construi cu un adjectiv: „țările *au fost comuniste*“ → „țările *foste comuniste*“. La fel se comportă şi adjectivul participial *devenit*: „țări *devenite* socialiste“, „țară *devenită independentă*“ (nu spunem „țări *devenit* socialiste“ sau „țară *devenit* independentă“).

Interpretarea incorectă, drept adverb, a lui *fost* din astfel de structuri poate avea ca explicație relația sinonimică pe care o stabileşte cu prefixul *ex*- („țară *ex-comunistă*“) ori cu circumstanțiale de tip *anterior*, *până nu demult*, *în trecut*, ca şi relația de antonimie cu prefixul *post*- („structuri *postcomuniste*“), toate, elemente, în mod evident, invariabile (Avram 2005 [1999]: 220). Legătura cu prefixul *ex*- e sugerată uneori, grafic, chiar prin legarea cu cratimă a lui *fost* de adjectivul pe care îl

însoţeşte: „Criza a evidenţiat punctele slabe ale statelor *fost-comuniste*“ (www.adevarul.it, 3.11.2009).

„Acordul“ adverbelor

104. „Steluţa este un aparat dedicat copiilor *noi născuţi*, care proiectează desene şi cântă; este *nou-nouţă*, în perfectă condiţie de utilizare.“ (www.supercars.ro, 29.01.2011)

Greşelile din enunţul-titlu privesc utilizarea cuvântului *nou*. În ambele situaţii, acesta intră în alcătuirea unor cuvinte compuse, care au valoare morfologică de adjectiv. Însă, în interiorul compuselor, *nou* are statut diferit.

În prima sintagmă, care trebuie scrisă cu cratimă, în forma *nou-născuţi*, *nou* este adverb (cu sensul „de curând“), fiind subordonat adjectivului participial *născuţi*. Cuvântul compus astfel obţinut este un adjectiv care se subordonează substantivului *copiilor*, iar acordul este marcat numai prin elementul flexibil – adjectivul participial *născuţi*. Greşeala apare şi când compusul, în absenţa unui regent substantival, are valoare de substantiv, ca în: „Aşteptăm cu nerăbdare poze cu *noi născuţii*“ (www.utilecopii.ro, 19.03.2010). Substantivul compus *nou-născut* s-a format, în limba română, după modelul fr. *nouveau-né* (Hristea 1981: 61).

În a doua sintagmă, adjectivul *nouă* capătă valoare intensivă prin repetare (în forma derivată cu sufix diminutival), după modelul „o casă *mare-mare*“ (cu sensul „o casă foarte mare“). Forma sa corectă este deci, în contextul dat, *nouă-nouţă*, acordându-se cu substantivul regent *Steluţa*, numele aparatului „dedicat“ nou-născuţilor. Repetarea adjectivului este un mijloc expresiv de realizare a superlativului, cum se poate observa şi în construcţia: „Am mâncat o prăjitură *bună-bună* (sau *bună-bunuţă*).“

Întorcându-ne la prima greşeală din exemplul dat în enunţul-titlu, mai frecvent apare în uz „acordul“ adverbului, care constituie o greşeală destul de gravă, cauzată de neînţelegerea relaţiilor de subordonare dintre componentele grupurilor

sintactice. Iată şi alte exemple: „Nu merg tramvaiele pe bulevardele *teribile* de largi“ (OTV, 31.05.2011), „În administrația locală, angajații sunt *slabi* pregătiți“ (www.cariereonline.ro, 27.05.2010), „Tinerii erau *proaspeți* căsătoriți şi nu aveau unde locui“ (www.spectrulrealitatii.ro, 3.07.2010). Corecte în contextele de mai sus sunt formele *teribil*, *slab*, *proaspăt*, pentru că termenii respectivi sunt adverbe subordonate unui adjectiv.

105. „Piața terenurilor a fost *cea* mai puternic afectată de criza economică.“ (www.1001case.ro, 10.11.2010)

Acordul fals afectează adesea adverbul când acesta e la gradul de comparație superlativ relativ. După cum se ştie, exprimarea superlativului relativ se realizează – atât în cazul adverbului, cât şi în cazul adjectivului – cu ajutorul elementului *cel*. Forma acestui element este în concordanță cu forma adverbului, respectiv a adjectivului. Astfel, când *cel* intră în structura superlativului relativ al unui adjectiv, el are forme diferite, acordându-se, la fel ca adjectivul, cu substantivul căruia i se subordonează („băiatul *cel mai frumos*“, „fata *cea mai frumoasă*“, „băieții *cei mai frumoşi*“, „fetele *cele mai frumoase*“); în schimb, în structura superlativului relativ al adverbului, *cel* este invariabil („Băiatul a scris *cel mai frumos*“, „Fata a scris *cel mai frumos*“).

În exemplul din enunțul-titlu, *cel* face parte din structura adverbului la gradul superlativ relativ – *cel mai puternic* –, care se subordonează adjectivului participial *afectată*: „*afectată cel mai puternic*“.

Marca invariabilă *cel* de superlativ a adverbului se confundă adesea cu marca variabilă, acordată, a adjectivului. În următoarele contexte, apare aceeaşi greşeală ca în titlu: „Autoturismele *cele* mai bine cotate sunt cele ale producătorilor germani“ (www.conso.ro, 23.09.2008), „Ei sunt oamenii *cei* mai uşor de manipulat“ (www.hadesrecords.com, 27.01.2007).

Într-un exemplu precum „*Cele* mai atent analizate sunt companiile mari“ (www.romanialibera.ro, 19.06.2011), structura cu

cele poate fi corectă dacă *cele* este analizat ca pronume (echivalent contextual cu pronumele demonstrativ *acelea*), căruia i se subordonează grupul adjectival *mai atent analizate*. Prin urmare, în această lectură avem o construcție cu un adverb la gradul comparativ de superioritate, *mai atent*, subordonat adjectivului participial *analizate*, care se acordă cu *cele*: „*Cele*/*Acelea analizate mai atent* sunt companiile mari.“

În contextul următor, gruparea cu *cei* este interpretabilă ca îmbinare liberă, nu ca adverb la gradul superlativ: „Slăbuț pentru cei ce-au văzut originalul, cam tare pentru *cei* mai uşor impresionabili“ (subtitrari.com.ro). În această interpretare, susținută de opoziția stabilită între „*cei* ce-au văzut originalul“ şi „*cei* mai uşor impresionabili“, demonstrativul *cei* din a doua sintagmă se combină cu adjectivul *impresionabili*, căruia i se subordonează adverbul *mai uşor*. *Cei* poate fi înlocuit în contextul dat cu *aceia*: „Slăbuț pentru *aceia* ce-au văzut originalul, cam tare pentru *aceia* mai uşor impresionabili.“

Din cele arătate mai sus, reținem că, pentru a elimina ambiguitățile rezultate din interpretarea lui *cel* – fie ca formant al superlativului, fie ca pronume demonstrativ –, este recomandabil, când nu avem intenția de a reda sensul superlativ, să folosim formele „lungi“ ale demonstrativului – *acela*, *aceea*, *aceia*, *acelea* –, în loc de formele „scurte“ *cel*, *cea*, *cei*, *cele*.

Acordul numeralelor

106. „Evenimentul era fixat la ora *doisprezece*.“ (www.kamikazeonline.ro, răspunsuri, 11.05.2011)

Construcția de tip „ora *doisprezece*“ este, din păcate, frecventă în uz, deşi norma literară actuală impune acordul în gen al numeralului cardinal cu substantivul pe care îl însoțeşte (*ora*). Şi aici, ca în toate construcțiile pentru exprimarea orei care conțin numeralul *doi* sau un compus cu acesta, acordul se face, în limba literară, la feminin: „ora *două*“, „ora douăzeci şi *două*“. Realizarea acordului în astfel de sintagme este, de fapt, o excepție (un acord prin atracție), dovadă că numeralul *unu* sau

numeralul compus cu *unu*, pe lângă acelaşi substantiv, *oră*, nu se acordă în gen (se spune „ora *unu*“, „ora *douăzeci şi unu*“).

Pentru redarea orei, numeralul trebuie folosit, conform normei literare, la feminin chiar şi când substantivul *ora* nu este exprimat: „Ne vom întâlni la *douăsprezece*“ (nu „Ne vom întâlni la *doisprezece*“).

Scrierea cu cifre a numeralului favorizează folosirea incorectă, neacordată, a numeralului: „Evenimentul era fixat la ora *12*“, „Ne vom întâlni la *12*“.

Forma acordată *douăsprezece* din sintagma discutată are o justificare istorică. De la construcţii mai vechi ca „*un* ceas după miezul nopţii“, „*două* ceasuri după amiază“, s-a ajuns la „ceasul *unu*“, „ceasul *două*“, pentru ca, mai târziu, *ceas* să fie înlocuit cu *oră* (Graur 1971: 150). Abia în secolul al XIX-lea apare substantivul *oră* în acest tip de construcţie: „la 2 ore după amează zi“, „2 ore după miezul nopţii“, „era 12 ore din noapte“ (Zafiu 2002).

107. „Peste *doisprezece* mii de români nemulţumiţi de bănci s-au organizat în grupuri pe internet.“ (www.primatv.ro, 20.09.2010)

Sub influenţa numeralelor invariabile, şi numeralele care au forme diferite în funcţie de gen se folosesc, greşit, numai cu forma de masculin.

Greşeala apare adesea când numeralul însoţeşte un substantiv feminin sau neutru, cu care trebuie să se acorde în gen. În exemplele următoare, acordul numeralului cu substantivul nu s-a făcut: „Fiecare test este format din *doisprezece* întrebări“ (www.festo-didactic.com), în loc de „*douăsprezece* întrebări“; „*Doisprezece* trenuri de călători au înregistrat întârzieri“ (www.ziare-pe-net.ro, 24.06.2011), în loc de „*douăsprezece* trenuri“; „Consider că aceste subiecte sunt de nivelul clasei *a doisprezecea*“ (Pro TV, 19.07.2011), în loc de „nivelul clasei *a douăsprezecea*“.

Tendinţa de folosire invariabilă a numeralului se constată şi în compusele cu substantivul feminin *mii* (ca în enunţul-titlu)

sau cu substantivele neutre *milioane* ori *miliarde*: „opt sute *doisprezece milioane* de lei“ (Prima TV, 13.04.2009), în loc de „opt sute *douăsprezece milioane* de lei“; „*doisprezece miliarde* de dolari“ (www.cavarartigo.com, 5.05.2009), în loc de „*douăsprezece miliarde* de dolari“.

Numeralul cardinal *doi*, precum şi compusele cu acesta se acordă cu substantivele *mii*, *milioane*, *miliarde*, cu care formează un numeral compus superior. În exemplele următoare, sugerăm, prin utilizarea parantezelor, structura numeralelor compuse în care intră substantivele menționate: „[[două] mii] de *muncitoare*“ şi „[[două] mii] de *muncitori*“; „[[douăsprezece] milioane] de *femei*“ şi „[[douăsprezece] milioane] de *bărbați*“; „[[treizeci şi două] de mii] de *case*“ şi „[[treizeci şi două] de mii] de *copaci*“.

108. „Impozite de *câțiva* zeci de lei pentru garaje şi coteţe“ (infoportal.realitatea.net, 12.09.2010)

În enunțul din titlu, *zeci* e substantiv de genul feminin (*o zece – două zeci*) şi funcționează drept centru al grupului nominal „câțiva *zeci* de lei“, iar *câțiva* şi *de lei* se subordonează lui. Din cauză că se interpretează greşit drept centru de grup (regent) substantivul subordonat *lei*, de genul masculin, apare greşeala constând în acordul adjectivului pronominal nehotărât cu acesta, în loc să se acorde cu *zeci*. Corect ar fi fost „*câteva zeci* de lei“.

Şi în exemplele următoare s-a făcut greşit acordul în gen al adjectivului pronominal interogativ cu *ani*, respectiv cu *metri*, substantive care se subordonează prin intermediul prepoziției *de* centrului de grup *zeci*: „*Câți* zeci de ani o să mai treacă?“ (www.acsoare.com, 26.07.2010), în loc de „*câte* zeci de ani“; „Clienții s-au aşezat organizat la coada de mai *mulți* zeci de metri“ (www.dailybusiness.ro, 25.03.2011), în loc de „mai *multe* zeci de metri“.

Aceeaşi greşeală poate apărea când centrul grupului nominal este substantivul feminin *mii* sau un substantiv neutru de tipul *milioane*, *miliarde*, cărora li se subordonează substan-

tive masculine: „Creator prin excelență, omul a fost privat cu *mulți* mii de *ani* în urmă de această latură" (cronicaromana.com, 14.09.2011), în loc de „*multe* mii de ani"; „*Acei* milioane de *români* nu cred în programul opoziției" (forum.realitatea.net, 27.10.2010), în loc de „*acele* milioane de români"; „Pe Calea Turzii din Cluj-Napoca s-a petrecut ieri un grav accident de circulație soldat cu pagube de *câțiva* miliarde de *lei*" (science.hotnews.ro, 8.08.2011), în loc de „*câteva* miliarde de lei".

Construcțiile neîntâlnite în uz „*câțiva* sute de lei", „*câți* milioane de ani" pot fi un argument în plus pentru a înțelege că determinantul de pe prima poziție a grupului nominal (*cel*, *cât*, *câtva*, *mult* etc.) se acordă în gen – feminin sau neutru – cu substantivul-centru (*sute*, *zeci*, *mii*, *milioane*, *miliarde*), nu cu substantivul subordonat de pe ultima poziție (*lei*, *ani* etc.).

Față de situațiile discutate, în contexte precum „*alți* două mii de oameni", „*ultimii* trei sute de lei", „*acei* opt milioane de lei", „*cei* cinci miliarde de dolari", acordul primului component din fiecare grup se face corect cu substantivul de pe ultima poziție (*oameni*, *lei*, *dolari*), *mii*, *sute*, *milioane*, *miliarde* nefiind aici substantive, ci componente ale numeralelor *două mii*, *trei sute*, *opt milioane*, *cinci miliarde*.

Când nu sunt precedate de un numeral cardinal, cuvintele *zeci*, *sută – sute*, *mie – mii*, *milion – milioane*, *miliard – miliarde* sunt substantive, pentru că: exprimă un ansamblu de elemente, nu un număr; au, întocmai ca substantivul, gen fix (feminin sau neutru) şi forme diferite de număr (singular şi plural); primesc determinanți comuni cu ai substantivului („*mi*a", „*mii*le", „al cincilea *milion*", „multe/câte *zeci/sute/mii/milioane/miliarde*"); exprimă, prin forma de plural, aproximarea („zeci/sute/mii/milioane/miliarde *de oameni*") (GBLR 2010: 195–196).

109. „Nouăzeci şi *unu* de persoane ar fi fost afectate de descărcarea electrică." (www.ziare.com, 4.08.2008)

Destul de frecvent, se înregistrează şi dezacordul numeralelor compuse cu *unu*, când acestea se asociază cu substantive feminine sau neutre. În exemplul din enunțul-titlu, numeralul

nouăzeci şi unu ar fi trebuit să se acorde cu substantivul feminin *persoane*, acord care s-ar fi marcat prin forma ultimului component, variabil: „nouăzeci şi *una* de *persoane*“ (spre deosebire de „nouăzeci şi *unu* de *oameni*“). Aceeaşi greşeală apare în exemplele: „cincizeci şi *unu* de flori“ (butterflycolor.wordpress.com), în loc de „cincizeci şi *una* de flori“; „douăzeci şi *unu* de universităţi“ (Prima TV, 13.04.2009), în loc de „douăzeci şi *una* de universităţi“.

Când substantivul este de genul neutru, conform regulilor de acord pe care acesta le impune oricărui adjectiv (acord cu masculinul la singular şi cu femininul la plural), numeralul compus cu valoare adjectivală trebuie să aibă formă de masculin când ultimul său element este *unu* şi formă de feminin când numeralul conţine elementul variabil *doi*. Regulile enunţate sunt încălcate în construcţii ca „două sute optzeci şi *una* de episoade“ (www.desprestiri.ro, 2010) sau „*doisprezece* dosare“ (www.-auto-blog.ro, 1.04.2009). Corecte sunt construcţiile „două sute optzeci şi *unu* de episoade“ (sau „două sute optzeci şi *două* de episoade“) şi „*douăsprezece* dosare“.

Acordul lui *al* (*a*, *ai*, *ale*) din structura genitivului

Genitivul presupune subordonarea faţă de un nominal: substantiv („*elevul* Mariei“, „*un elev* al Mariei“), pronume („*acela* al Mariei“) sau numeral („*două* ale Mariei“). Uneori, genitivul este cerut de o prepoziţie sau de o locuţiune prepoziţională: „*împotriva* nedreptăţii“, „*dedesubtul* cutiei“, *asupra* problemelor“; „*în locul* fetei“, „*în faţa* casei“. În condiţiile în care genitivul este format cu *al*, *a*, *ai*, *ale* (vezi *supra*, **50**), acest element variabil trebuie să se acorde obligatoriu în gen şi în număr cu regentul („un *elev* bun *al* Mariei“) sau să fie în concordanţă cu forma prepoziţiei ori a locuţiunii prepoziţionale care îl cere („*împotriva* nedreptăţii şi *a* abuzului“, „*dedesubtul* hainei şi *al* machiajului“, „*în locul* părinţilor şi *al* profesorilor“). Mult mai complicat este acordul relativului *care* însoţit de *al* (*a*, *ai*, *ale*), întrucât cele două componente trimit la elemente

diferite din enunț („poetul *ale cărui* poezii îmi dau fiori“); de aceea, de multe ori, acordul nu se realizează corect.

110. „Aceste programe să fie gestionate la nivelul consiliilor județene, la nivelul consiliilor locale, la *nivelul* şcolii sau *a* inspectoratelor şcolare?“ (TVR 1, 30.03.2011)

În structura ultimului genitiv din enunț, „*a* inspectoratelor“, forma *a* nu este corectă, pentru că trebuia să se acorde cu substantivul la care se referă, *nivelul*. Acest substantiv este de genul neutru, numărul singular, prin urmare trebuia aleasă forma *al*.

Utilizarea invariabilă, pentru exprimarea genitivului sau a posesivului, numai a formei de feminin singular *a* a componentului antepus din structura genitivului apare frecvent în coordonare, ca în exemplul din titlu ori ca în exemplele: „*dansul* mirilor şi *a naşilor*“ (www.pipas.ro, 24.07.2008), „cu ajutorul lui Dumnezeu şi *a vostru*“ (forum.desprecopii.com, 10.07.2009). Greşeala se întâlneşte, de asemenea, când genitivul (sau posesivul) este mai departe de substantivul regent, de la care *al*, *a*, *ai*, *ale* preia genul şi numărul: „Nu am fost de acord cu *listele* alea lungi şi plictisitoare *a* matematicianului“ (www.e-pariuri.ro, forum 24.09.2009). Corect: „*listele* alea lungi şi plictisitoare *ale* matematicianului“.

Utilizarea lui *a* invariabil este un moldovenism (Graur 1987: 205), prin urmare nu este acceptată de norma literară.

Semnalăm aici şi greşeala, care apare tot în coordonare, constând în omiterea lui *al*, *a*, *ai*, *ale* din structura celui de al doilea genitiv: „temperamentul părinților şi *copiilor*“ (www.copilul.ro), „alegerea rochiei şi *pantofilor*“ (in-chirie-pentru-nunta.blogspot.com, 19.01.2011), „mijloace de presiune asupra elevilor sau *părinților*“ (www.ziare.com, 9.09.2011), în loc de „temperamentul părinților şi *al copiilor*“, „alegerea rochiei şi *a pantofilor*“, „mijloace de presiune asupra elevilor sau *a părinților*“.

111. „Construcția veche situată în centrul istoric al orașului Târgoviște este locul de întâlnire *al* tinerilor.“ (www.cautpensiuni.ro, 8.03.2011)

Uneori, dezacordul lui *al*, *a*, *ai*, *ale* din structura genitivului este cauzat de identificarea greșită a regentului. În exemplul din titlu, relația logică pe care o stabilește substantivul în genitiv este cu substantivul *întâlnire*: nu *locul* este *al tinerilor*, ci *întâlnirea*. Întregul grup nominal *întâlnire a tinerilor* se subordonează, la rândul său, prin intermediul prepoziției *de*, substantivului *locul*. Relațiile de subordonare sau de incluziune din interiorul grupului nominal cu centru *locul* se văd foarte bine în următoarea reprezentare grafică: *locul* [*de întâlnire a tinerilor*] → *locul* [*de* [*întâlnire a tinerilor*]] → *locul* [*de* [*întâlnire* [*a tinerilor*]]].

Același tip de greșeală ca în titlu apare în construcțiile: „*procesul* de curățare *al* dinților“ (www.sfatulmedicului.ro), în loc de „procesul de *curățare a* dinților“; „*termenul* de începere *al* lucrării“ (www.excesgrup.ro), în loc de „termenul de *începere a* lucrării“.

În schimb, în alt context, asemănător celui din titlu, ca „*Locul* de parcare *al* vecinului este mai mare“, *al* se acordă, corect, cu substantivul *locul*. Spre deosebire de construcția discutată anterior, în această construcție genitivul se subordonează întregului grup *locul de parcare*, nu substantivului *parcare*: [*locul de parcare*] *al vecinului*, pentru că nu vecinul se parchează, ci mașina lui. În mod similar, în construcția „*romanul* de tinerețe *al* lui Nabokov“, substantivul în genitiv se subordonează grupului *romanul de tinerețe*, care constituie o unitate semantico-referențială, prin urmare, *al* se acordă cu *romanul*, nu cu *tinerețe*, fapt ilustrat prin reprezentarea grafică a organizării construcției: [*romanul de tinerețe*] *al lui Nabokov*.

112. „Soțul unei mătuși *ale* mele are cincizeci de ani și arată superbine.“ (forum.softpedia.com, 6.05.2007)

Al, *a*, *ai*, *ale* din structura posesivului sau a genitivului se acordă obligatoriu în gen și număr cu substantivul regent: „*unei*

mătuşi a mele“, dar „*unor mătuşi ale* mele“. Formele *al*, *a*, *ai*, *ale* nu se acordă însă în caz: „*unor mătuşi ale* mele“ (nu „*unor mătuşi alor* mele“), „*unei mătuşi a* mele“ (nu „*unei mătuşi alei* mele“). Acordul în caz cu regentul este realizat de celălalt component al posesivului cu valoare adjectivală: „*unei mătuşi* a *mele*“ (nu „*unei mătuşi* a *mea*“).

Doar popular, când *al*, *a*, *ai*, *ale* au statut de pronume (pentru că înlocuiesc substantive), se folosesc formele *alui*, *alei*, *alor* cu privire la membrii familiei: *alei mele* „soției mele“, *alui meu* „soțului meu“, *alor mei* „părinților mei, membrilor familiei mele“.

Construcția – conținând prepoziția *de* – „unei mătuşi *de-ale* mele“ este corectă, pentru că, în acest caz, acordul în număr al lui *al*, *a*, *ai*, *ale* cu substantivul este blocat de prepoziția *de* cu sens partitiv, care cere numărul plural (la fel ca *dintre*).

Norma veche nu accepta construcții ca *o mătuşă de-a mea*, *un prieten de-al meu*, *un coleg de-al lui*, deoarece se considera că, după modelul construcțiilor partitive tipice (*unul dintre ei*, *niciuna dintre fete*), acestea cer pluralul pe a doua poziție. Norma actuală acceptă şi construcțiile cu posesiv sau genitiv plural (*o mătuşă de-ale mele*, *un prieten de-ai mei*, *un coleg de-ai lui*), dar şi pe cele cu posesiv sau genitiv singular (*o mătuşă de-a mea*, *un prieten de-al meu*, *un coleg de-al lui*). Cele două tipuri de construcții primesc interpretări diferite, în funcție de realizarea sau nu a acordului dintre componentele lor: în construcțiile cu plural, posesivul sau genitivul exprimă întregul (*ale mele*, *ai mei*, *ai lui*) din care se extrage o parte (*o mătuşă*, *un prieten*, *un coleg*), în timp ce, în cele cu singular, posesivul sau genitivul (*a mea*, *al meu*, *al lui*) nu exprimă un întreg, ci o proprietate, o calificare prin apartenență a primului grup nominal (*o mătuşă*, *un prieten*, *un coleg*).

113. „Am *o prietenă al cărui soț* câştigă mult mai puțin decât ea.“ (www.miresici.ro, 23.11.2009)

Acordul genitivului exprimat prin pronumele *care* antepus regentului este dificil de realizat, de aceea, de multe ori, în vorbire mai ales, regula este încălcată. Dificultatea vine din

faptul că cele două elemente – *al* (*a*, *ai*, *ale*) şi relativul – stabilesc relații de acord cu termeni diferiți, plasați în direcții opuse, rezultând un acord „încrucişat“: *care* preia informații de gen şi număr de la substantivul care îl precedă (*prietenă*), iar *al* (*a*, *ai*, *ale*), de la substantivul care îi urmează lui *care* (*soț*). În exemplul din titlu, conform regulii de acord enunțate, relativul trebuie să aibă forma *cărei* (de feminin singular, ca *prietenă*), iar celălalt component, forma *al* (de masculin singular, ca *soț*): „o prietenă *al cărei* soț“.

De multe ori, doar un component al structurii nu este acordat corect, cum s-a întâmplat şi în titlu; vezi şi exemplul „Nu pot promova decât *produsele în a căror performanțe* cred“ (www.-graiu-gorjului.ro, 1.09.2011) (corect: „produsele în *ale căror* performanțe cred“).

Uneori, se produce chiar dublul dezacord, explicabil prin atracție (fiecare component al structurii se acordă cu termenul cel mai apropiat): „*Omul al cărei moarte* a determinat mii de români să se vaccineze n-a murit din cauza gripei noi“ (www.-vesperala.com, forum, 9.02.2010), în loc de „omul *a cărui* moarte“.

Greşeli de topică

Pentru că topica în limba română nu este în general constrângătoare, cel care a scris pentru o reclamă enunțul „Acum şi pizza pentru o persoană de 23 cm la numai 9,9 lei“ a putut combina cuvintele într-o structură al cărei efect semantic stârneşte râsul: *o persoană de 23 cm*. Topica firească era „Acum şi *pizza de 23 cm* pentru o persoană la numai 9,9 lei.“

Deşi topica în limba română are destul de mare libertate, există totuşi unele reguli referitoare la ordinea cuvintelor, dictate de statutul lor gramatical şi semantic. Una dintre reguli se referă la poziția unor adverbe în raport cu alte elemente din grupul verbal.

114. „*Mai* ne-au rămas vreo cincisprezece minute.“ (OTV, 29.05.2011)

În interiorul clasei largi şi eterogene a adverbelor, se disting unele elemente cu trăsături semantico-pragmatice şi sintactice speciale. Printre aceste elemente, care au fost numite *semiadverbe*, se numără *mai*, *cam*, *tot*, *prea*, *şi*, *nici*.

Spre deosebire de adverbele propriu-zise (*bine*, *rău*, *departe*, *mâine*, *frecvent* etc.), care au sens bine precizat, aceste semiadverbe au rolul de a nuanța într-un anume fel caracteristicile unei acțiuni, ale unei stări sau ale unei însuşiri. Astfel, pot avea sens de aproximare (*mai*, *cam*), sens cumulativ (*şi* în enunțurile afirmative, *nici* în enunțurile negative), rol de insistență (*chiar*). Sensul lor poate depinde şi de context. De pildă, *tot* indică într-un context continuitatea („*Tot* rău se simte“), dar are rol de insistență în alt context („*Tot* el m-a anunțat“); *mai* exprimă adaosul („*Mai* cumpăr o bluză“), continuitatea („*Mai* aşteaptă până se va însănătoşi“) sau aproximarea („*Mai* la vale este magazinul“). Particularitățile semantico-pragmatice ale acestor elemente se corelează cu particularități în plan sintactic. Dintre acestea, ne oprim la topică, aspectul care ne interesează în analiza greşelii semnalate în enunțul-titlu.

Față de adverbele propriu-zise, care preferă postpunerea față de regent („Lucrează *bine*“, „Ne vizitează *frecvent*“), semiadverbele la care ne referim apar obligatoriu în antepunere (spunem „*Mai* vreau“, nu „Vreau *mai*“; „E *cam* devreme“, nu „E devreme *cam*“). Semiadverbele se disting şi prin posibilitatea pe care o au de a se intercala între auxiliar şi verbul de bază („Am *mai* citit“, „Aş *mai* citi“), între *să* şi verb („Vreau să *mai* citesc“), ca şi între pronumele reflexiv sau personal şi verb („(Nu) te *mai* aştept“, „(Nu) mă *mai* gândesc“). În vorbirea neîngrijită, ele apar însă înaintea formelor verbale compuse sau a grupărilor conținând un verb şi un pronume („*Mai* am citit“, „*Mai* mă doare capul“); această poziție nu este acceptată de normă, fiind caracteristică doar adverbelor propriu-zise folosite emfatic („*Mult* am citit“, „*Rău* mă doare capul“).

Constrângerea de topică la care se supun semiadverbele (şi, implicit, *mai*) nu a fost respectată nici în exemplul din titlu (corect ar fi fost „Ne-au *mai* rămas vreo cincisprezece minute“), nici în următoarele exemple: „Nu *mai* îți faci planuri“ (Acasă TV, 17.11.2007), în loc de „Nu îți *mai* faci planuri“; „Ce soluție *mai* le propuneți?“ (Pro TV, 24.04.2010), în loc de „Ce soluție le *mai* propuneți?“; „Eu nu *mai* mă uit înapoi când s-a terminat o relație“ (www.kudika.ro, forum, 20.08.2008), în loc de „Eu nu mă *mai* uit înapoi când s-a terminat o relație“; „Măcar încearcă să *mai* te duci în locurile în care se duce şi el“ (sfaturi.-eva.ro, 2009), în loc de „Măcar încearcă să te *mai* duci în locurile în care se duce şi el“; „*Mai* am dat de două chestii pe net“ (wasd.ro, 21.07.2011), în loc de „Am *mai* dat de două chestii pe net“.

Când semiadverbul *mai* se raportează la o formă verbală care conține două auxiliare (sau morfemul *să* şi un auxiliar, în cazul conjunctivului perfect), corectă este plasarea lui după primul component: „aş *mai* fi mâncat“, „să *mai* fi stat“, „o *mai* fi discutat“.

115. „Eu *cam* am spus ce era de spus.“ (raspunsuri.rol.ro, 11.03.2010)

Cam este, ca şi *mai*, semiadverb şi se supune aceloraşi reguli de topică. Destul de des, şi în cazul acestui semiadverb, care exprimă o aproximare, regulile sunt încălcate. În exemplul din titlu, semiadverbul *cam* trebuie plasat nu înaintea formei verbale de perfect compus, ci după auxiliar: „Eu am *cam* spus ce era de spus.“ Greşeala privind topica semiadverbului *cam* apare şi în exemplele „*Cam* se termină concediul“ (pseudomus.blogspot.com) şi „Eu *cam* aş vrea banii înapoi“ (forum.computergames.ro, 7.12.2007), a căror ordine corectă este „Se *cam* termină concediul“ şi „Eu aş *cam* vrea banii înapoi.“

116. „În presa centrală, nu *prea* s-a scris despre asta." (Național TV, 22.10.2007)

În raport cu semiadverbele *mai* şi *cam*, discutate mai sus, *prea* şi *tot* îşi schimbă topica în funcție de sensul pe care îl au în context. *Prea* cu sens aproximativ şi *tot* pentru indicarea continuității se supun restricțiilor de topică la care se supun *mai* şi *cam*; prin urmare, sunt corecte construcțiile cu topica „Nu am *prea* mâncat", „Nu mă *prea* interesează", „Am *tot* aşteptat". În schimb, când *prea* nu are sens de aproximare, ci este un element de insistență, sau când *tot* nu exprimă o valoare aspectuală, ci are sens concesiv, semiadverbele aduse în discuție sunt antepuse: „*Prea* ai greşit", „*Prea* mă deranjează", „*Prea* ți-ai dorit acest lucru"; „*Tot* nu a înțeles", „*Tot* se teme", „*Tot* îl iubeşte".

Dat fiind că, în enunțul din titlu, ca şi în exemplul „Sigur că nu *prea* se plătesc cotizațiile" (Național TV, 6.05.2008), *prea* nu are rol de insistență, ci exprimă aproximarea, topica lui în cele două contexte trebuia să fie „În presa centrală, nu s-a *prea* scris despre asta", respectiv „Sigur că nu se *prea* plătesc cotizațiile".

Nici topica lui *tot*, care exprimă continuitatea, nu este corectă într-un exemplu precum „Mă macină de ceva timp, dar *tot* am amânat să scriu despre asta până am uitat" (www.visurat.ro, 10.02.2011), în loc de „Mă macină de ceva timp, dar am *tot* amânat să scriu despre asta până am uitat".

117. „*Nici* într-un caz nu a fost subminată poziția premierului sau a preşedintelui de partid în discuția cu grupurile parlamentare." (www.timponline.ro, 1.02.2012)

În construcția *nici într-un caz*, *nici* este un semiadverb care a fost deplasat din poziția obişnuită, corectă, această deplasare fiind posibilă în cazul mai multor semiadverbe, aşa cum am văzut şi în discutarea greşelilor date mai înainte. În poziția obişnuită, *nici* se află între componentele construcției, adică între prepoziție şi grupul nominal *un caz*, formând împreună

cu articolul nehotărât pe care îl precedă adjectivul pronominal negativ *niciun*: *în* nici un *caz* > *în* niciun *caz*. Deplasarea este favorizată de faptul că, pe lângă construcția fixată *în niciun caz*, există şi construcția nefixată *într-un caz*, la care vorbitorul ataşează semiadverbul *nici*. Plasarea în față a semiadverbului *nici* este corectă numai când componentele construcției sunt libere, nu fixate, ca în exemplul: „Îți spun eu de ce nu poți gândi asta: pentru că eşti conştient de unicitatea fiecărui om şi nu îți poți închipui *nici într-un caz* particular să fie altfel lucrurile" (www.9am.ro, forum, 30.08.2009). Faptul că substantivul *caz* este însoțit de adjectivul *particular* arată aici că este un component liber, nefixat în gruparea *în niciun caz* (sau în gruparea greşită *nici într-un caz*). Dacă se poate folosi sau subînțelege adverbul restrictiv *măcar*, atunci gruparea *nici într-un caz* este corectă: „nu îți poți închipui *nici* [măcar] *într-un caz* să fie altfel lucrurile".

O explicație pentru deplasarea semiadverbului *nici* într-un exemplu ca acela din titlu o reprezintă şi existența în limbă a unor construcții cu elemente corelative conținând elementul *nici* sau opusul lui semantic, *şi*: „Nu am fost entuziasmați *nici* într-un caz, *nici* în celălalt" (www.ziare.com, 12.02.2010), „Nu trebuie să vă neliniştiți *nici* într-un caz, *nici* în altul" (blog.hopa-sus.ro, 23.07.2011); „*Şi* într-un caz, *şi* în celălalt s-a vorbit despre trădare" (www.contributors.ro, 14.01.2011).

Şi mai frapantă este greşeala care apare în enunțul: „În *nici* într-un caz, nu putem fi mai superficiali, în condițiile în care au existat probleme" (www.ziare.com, 25.11.2011). Într-un exemplu ca acesta, pe lângă faptul că topica lui *nici* nu este corectă, se foloseşte şi prepoziția *în*, care nu este necesară, construcția conținând deja prepoziția locativă *întru*. Faptul că prepoziția *în* precedă construcția *nici într-un caz* arată că această construcție greşită este destul de fixată în uz.

Conform DOOM², pronumele şi adjectivele pronominale negative formate cu *nici* se scriu într-un cuvânt: *niciunul*, *niciuna*, *niciunii*, *niciunele*, *niciun*, *nicio*. Acestea trebuie separate de îmbinările libere

în care *nici* este semiadverb asociat unui articol, unui numeral sau unui pronume nehotărât, ca în exemplele: „Nu e *nici un* om frumos, *nici un* bogat, dar e inteligent“, „Nu am *nici un* apartament, nici două, cum au spus unii, ci locuiesc cu chirie“, „*Nici unul*, nici celălalt nu seamănă cu mama“. În multe situații, interpretarea ca pronume sau adjectiv pronominal negativ, respectiv îmbinare în care apare semiadverbul *nici* se dă numai în context. De exemplu, în „Nu a venit *nici* [măcar] *un* student la curs“, *nici un* se scrie în două cuvinte numai dacă sensul exprimat este „nici măcar un student“. Pentru a dezambiguiza sensul, în vorbire *nici un* se pronunță cu o intonație diferită de cea în care gruparea are rol de adjectiv pronominal negativ. În scris, se poate deduce din context dacă e vorba de îmbinare liberă sau de pronume ori adjectiv pronominal negativ, dar, pentru o dezambiguizare clară, e preferabil să se folosească un indiciu, cum este semiadverbul restrictiv *măcar*.

Anacolutul

Anacolutul, greşeală întâlnită mai ales în vorbire, reprezintă alegerea incorectă a cazului unui substantiv sau al unui pronume şi este cauzat de întreruperea care se produce în organizarea sintactică a enunțului: emițătorul începe enunțul având în minte o anumită structură sintactică, pe care o abandonează şi continuă cu o altă structură.

Apariția anacolutului are la bază mai multe cauze, dintre care le menționăm pe cele mai frecvente. O cauză este distanța mare dintre componentele aflate în relație sintactică: „*Ioana*, de când am aflat că minte, nu *o* mai ascult cu atenție“ (corect: „*Pe Ioana*, de când am aflat că minte, nu *o* mai ascult cu atenție“). Altă cauză este că nu se ține seama de dubla calitate a elementului relativ – de a lega componentele unui enunț şi de a avea o funcție sintactică în propoziția relativă pe care o introduce: „*Cine* face rău nu-*i* merge bine“, „Fata *care* am vorbit *cu ea* este vecina mea“ (corect: „*Cui* face rău nu-*i* merge bine“, „Fata *cu care* am vorbit este vecina mea“). La aceste cauze se adaugă, desigur, graba, neglijența în exprimare, necunoaşterea

regulilor sintactice de construire a unui enunț.

118. „*Un* teribil de talentat pianist chinez, celebru în toată lumea, *i* s-au tăiat degetele.“ (OTV, 17.05.2011)

Este evidentă, în exemplul dat în titlu, lipsa de consecvență în construirea enunțului. Pronumele personal cu formă neaccentuată *i* nu poate relua decât un complement indirect în dativ; or, articolul, care trebuia să marcheze cazul în grupul nominal exprimat anterior, nu are forma de dativ cerută de context (*unui*), ci de nominativ (*un*). O posibilitate de a se fi evitat anacolutul era şi aceea ca grupul nominal să se asocieze cu alt verb, fără complement indirect: „*Un* teribil de talentat pianist chinez, celebru în toată lumea, *a rămas* fără degete pentru că i s-au tăiat.“

119. „Dar credeți că *cei* care vor vota anul viitor va conta acest lucru *pentru ei*?“ (Realitatea TV, 30.04.2011)

Şi în acest exemplu se produce o discontinuitate sintactică, însă de alt tip decât cel discutat anterior. Dacă s-ar fi utilizat prepoziția pentru exprimarea circumstanțialului de relație, anacolutul nu s-ar fi produs: „Dar credeți că *pentru cei care vor vota anul viitor* va conta acest lucru?“ Pentru că prepoziția nu a apărut unde era necesar, a fost recuperată la sfârşitul enunțului: *pentru ei*.

Alegerea verbului *va conta* pentru grupul nominal cu centrul *cei* aflat în poziția de subiect – „cei care vor vota anul viitor“ – reprezintă, de fapt, „momentul“ în care se produce ruptura sintactică. Dacă în locul acestui verb ar fi fost utilizat un echivalent contextual, greşeala s-ar fi evitat: „Dar credeți că *cei* care vor vota anul viitor *vor considera important* acest lucru?“

Bibliografie

Avram, Mioara, 1987 [1979], „Aspecte ale folosirii lui *ca*“, în *Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 174–178.

Avram, Mioara, 1987 [1980], „Punctuaţia şi implicaţiile ei în limbă şi comunicare“, în *Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 193–206.

Avram, Mioara, 1987, *Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei Române, Bucureşti.

Avram, Mioara, 1991, „Diversiunea *â*“, *România liberă*, XLIX, serie nouă, 355, p. 4.

Avram, Mioara, 1996, „Anacolutul“, *Limba şi literatura română*, XXV, 2, pp. 3–6.

Avram, Mioara, 1997, *Anglicismele în limba română actuală*, Editura Academiei Române, Bucureşti.

Avram, Mioara, 1997, *Ortografie pentru toţi. 30 de dificultăţi*, ediţia a II-a, Editura Litera, Chişinău.

Avram, Mioara, 2001, *Gramatica pentru toţi*, ediţia a III-a, Humanitas, Bucureşti.

Avram, Mioara, 2001, *Cuvintele limbii române între corect şi incorect*, Editura Cartier, Chişinău.

Avram, Mioara, 2003, „Consideraţii asupra dinamicii limbii şi asupra studierii ei în româna actuală“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. al II-lea, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, pp. 15–22.

Avram, Mioara, 2005 [1985], „Despre vechimea şi explicaţia formelor de imperativ negativ *nu du*, *nu fă*, *nu zi*“, în *Studii de morfologie a limbii române*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 198–204.

Avram, Mioara, 2005 [1999], „Folosirea adverbială a participiului *fost*", în *Studii de morfologie a limbii române*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 218–221.
Avram, Mioara, 2005 [2003–2004], „Despre desinenţa *-uri* la substantivele feminine", în *Studii de morfologie a limbii române*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 111–120.
Beldescu, G., 1997, *Punctuaţia în limba română*, Gramar, Bucureşti.
Brâncuş, Grigore, 1976, *Limba română contemporană. Morfologia verbului*, Tipografia Universităţii din Bucureşti, Bucureşti.
Brâncuş, Grigore, 1976, „Productivitatea conjugărilor în româna actuală", *Studii şi cercetări lingvistice*, XXVII, 5, pp. 485–492.
Brâncuş, Grigore, 1978, „Pluralul neutrelor în româna actuală", *Studii şi cercetări lingvistice*, XXIX, 3, pp. 253–262.
Breban, Vasile (coord.), Maria Bojan, Elena Comşulea, Doina Negomireanu, Valentina Şerban, Sabina Teiuş, 1973, *Limba română corectă. Probleme de ortografie, gramatică, lexic*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.
Ciobanu, Georgeta, 2006, „Dinamica adaptării elementului englez în limba română", în Marius Sala (coord.), *Studii de gramatică şi de formare a cuvintelor*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 57–67.
Ciobanu, Fulvia, Lidia Sfîrlea, 1970, *Cum scriem. Cum pronunţăm corect. Norme şi exerciţii*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.
Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, 2000, *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic şi de punctuaţie al limbii române*, Editura Lucman, Bucureşti.
Constantinescu, Ilinca, 1989, „Asimilarea numelor proprii englezeşti în limba română", *Studii şi cercetări lingvistice*, XL, 3, pp. 219–223.
Coteanu, Ion (coord.), 1985, *Limba română contemporană. Fonetica. Fonologia. Morfologia*, ediţie revizuită şi adăugită, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti (ediţia I: 1974).
Craşoveanu, D., 1969, „Extinderea acordului după înţeles", *Limba română*, XVIII, 6, pp. 545–549.
Croitor, Blanca, 2009, „Extinderea utilizării prepoziţiei *pe* în limba română actuală", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 309–333.
Croitor, Blanca, 2009, „Dinamica flexiunii substantivale, reflectată în DOOM^2", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii*

române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 33–58.

Croitor, Blanca, Andreea Dinică, Adina Dragomirescu, Carmen Mîrzea Vasile, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, Irina Nicula, Marina Rădulescu Sala, Rodica Zafiu, 2009, „Tendințe morfosintactice ale limbii române actuale manifestate în mass-media audiovizuală", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 493–512.

Croitor, Blanca, Andreea Dinică, Adina Dragomirescu, Carmen Mîrzea Vasile, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, Irina Nicula, Marina Rădulescu Sala, Rodica Zafiu, 2010, *Eşti COOL şi dacă vorbeşti corect*, Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti.

Dascălu Jinga, Laurenția, 2006, „Despre folosirea neologismelor în presa vorbită", în Marius Sala (coord.), *Studii de gramatică şi de formare a cuvintelor*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 116–126.

Dediu, Cristina, 2009, „Adjectivul invariabil în limba română actuală", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 59–74.

DCR – Florica Dimitrescu, 1997, *Dicționar de cuvinte recente*, ediția a II-a, Logos, Bucureşti.

DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1996.

DIN – Ioana Vintilă-Rădulescu, 2009, *Dicționar normativ al limbii române ortografic, ortoepic, morfologic şi practic*, Corint, Bucureşti.

Dinică, Andreea 2010, „(Dez)acordul adjectivului participial în limba actuală", *Limba şi literatura română*, XXXVII, 1, pp. 6–11.

DLR – *Dicționarul limbii române*, serie nouă, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1965 ş.u.

DOOM[1] – *Dicționarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, Editura Academiei, Bucureşti, 1982.

DOOM[2] – Ioana Vintilă-Rădulescu (coord.), *Dicționarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, ediția a II-a revăzută şi adăugită, Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005.

Dragomirescu, Adina 2006, „O formă verbală hibridă: *vroiam*", *Limba şi literatura română*, XXXV, 1, pp. 15–17.

Dragomirescu, Adina, 2009, „Dinamica normei lingvistice. Observații statistice asupra verbelor din DOOM[2]", în Gabriela Pană Dindelegan

(coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 219–226.

DSL – Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de ştiințe ale limbii*, Nemira, [Bucureşti], 2001.

Dumistrăcel, Stelian, 1993, *Lupta în jurul literei* â *şi demnitatea Academiei Române. Imperativele integrării culturale a tuturor românilor*, Iaşi (autoeditare).

Forăscu, Narcisa (colaborator Mihaela Popescu), 2001, *Dificultăți gramaticale ale limbii române*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti.

Frâncu, Constantin, 1982, „Vechimea şi difuziunea lexicală a unei inovații comune dialectelor limbii române: desinența *-uri* la pluralul femininelor“, *Limba română*, XXXI, 3, pp. 199–212.

Frâncu, Constantin, 2009, *Gramatica limbii române vechi*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi.

GA I, II, 1963 – *Gramatica limbii române*, vol. I–II, ediția a II-a revăzută şi adăugită, Editura Academiei, Bucureşti.

GALR I, II, 2008 [2005] – Valeria Guțu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I, *Cuvântul*; vol. II, *Enunțul*, Editura Academiei Române, Bucureşti.

GBLR 2010 – Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti.

Gheorghe, Mihaela, 2009, „Aspecte de dinamică a construcțiilor cu relative“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 415–430.

Graur, Al., 1968, *Tendințe actuale ale limbii române*, Editura Ştiințifică, Bucureşti.

Graur, Al., 1971, *Puțină… aritmetică*, Editura Ştiințifică, Bucureşti.

Graur, Alexandru, 1976, *«Capcanele» limbii române*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

Graur, Al., 1987, *Puțină gramatică*, Editura Academiei Române, Bucureşti.

Gruiță, G., 1981, *Acordul în limba română*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

Gruiță, G., 1994, *Gramatică normativă. 77 de întrebări. 77 de răspunsuri*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.

Guțu Romalo, Valeria, 1991, „Ortografie“, *România literară*, XXIV, 13, p. 9.
Guțu Romalo, Valeria, 1991, „Ortografia românească“, *România literară*, XXIV, 22, p. 7.
Guțu Romalo, Valeria, 2002, *Corectitudine şi greşeală. Limba română de azi*, versiune nouă, Humanitas Educațional, Bucureşti (ediția I: 1972).
Guțu Romalo, Valeria, 2002, „Dinamica limbii şi normele“, în Gabriela Pană Dindelegan (redactor responsabil), *Perspective actuale în studiul limbii române*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti, pp. 41–51.
Guțu Romalo, Valeria, 2002, „Despre «acord»: reguli şi abateri“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti, pp. 11–30.
Guțu Romalo, Valeria, 2005, *Aspecte ale evoluției limbii române*, Humanitas Educațional, Bucureşti.
Hristea, Theodor, 1976, „Hipercorectitudinea în limbă“, *România literară*, IX, 10, p. 8.
Hristea, Theodor, 1979, „Greşeala… hipercorectă!“, *Tribuna României*, VIII, 169, p. 11.
Hristea, Theodor (coord.), 1981, *Sinteze de limba română*, ediția a II-a revăzută şi mult îmbogățită, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
Hristea, Theodor, 1981, „Principiile ortografiei româneşti actuale“, în Theodor Hristea (coord.), *Sinteze de limba română*, ediția a II-a revăzută şi mult îmbogățită, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, pp. 99–109.
Hristea, Theodor, 1992, „Pledoarie pentru scrierea cu *î* (din *i*)“, *Limba română*, XLI, 1–2, pp. 37–40.
Hristea, Theodor, 1994, *Probleme de cultivare şi de studiere a limbii române contemporane*, Academia Universitară Athenaeum, Bucureşti.
Hristea, Theodor, 2002, „Inovații lingvistice negative în limba română contemporană“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti, pp. 185–205.
Hristea, Theodor, 2006, „Contaminația în raporturile ei cu etimologia populară“, în Ana-Cristina Halichias, Tudor Dinu (coord.), *Antic şi modern. In honorem Luciae Wald*, Humanitas, Bucureşti, pp. 295–327.
Iordan, Iorgu, 1943, *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor“*, Institutul de Arte Grafice „Alexandru A. Țerek“, Iaşi.

Iordan, Iorgu, 1977 [1956], „Cultivarea limbii“, în *Limba literară. Studii şi articole*, ediție îngrijită şi note de Pavel Țugui şi Ion Trăistaru, „Scrisul românesc“, Craiova, pp. 45–53.

Iordan, Iorgu, 1977, *Limba literară. Studii şi articole*, ediție îngrijită şi note de Pavel Țugui şi Ion Trăistaru, „Scrisul românesc“, Craiova.

Manea, Dana, 2009, „Aspecte ale dinamicii sistemului corelativelor“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 335–360.

Marcu, Florin, 2002, *Mic dicționar ortografic şi ortoepic al limbii române*, Editura Saeculum Vizual, Bucureşti.

MDA – *Micul dicționar academic*, vol. I–IV, Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2001–2003.

Mihăescu, N., 1973, *Cum e corect? Îndreptar de limbă românească*, Editura Ion Creangă, Bucureşti.

Mîrzea Vasile, Carmen, 2008, „Greşeli cauzate de hipercorectitudine“, *Revista 22*, XIX, 20 (*Plus 22*, XV, 248), p. 6.

Mîrzea Vasile, Carmen, 2009, „Câteva greşeli în care apar adverbele *mai*, *şi*, *cam*, *prea*, *tot*“, *Limba şi literatura română*, XXXVI, 1, pp. 8–11.

Nedelcu, Isabela, 2004, „Greşeli în utilizarea conjuncției“, *Limba şi literatura română*, XXXIII, 2, pp. 11–14.

Nedelcu, Isabela, 2008, „Greşeli în utilizarea prepozițiilor“, *Revista 22*, XIX, 20 (*Plus 22*, XV, 248), p. 6.

Nedelcu, Isabela, 2009, „Utilizarea prepozițiilor partitive în româna actuală“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 291–298.

Nedelcu, Isabela, 2012, „Prepoziția“, în Gheorghe Chivu (coord.), *Tratatul de istorie a limbii române*, vol. III (după 1780), manuscris.

Nedelcu, Isabela, 2012, „Conjuncția“, în Gheorghe Chivu (coord.), *Tratatul de istorie a limbii române*, vol. III (după 1780), manuscris.

Nicolae, Alexandru, 2006, „Probleme ale articulării hotărâte“, *Limba şi literatura română*, XXXV, 1, pp. 17–19.

Nicolae, Alexandru, 2006, „Abateri sintactice de la normele limbii literare“, *Limba şi literatura română*, XXXV, 3–4, pp. 9–11.

Nicula, Irina, 2009, „Câteva greşeli de morfologie a verbului (I)“, *Limba şi literatura română*, XXXVI, 2, pp. 5–7.

Nicula, Irina, 2009, „Câteva greşeli de morfologie a verbului (II)“, *Limba şi literatura română*, XXXVI, 3, pp. 12–16.

Ocheşanu, Rodica, 1959, „Observaţii asupra folosirii greşite a prepoziţiilor în limba unor publicaţii", *Limba română*, VIII, 5, pp. 40–51.
Pană Dindelegan, Gabriela, 1987, *Aspecte ale dinamicii sistemului morfologic verbal* (*perioada de după 1880*), Tipografia Universităţii din Bucureşti, Bucureşti.
Pană Dindelegan, Gabriela, 1999, *Sintaxa grupului verbal*, ediţia a II-a, Aula, Braşov.
Pană Dindelegan, Gabriela, 2001, *Admiterea în facultate. Teste de limba română*, ediţia a II-a, Humanitas Educaţional, Bucureşti.
Pană Dindelegan, Gabriela, 2002, „Formaţii substantivale recente şi rolul «clasificatorilor» în actualizarea lor contextuală", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, pp. 31–46.
Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2002, *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti.
Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2003, *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. al II-lea, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti.
Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2009, *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Editura Academiei Române, Bucureşti.
Pană Dindelegan, Gabriela, 2009, „Trăsături flexionare ale substantivului în româna actuală", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 3–32.
Pană Dindelegan, Gabriela, Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, 2010, *Morfosintaxa limbii române. Sinteze teoretice şi exerciţii*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti.
Pleşu, Andrei, 2011, *Despre frumuseţea uitată a vieţii*, Humanitas, Bucureşti.
Radu, Andreea, 2007, „«Jocul» actual al reflexivizării şi al dereflexivizării", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Stadiul actual al cercetării*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, pp. 183–190.
Rădulescu Sala, Marina, 2006, „Ce e nou şi ce e vechi în DOOM^2", *Limba şi literatura română*, XXXV, 1, pp. 3–8.
Rădulescu Sala, Marina, 2006, „DOOM^2 – între tradiţie şi inovaţie (în problema variantelor)", *Limba şi literatura română*, XXXV, 2, pp. 3–6.

Rădulescu Sala, Marina, 2007, „Despre adaptarea unor anglicisme în limba română“, *Studii şi cercetări lingvistice*, LVIII, 1, pp. 175–184.
Rădulescu Sala, Marina, 2008, „Capriciile numeralelor şi avatarurile tradiţiei lingvistice“, *Revista 22*, XIX, 20 (*Plus 22*, XV, 248), pp. 4–5.
Rădulescu Sala, Marina, 2009, „Numeralul şi norma lingvistică“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 205–210.
Sala, Marius, 2008, „Lungul drum spre o limbă română corectă“, *Revista 22*, XIX, 20 (*Plus 22*, XV, 248), p. 4.
Sădeanu, Florenţa, 2000, *Dicţionar de pronunţare. Nume proprii străine*, Editura Enciclopedică, Bucureşti (ediţia I: Editura Enciclopedică Română, 1973).
Slama-Cazacu, Tatiana, 2004, „«Îndreptare» inconsecvente, ori reguli justificative, ori laxism, în folosirea limbii (*Ieuropa*, *ezecutiv*, *egzeco* etc.)?“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Tradiţie şi inovaţie în studiul limbii române*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, pp. 13–21.
Slama-Cazacu, Tatiana, 2010, *Confuzii, greşeli, prostii şi răutăţi în limba română, azi*, Tritonic, Bucureşti.
Stan, Camelia, 2008, „Punctuaţia – rolul fonetic, sintactic, expresiv şi discursiv“, în GALR II, 2008, pp. 993–1002.
Stan, Camelia, 2012, „Ortografia şi ortoepia“, în Gheorghe Chivu (coord.), *Tratatul de istorie a limbii române*, vol. III (după 1780), manuscris.
Stoichiţoiu Ichim, Adriana, 2001, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influenţe, creativitate*, All, Bucureşti.
Stoichiţoiu Ichim, Adriana, 2006, *Aspecte ale influenţei engleze în româna actuală*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti.
Şuteu, Flora, 1981, „Introducere în studiul ortografiei“, în Theodor Hristea (coord.), *Sinteze de limba română*, ediţia a II-a revăzută şi mult îmbogăţită, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, pp. 86–98.
Toma, Ion, Ana-Maria Botnaru, 2007, *Dicţionar ortografic, ortoepic, morfologic şi explicativ de nume proprii româneşti şi străine*, Niculescu, Bucureşti.
Uritescu, Dorin N., 1995, *Noutăţi în ortografie. Corectitudine şi greşeală*, Editura Procion, Bucureşti.
Vasilescu, Andra, 2006, „Acordul în limba română“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Aspecte sincronice şi diacronice*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, pp. 201–214.

Vasiliu, Emanuel, 1979, *Scrierea limbii române în raport cu fonetica şi fonologia. Curs anul I*, Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Limba şi Literatura Română.

Vintilă-Rădulescu, Ioana, 2003, „Unele inovații ale limbii române contemporane şi ediția a II-a a DOOM-ului“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. al II-lea, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti, pp. 43–64.

Vintilă-Rădulescu, Ioana, 2006, „Primele reacții la noul DOOM“, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Aspecte sincronice şi diacronice*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti, pp. 39–47.

Vintilă-Rădulescu, Ioana, 2006, „Cuvinte străine în enunțuri româneşti“, în Marius Sala (coord.), *Studii de gramatică şi de formare a cuvintelor*, Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 442–455.

Zafiu, Rodica, 2001, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti.

Zafiu, Rodica, 2002, „Ora unu, ora două“, *România literară*, XXXV, 4, p. 4.

Zafiu, Rodica, 2002, „Obsesiile cacofoniei“, *România literară*, XXXV, 50, p. 13.

Zafiu, Rodica, 2005, „Mass-media“, *România literară*, XXXVIII, 28, p. 12.

Zafiu, Rodica, 2006, „Vroiam“, *România literară*, XXXIX, 43, p. 14.

Zafiu, Rodica, 2008, „Pronunțarea numelor proprii“, *România literară*, XL, 15, p. 15.

Zamfir, Dana-Mihaela, 2005, *Morfologia verbului în daco-româna veche (secolele al XVI-lea–al XVII-lea)*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti.

Zamşa, Eleonora, 2011, „Din nou despre *ca* sau *ca şi*“, *Limba şi literatura română*, XXXVIII, 1–2, pp. 24–25.

Surse

Surse literare şi documente

Alecsandri, V., 1984, *Comedii*, ediție îngrijită de Georgeta Rădulescu-Dulgheru, Editura Minerva, Bucureşti.

Bălcescu, Nicolae, 1998, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, Litera, Chişinău.

Bolintineanu, Dimitrie, 1988, *Manoil*. *Elena*, postfață şi bibliografie de Teodor Vârgolici, Editura Minerva, Bucureşti.

Codicele Voronețean, 1981, ediție critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mariana Costinescu, Editura Minerva, Bucureşti.

Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea, 1979, text stabilit şi indice de Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Magdalena Ioniță, Alexandru Mareş, Alexandra Roman-Moraru, Editura Academiei, Bucureşti.

Golescu, Dinicu, 1971, *Însemnare a călătoriii mele*, Editura Eminescu, Bucureşti.

Hasdeu, B. P., 1968, *Pagini alese*, ediție îngrijită, studiu introductiv şi note de Mihai Drăgan, Editura Tineretului [Bucureşti].

Legenda duminicii, 2005, studiu monografic, ediție şi glosar de Emanuela Timotin, Fundația Națională pentru Ştiință şi Artă, Bucureşti.

Negruzzi, C., 1997, *Negru pe alb*, Litera, Chişinău.

Surse din mass-media

„Academia Cațavencu“, 2011.

Antena 1.

Antena 3.

B1 TV.

Europa FM.
Internet.
Kanal D.
Național TV.
OTV.
Prima TV.
Pro TV.
Radio 21.
Radio România Actualități.
Radio România Cultural.
Realitatea TV.
TVR 1.
TVR 2.
TVR Cultural.

Indice de cuvinte*

* Indicele cuprinde atât tipuri de greşeli care apar în diversele compartimente ale limbii, cât şi exemple subordonate acestora. Pentru ca indicele să fie mai accesibil, în unele situaţii, chiar dacă un aspect particular se subordona altuia mai general, s-au dat intrări separate (vezi, de exemplu, intrările separate *genitivul* şi *substantivul* sau *imperfectul* şi *verbul*), iar în alte situaţii, sub un aspect mai general, s-au dat aspectele particulare (vezi problemele care apar în utilizarea prepoziţiei, indicate sub *prepoziţia*). Exemplele reprezintă variantele greşite din text. Dacă în text se atrăgea atenţia asupra unei probleme de exprimare, fără a se menţiona şi varianta greşită, în indice s-a dat şi varianta greşită presupusă, aceasta fiind semnalată prin asterisc înaintea cuvântului sau a construcţiei. Nu s-au dat în indice şi exemplele care privesc nivelul enunţului (pentru intrările *anacolutul*, *semnul întrebării*, *semnul exclamării* nu sunt exemple). De asemenea, nu s-au dat exemple sub intrări reprezentând tipuri de greşeli care se subordonează altor tipuri de greşeli (vezi *hipercorectitudine*, *hipercorect*, unde nu au fost înregistrate greşelile de pronunţare, de scriere, de morfologie, de sintaxă). Prin caractere aldine, s-a marcat coloncifra care indică pagina sau paginile în care au fost discutate tipurile de greşeli. În exemple, pentru a ilustra greşeala, uneori, s-a notat ca intrare o formă flexionară a cuvântului (cum sunt *făcusei*, *simplii*), alteori, s-a notat forma aşa cum apare într-un dicţionar (de exemplu, *butelie*, nu *butelii*; *exil*, nu *exilului*). În multe locuri, a fost înregistrat contextul minimal pentru evidenţierea greşelii (vezi contextele pentru ilustrarea dezacordului).

Marius Sala

101 cuvinte moştenite, împrumutate şi create

Volumul – care are şi rolul de introducere la întreaga colecție „Viața cuvintelor" –, vorbeşte despre viața cuvintelor: despre modul cum apar ele, cum „se nasc", dar şi despre felul în care dispar, cum „mor". Între cele două momente fundamentale se află „viețuirea", întâmplările ce intervin în perioada existenței lor în limbă.

Se aduc în discuție mai ales cuvinte din limba română care au ajuns la noi pornind din limbi foarte diferite, adesea după călătorii fascinante. Înainte de secțiunea consacrată apariției cuvintelor, într-un capitol intitulat „Certificatul de naştere al cuvintelor", sunt menționate criteriile în funcție de care se pot stabili originea corectă a cuvintelor, arborele lor genealogic. Partea a doua cuprinde o privire de ansamblu asupra originii şi istoriei limbii române, precum şi asupra lexicului ei.

Rodica Zafiu

101 cuvinte argotice

Argoul fascinează prin exotism şi familiaritate, fiind un limbaj deopotrivă depărtat şi apropiat, al altora şi al nostru: alcătuit din cuvinte uneori misterioase, cu formă de neînțeles, dar, mai des, înşelătoare prin sensul neobişnuit asociat unei forme banale. În acelaşi timp, argoul e o ilustrare a posibilităților ludice şi estetice ale limbii; un spațiu în care îşi manifestă creativitatea vorbitori anonimi, dotați cu ingeniozitate şi umor.

Multă vreme neînregistrate în scris şi necuprinse în dicționare, unele dintre aceste cuvinte (şi expresii) şi-au schimbat destul de mult forma şi sensul, devenind mici enigme etimologice. Dar tocmai acest lucru trezeşte curiozitatea justificată a cititorului. Lucrarea *101 cuvinte argotice* s-a încumetat pe acest teren alunecos, unde efortul detectivistic aduce surprize şi satisfacții mai mari decât în zonele mai aşezate, mai cunoscute ale limbii.

Adina Dragomirescu
Alexandru Nicolae

101 greșeli de lexic și de semantică

Cuvinte şi sensuri în mişcare

Greşelile de limbă sau, dimpotrivă, absența acestora din exprimare reprezintă o carte de vizită pentru orice vorbitor, iar limba este cartea de vizită a unei culturi şi a unui popor. Se vorbeşte tot mai mult, în ultima vreme, despre deteriorarea calității limbii române, iar reacțiile intelectualilor sunt numeroase.
În această carte, ne-am propus nu atât să condamnăm greşelile, cât să oferim publicului larg explicații pentru apariția lor şi, mai ales, soluții pentru a le evita. Greşelile de limbă privesc atât lexicul şi semantica, cât şi gramatica, fonetica, ortografia, punctuația etc. De aceea, cartea 101 greşeli de lexic şi de semantică. Cuvinte şi sensuri în mişcare are o soră geamănă, 101 greşeli gramaticale. Cine citeşte cele două cărți va putea să recunoască, să evite şi chiar să combată nu peste două sute de greşeli de limbă, ci, mai degrabă, peste două sute de tipuri de abateri de la regulile exprimării corecte.